

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KEMAL BİLBAŞAR

DENİZİN
ÇAĞIRIŞI

ROMAN

Kemal Bilbaşar
DENİZİN
ÇAĞIRIŞI

Can Yayınları: 1350
Türk Edebiyatı: 370

© Kernal Bilbaşar, 2003
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2003

1. basım: 2003
2. basım: Mart 2008

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gelengül Çakır
Düzelti: Özge Soylu

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-0279-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Kemal Bilbaşar

DENİZİN

ÇAĞIRIŞI

ROMAN

CAN YAYINLARI

**KEMAL BİLBAŞAR'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI**

CEMO / *roman*

MEMO / *roman*

BAŞKA OLUR AĞALARIN DÜĞÜNÜ / *roman*

Kemal Bilbaşar, 1910 yılında Çanakkale'de doğdu. Ortaöğrenimini 1929 yılında Edirne Öğretmen Okulu'nda tamamladı, iki yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Gazi Eğitim Enstitüsü Tarih-Coğrafya Bölümü'nden 1935 yılında mezun oldu. Nazilli ve İzmir Karakaş Ortaokullarında öğretmenlik yapan Bilbaşar 1961 yılında emekliye ayrıldı, bir süre siyasetle uğraştıktan sonra 1966'da İstanbul'a yerleşti. İlk öykülerini İzmir'de Cahit Tanyol ve İlhan İleri ile birlikte çıkardıkları *Aramak* dergisinde yayımladı (1939). Bu dönemde halkevlerinin açtığı öykü yarışmasında ilk ödülünü kazanan yazar, 1945-1952 yılları hariç, sürekli öykü yayımladı, radyo oyunları yazdı, pek çok gazete ve dergide öykü, roman ve makaleleri çıktı. Tiyatro, senaryo ve ders kitapları da yazan Bilbaşar, 1961'den sonra daha çok roman türüne ağırlık verdi. Bilbaşar, 1939 yılında "Budakoğlu" öyküsüyle Ankara Halkevi Öykü Yarışması'nı, *Cemo* adlı romanıyla 1967 yılı Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü, 1970 yılında da *Yeşil Gölge* adlı romanıyla May Roman Ödülü'nü kazanmıştır. Yazar, 21 Ocak 1983 yılında aramızdan ayrıldı.

*“Çıktığın yolda, bugün yelken açıp yapayalnız
Gözlerin arkaya çevrilmeyerek, pervasız
Yürü! Hür maviliğin bittiği son hadde kadar
İnsan âlemde hayal ettiği nisbette yaşar.”*

...Beş saat rötarla İzmir'e gece yarısından sonra varmak, demiryolları idaresi için 'ahvali adiyeden' olabilir, ama benim gibi beş yıl, sapa bir yerde kurulmuş küçük bir kasabada, kabuğuna çekilerek, vesvese ve korkularıyla baş başa yaşamış, bilmediği bir semanın ve tanımadığı bir denizin maviliğinden şifa aramaya çıkmış, karanlıktan korkan bir insan için, ne büyük felaket...

Gece yarısını geçmiş olmasına rağmen, hiç olmazsa, arkadaşım pekâlâ beni bekleyebilirdi. Kalben ona da dargındım ve eğer bu büyük şehirde bir başka tanıdığım olsaydı, onun yüzünü bir daha görmek istemezdim.

Aslında hiç kimseye darılmaya da hakkım yoktu. Anadilini konuşmayan yabancı bir ülkede değildim ya. Hiç şüphesiz herhangi bir adam, bir otele götürmek nezaketini benden esirgemezdi.

Bir yandan da düşünüyordum ki, Venedik'te, Marsilya'da, Leningrad ya da Norveç'in herhangi bir fiyordunda, hatta okyanus adalarındaki bir köyde bile olsam, bu şehre karşı duyduğum yabancılık korkusunu duymayacaktım. Çünkü o şehirlere kitapların dikdörtgen kapısından girmiş, bildik semtlerde prenslerden, hamallardan, açlardan ve delilerden pek çok ahbaplar edinmiştim. Oysa gece yarısından sonra, elimde bavul, karanlıklarıyla

baş başa kaldığım bu şehrin düğümünü çözebilmek için, bir zarfın üzerine yazılı 'Konak' adresinden başka bir anahtarım olmadığı gibi, posta pullarını ben gönderdiğim halde mektuplarına sarf edeceği mürekkebin ve kâğıdın parasını hesap etmek yüzünden, haberleşme telini her zaman koparan cimri bir okul arkadaşımın başka insan da tanı mıyordum.

Bununla beraber o küçük kasabada, gizli bir çağrının çekimiyle içimde yolculuk istekleri çağıldamaya başladığı zaman, İzmir'den başka bir yer bana daha sevimli görünmemişti. Ölmüş bir zamanın masallarıyla hatırladığım ışıklı kıyılarda, 'ilahların ayak izleri çoktan silinmiş' ve Afrodite tapınakları çoktan yıkılmış da olsa, bir masal dünyasının avutucu ve unutturucu renklerini orada bulacağımı umuyordum.

... kasabasının kiremitsiz evleri, otsuz ve ağaçsız bir kayalık üzerindeki harap kalesi arkamda tozlu bir hararet içinde erirken, dünyanın bütün yaşama istekleri içime dolmuştu. Kılıfını terk eden bir yılan kadar kendimi taze buluyordum.

Bu benzetiş beğenmeyebilirsiniz. Ama şunu hemen hatırlatayım ki ben sürüngenler topluluğundan bir adamım. Annemin soda ve sabunla yıpranmış, sıcak suda beyazlanarak buruşmuş ellerinde, hiçbir zaman bir tek liradan fazla para görmediğim halde, o daima bolluk içinde yüzen bir kişiyi andırırdı. Yüzünde parlatılmış bir manav elmasının renkleri vardı. Ekmeğimizi çok kez haşhaş tohumu ile karıştırılmış tuza banıp yerken:

— Bu lokmayı ne niyetine yiyelim, diye sorardı.

Sonra kahkahalarla gözleri yaşarınca dek gülerek, kendisi cevap verirdi: "Bugün Rıdvan beylerin evinde kuzu dolması var. Gel tadına bakalım şunun!"

Ramazan günlerinde ve kurban bayramlarında biraz refaha kavuşurduk. Bütün semt fakirlerinin toplandığı yirmi kişilik iftar sofrasında tatlı nasıl şeydir, öğrenirdim. Kurban kesenler bağırırsak, işkembe, dalak ve nadi-

ren boyun tarafından biraz et gönderirlerdi. O zaman annem bunlarla bütün açsılık hünerlerini göstererek, kendisinin taktığı acayip isimler taşıyan yemekler yapardı. Şunu da söyleyeyim ki, evimizde mutluluk hiç eksik değildi. Yalnız rahmetli babamın resmini, her yıl ölüm gününde sandıktan çıkardığımız gece, küçük odamıza karanlık bir hava çökerdi. Annemin kırmızı yanakları o gece sararır gibi olurdu. Babamın hayattayken en çok sevdiği yemek, bütün bir yılın tutumuna mal olsa da, o gece mutlaka pişerdi. Babamın niçin kendini öldürdüğü bir sır halinde kalmıştı. Bu intihar hakkında annem de, komşular da bir sebep bulup söyleyemezlerdi. Onlara göre bir eli yağda, bir eli balda olan babam için dünyalık hiçbir sıkıntı ve tasa olmaması gerekirdi. Yalnız bazı bahar aylarında yüzünün sarardığı ve zayıfladığı görülürdü. Bu zayıflama da, iddia edildiğine bakılırsa, uykusuzluktan ileri gelirdi. Çünkü babam o mevsimlerde bir baş ağrısından söz eder, uyuyamazmış. Hâsılı bu soru karşısında onu tanıyanlar daima düşünceli bir tavırla ağızlarını büzer ve omuzlarını kaldırırlardı. Ama bence babamın gizli bir derdi vardı, sinirli bir adam olduğu muhakkaktı. Annem onun uykudan ve karanlıktan yakındığını söz arasında birçok zamanlar söylemişti. Odasında lamba yanmadan babamı uyku tutmazmış. Deniz kenarında dolaşmaktan korkarmış. Korkmakta ne kadar haklıymış ki, o mavi sularda dünyaya gözünü yummuştu.

Büyüdükçe babama benzediğimi söylerlerdi. Doğrusunu isterseniz ona benzemekten memnun olurdum. Hatta ilk çocukluk günlerimde babama yalnız yüz çizgilerimle değil, ruhen de benzemek için, uykunun ve karanlığın düşmanı kalmayı kendi kendime söz verirdim. Öğretmen okulundaki öğrenim hayatımda da bu karara sadık kalmışımdır. Gece lambasının altına düşen yatağı bana vermesi için, arkadaşlardan birine, bir aylık harçlığımı vermişimdir. O zamanlar kız ve erkek öğrenciler arasında 'bohçacı kadın' yerine geçen bir anket defterine:

Bu demdir tab'ımın devri melâli
Sever zulmetle ruhum hasbıhali

cevabını veren sıra arkadaşlarımla okuldan çıkıncaya dek, dargın kaldım. Karanlığa ve geceye bir şeyler borçlu olmayan şair pek az bulunduğundan, bütün şairleri dünyanın en sevimsiz yaratıkları sayardım.

Çocukluğumun bu gülünç kompleksleri bende ikinci bir huy haline geldiği zaman, annem sağ olsaydı, babam hakkında daha çok şeyler sorup öğrenmem kabil olacaktı. Ne yazık ki, ben okulu bitirmeden annem hayatını tüketmişti.

Aslında benzetiş beğenmemekte haklı olabilirsiniz. Bir yılan gibi kılıf değiştirmek insanlara mahsus bir şey değildir. Eğer bu mümkün olsaydı ilkin ben, artık tümüyle bir soyaçekim meselesi saydığım bu karanlıktan ve uykudan korkma ruh halinden kendimi silkip çıkarımayı başaracak, içimin genç aydınlığında birtakım kara lekeler peydahlanmasına ve o lekelerin günden güne çoğalarak, ruhumu sonsuz bir karanlığa mahkûm etmesine izin vermeyecektim. Eğer bir yılanın kılıfını terk etmesi kabilinden bu korkuları soyunabilseydim, günün birinde İzmir'e gece yarısından iki saat sonra gelmeyi bir felaket saymayacak, herkes gibi sağlam adımlarla istasyonun santraçlı parkeleri üzerinde, gölgemi ayaklarımla çiğneyerek yürüyüp gidecektim. Parke taşlarında sönük ampullerle aydınlanan kare kare beyazlıklar, bana karanlık boşluk üzerine gerilmiş bir ağ etkisi yapmayacak, ayaklarımla altında onların sallandığını duymayacaktım.

Kabahat gene arkadaşımdaydı idi. Eğer onun gelmeyeceğini bilmiş olsaydım, kalabalık dağılmazdan önce, onurumu ayaklar altına alarak, yolculardan birinin yardımını isteyecek, ayaklarımla hasta olduğundan söz açacak, belki de koluna yaslanarak, itile kakıla dışarı çıkabilecektim.

Ne yazık ortalarda bir hamal bile yoktu. Doğrusu buranın hamallarına da kalbim kırılmıştı. Gece yarısını iki

saat geçmiş olması para kazanmaya engel miydi? Bu kerte karnı tok hamallara, bir daha açlıklarından öleceklerini bilsem, bir bavul bile taşıtmamaya karar veriyordum. Ama eğer onlardan birisi bu kararı verdiğim an karşıma çıksaydı, ‘merhaba arkadaş!’ diye teklifsizce koluna girerdim. Ben küçük bir kasabadan gelmiş demokrat bir adamdım. Onun koluna girmekle belki de ona bazı hazlar kazandıracaktım: Yarın hamal kahvesinde ‘akşam bir efendi ile kol kola gezdik’ diye övünecek, belki daha ileri giderek benim rakı paramı ödediğini ve umumhanede aynı kadınla sabahladığımızı söyleyecekti.

Heyhat! İstasyonun dumanla kararmış çatıları altında bavulumla benden başka kimse yoktu. Uzaktan, kırmızı bir fenerle bir hat bekçisi geçti. Onu çağırıp yardımını rica edebilirdim. Ama geceleyin traverslerin yağdan siyahlaşmış taşları üzerinde, kırmızı ışığını önüne katarak dolaşmaktan korkmayan bekçi, beni gördüğü halde başını çevirmişti. Bana metelik vermeyen bu adam karşısında küçüldüğümü hissederek, ona sesimi işittirmeyeceğimden korktum, ışıklı parkeler üzerinde, bir sarhoş gibi de olsa, yürümeye karar verdim. Sendeleyme sendeleyme istasyonun dış kapısı önündeki büyük direğin altına geldiğim zaman, artık daha fazla yürüyecek iktidarım olmadığını anladım. İçim bir balon gibi boşalırken, her yanımdan korku teı sızıyordu. Bavulumu yere bıraktım ve titrek ellerle terimi silmeye çalıştım.

Bu geniş meydanlıkta ne baş döndürücü bir sessizlik vardır. Karşıdaki kahvelerin bütün camekânlarında meydanlığın elektrikleri garip parıltılar yapıyordu. Sema kapalı idi. Yeryüzü, gökyüzü, karanlığın kucağında erimişler; lambalar, hayal meyal fark edilen evler ve hepsinden çok ben, boşluktaymışız gibi sallanıyorduk. Bir köpek sesi işitemeyecek kadar dünyada yalnız olmanın ruha doldurduğu karanlık boşluğu bir kez daha tüm acılığıyla bu direğin altında duydum. Bunun için şehrin hamallarına ve beni beklemeyen arkadaşşıma gücenmeye yerden göğ-

kadar hakkım vardı. Şu anda o, ihtimal çıplak bacağını yorganının üzerine atarak, bütün vücudunu güvenle bıraktığı yatakta, rahat bir uyku çekmekte idi. Ben bir direğin dibinde, sırtımda soğuk terler, bilmediğim bir şehrin karşısında titrerken, onun bu kadar sakın yatabilmesi ne büyük hissizlikti. İhtimal yarın beni gördüğü zaman istasyona gelinceye kadar oradan ayrılmış olduğumu yeminlerle temin edecek, yahut hasta olduğunu söyleyecekti: ansızın depreşen bir gecelik bir mide rahatsızlığı... ve ben onun bu yanlarını bildiğim halde yapma bir üzüntü gösterecek, hatta rahatsızlığının geçmiş olmasından dolayı mutluluk duyduğumu hararetle anlatacaktım.

Ne var ki bir otel yolu soracak kimseye rastlasaydım, gene de arkadaşımı bağışlayabilirdim. Otel sahiplerinin istasyonlara gönderdiği, başlarında otel adresleri yazılı şapkalarıyla ‘en rahat otel’i nezaketle tavsiye eden, ama gerektiğinde bir tek müşteri için hamallar gibi barbarca dövüşen otel çığırtkanlarından nefret ederim. Ne var ki, onlardan birini bulsaydım, isterse yatağın yıkanmamış yapağısından çıkan koku ile sabahleyin baş ağrısından öleyim, gene onun ‘en rahat otel’ sözüne inanarak, peşi sıra gitmeye razı olacaktım. Otele geldiğimiz zaman da az önce titremekte olduğumu unutacak, otel defterine adresimi yazacak ve sonra bavulumu eline alarak bana yol gösteren hizmetçiye yirmi beş kuruş bahşiş vermeden önce, huyumu kendisine anlatacaktım.

Ayaklarımı on beş dakika soğuk suda tutmadan ve iki bardak süt içmeden yatamazdım. Sabahları kapıyı vurmadan girmenin sinirlerimi bozacağını, bana kahvaltı için yüz gram kaymak ve iki dilim çavdar ekmeği getirmeleri gerektiğini anlatacaktım. O önümde aşırı bir eğiliş ile selam verip giderken onu tekrar çağırarak, bir şey söylemek ister gibi bir tavır takınacak, sonra tekrar bir şey olmadığını, gitmekte serbest olduğunu bildirecektim. Şüphesiz o beni artık ... ilçesinden gelmiş zavalı bir adam sanmayacaktı ve otel kâtibine, nasılsa kendi

stellerine uğramış kibar bir zengin beyden söz açacaktı.

Ah o ilçe, o küçük kasaba, beni böylesine zavallı yapan orası değil miydi? Belki mayamda bozukluk vardı. Belki de ben gerçekten hasta yaratılmış bir adamdım. Ama hiç kuşkusuz beni hasta ve zavallı yapmakta o kasabanın büyük günahı vardı. Düşündükçe yalnız benim değil oraya gelen hükümet doktorunun da, savcının da, jandarma komutanının da az zaman sonra kabuk bağladıklarını ve bu kabuk içinde gizli bir derdin yumağını sardıklarını hatırlıyorum. Demek kasaba da suçluydu. Onun yıkık kalesinin dişleri arasında çok insanın yaşama hevesleri törpülenmişti.

Oraya geldikleri zaman onlar da benim yaşımdaydılar, gelecekte umutla söz ediyorlardı. Doktor sıtmadan kırılan bu kasabada sivrisinek bırakmayacağına, savcı ve jandarma komutanı el ele vererek, bütün çapulculukların önünü alacaklarına, kanunu ve nizamı her şeyden üstün tutacaklarına inanıyorlardı. Ne oldu sonra? Hükümet doktoru teşhisi iyi koyduğunu sanıyordu. Sıtma ile savaşmak için pirinç tarlalarından işe başlamakla hata ettiğini nereden bilecekti? Yazdı... Sayfalar dolusu, gören bir göz ve ağlayan bir yürekle yazdı. Nafile... Pirinç ekimine de, sivrisineklerin uçuşmasına da engel olamadı. Bir şikâyetin kasaba sınırındaki çeltik bataklıklarında saplanıp kalmaması için, il genel meclisi üyelerinden Osman Nuri'nin çeltik fabrikasındaki dizel motorundan daha güçlü olmak gerektiğini nereden bilsindi.

Yukarıdakiler, bütün tahrirlara 'kâfi miktarda kinin gönderilmiştir' diye karşılık veriyorlardı. Daha ne lazımdı? Bunun manasını anladıktan sonra deli oldu. Küfürnameler yazdı. İstifaya kalktı. Tazminat istediler. O zaman hükümet doktoru boynunu eğdi. Bununla beraber bir zaman da kasabanın lokantasında rakı masası başında hükümeti eleştirdi. Günün birinde bundan da vazgeçti. Alaylı gözlerden kurtulmak için evine kapandı. Görünmez oldu. Gündüzleri sağlık memurları kinin dağıtır-

ken, o baş ağrısını bahane ederek dispanserin bir karyolasında yüzükoyun yatıyordu.

Jandarma komutanı ile savcının hikâyeleri de buna benzer. Kanunun 'yazılı bir metin' olduğunu anlamak için kayısı bağlarında yapılan cümbüşlerde hazır bulunmak gerektiğini okulda kimse onlara öğretmemişti. Jandarma komutanı, o bağların çeşnisine alışır gibi oldu ise de, savcı oraya bir türlü ayak uyduramadı. Bir kitap merakıdır sardırdı. Sonraları savcının, arada sırada doktorun evinden sallanarak çıktığını da görmeye başladım.

Ya benim programlarım? Hey zavallı projeler! 'Beyaz zambaklar memleketi' benim kasabamı kıskanacaktı. Ve bu üstünlük benim eserim olacaktı. Okulun yıkık duvarına bir taş koyduramayan zavallı tüysüz delikanlının mumdan cenneti, mumya suratlı milli eğitim memurunun ve topal kaymakamın uğursuz ellerinde nasıl da eriyivermişti. Onlara her başvuruşumda sorumluluk, tahsisat ve 'çizmeden yukarısı' karşıma dikiliyordu.

Çocukların yetişmesinden ziyade sınıf geçmenin esas olduğunu okulda bize öğretmemişler. Bu dersi de sınav odasında, babası zengin bir öğrenci için iltimas istemeye gelen kaymakamın nutkundan öğrenecekmişim... Kısacası benim etrafımda bir salyangoz kabuğu pıhtılaşmıştı. Kale dibindeki han odasında, beş numaralı lambanın alevinde her gece eski benliğimin bir parçasını, pervanelerle birlikte yaktım ve bu kabuk içine sığabildim. Beş yıl neleri kucağına almazmış meğer...

2

Ben bu anıları eşeleyerek, korkuya karşı koymaya çalışırken, sol taraftan bir araba gürültüsü işitip sevinçten titredim. Biraz sonra fenerlerinde sarı ışıklar ürperen

faytonun silüetini fark ettim. Hemen yolunu kestim. Arabacı söverek dizginlere asıldı, gecenin bu saatinde hortlak gibi hayvanların önüne çıktığım için, Tanrı'nın bin türlü belasını üzerime savuran bin beddua okudu.

Bütün lanetler üzerime olsun, ama beni gecenin üçünde, demiryolu idaresinin bıraktığı gibi sokakta bırakmamasını, arabasına almasını rica edecek durumda idim. Oysa bu küfrün hesabını yarın kendisinden soracak kadar ileri gittim. Eğer bu şehirde bir Belediye varsa, arabacıların bu kadar cesur olmamaları gerektiğini söyledim. Arabacıların müşteriye nasıl davranmaları lazım geldiği konusunda ona ders vermeye kalktım. Nihayet arabaya binmek hakkım olduğunu, çünkü demiryolu idaresinin yolcularını saat ikide şehre indirirken, Belediye'nin ve polisin görev başında olduğuna güvendiğini iddia ettim.

Arabacı, müşteri üzerine müşteri almak âdetinde olmadığını, küfürlerle belirterek, kırbacını şaklattı.

Bu sırada içeriden buyruk vermeye çalışan bir sesin: "Al arabaya, Hasan!" dediğini duydum. Arabacı tekrar istemeyerek dizginlere asıldı! "Dua et komser beye!" dedikten sonra sallanmamamı, ayağımı çabuk tutmamı, ters bir dille söyledi. Ben de bavulumu yerleştirmesi gerektiğini hatırlatarak arabaya atladım. Arabacı dişlerini gıcırdatarak bu akşam uğursuzluğun Zeynep'ten geldiğini, ne zaman o orospuyla yatsa işlerinin ters gittiğini söyleye söyleye bavulu yerleştirdi. Yerine oturdu, hıncını atlardan çıkarmak isteğiyle kamçısını insafsızca hayvanların sırtına indirdi.

Arabanın bir köşesinde oturmuştum. Üzerinden ağır rakı kokusu yayılan bir sarhoş ile bir polis komiserinin refakatinde de olsa, yalnızlıktan kurtulmuş bulunmanın hazzıyla bütün karanlıkların dağıldığını görmeli ve derin bir neşeyle karakola kadar sürecek kısa bir yolculuktan sonra arabayı tamamen emrime vereceğini söyleyen komisere teşekkür etmeliydim. Oysa bu yardımı kabul etmiş olmakla kendimi küçülmüş buluyor, marazlı korku-

larıma kızılıyordum. Aynı zamanda güçsüzlüğümü ve korkaklığımı sezdiğini sandığım komiser, benim aslında önemli bir kişi olduğumu göstermek arzusuyla yanıyordu. Bu istek hiç sıkılmadan birçok yalanlar bulmaklığımı yardım etti: İstanbul gazetecilerinden biri olduğumu, işim gereği birçok memleketleri dolaştığımı ama hiçbir yerde böyle bir olayla karşılaşmadığımı söyledim. Bu olayı yazılarıma konu edinsem, buranın Valisi de, Belediye Başkanı da, Emniyet Müdürü de okkanın altına giderlerdi. Bu ne intizamsızlıktı! Yabancıların sık sık uğradıkları bir memleket yüzünden Avrupalılar bizim için neler düşünmezlerdi? Bu hareket milletimiz için bir yararlık ve kültür yüzkarası idi. Aslında buranın gazetesinde de kabahat olmalı idi. Bu gibi yolsuzlukları neden eleştirmezlerdi? Bununla beraber komiserin iş başında bile insanlık görevini unutmamış olmasını takdirle karşıladığımı, ilk yazacağım röportajda kendisinden bahsedeceğimi söyledim.

Kendisine teşekkür borçlu olduğum adam, hayretler içinde biraz doğrularak ve çok ciddi bir yüzle bana teşekkür etmişti. Sonra da öksürerek, kendisinden bahsetmek ihtiyacını duymuştu: Kendi mıntıkasında, söylemesi ayıp, bütün yakışsız insanlar, sarhoşlar, serseriler ve orospular oturduğu halde, uygunsuz hiçbir olaya meydan verilmediğini, böyle nadir vakalarla bizzat kendisinin ilgilendiğini, bu gibi adamları eli ile merkeze teslim ettiğini, sabıkalarının kendisinden Allah gibi korktuklarını söylemişti.

Sarhoş, durmadan horluyordu. Arada gözleri aralanıyor, ağıza alınmaz küfürler savuruyor, göğsünü yumruklayarak polis karakolundan da, komiserden de, darağacından da korkusu olmadığını, ana avrat karıştırılmış yeminlerle temin ediyordu. Komiser kendisini yalanlayan bu somut sözler karşısında gülümsemeye çalışıyor, apoletleriyle oynuyor ve dişleriyle bıyıklarını kemiriyordu.

Onlar arabadan inerken, yaptığı iyiliğin büyük bir

şey olmadığını ona tekrar hatırlatmak için belki de şimdi arkadaşlarımla beni otomobille almaya gelmiş olacaklarını ve bulamayınca da üzüleceklerini söyledim. Ve şahadetparmağımı kaldırarak ekledim:

“İlk röportaj da sizden...”

Komiserin, memnun, hoş görünmeye özenen bir yüzle veda ederken bana ‘Muharrir Bey’ diye hitap etmesi, içime sonsuz bir neşe doldurmuştu. Komiser belki de yanılmıyordu. Benim bir gazeteci olmayacağım nereden belliydi? E... kaderin oyunu bilinmezdi. Bugün gazeteci olmayabilirdim. Ama yarın? Kimbilir... Elim kalem tutmuyor değildi ya? Kalem tutmak da söz mü? Hatta pekâlâ bir şair bile denebilirdi. ‘Karanlığın çaldığı dünyam’ adlı bir şiiri kaç kere yorgun bakışlarımla mavi boşluğa yazmıştım. Şimdi de ‘Onu tekrar bulacağım’ nakaratlı bir şiir kaleme alabilirdim. Yıldızlar sevinç gözyaşlarımla olabilir ve boşluğa dökülebilirdi. Evet, dünyamı geri verecek boşluğa...

Arabacı biraz kinli, biraz kaba bir sesle nereye gideceğimi sorduğu zaman, son kelime istemeden ağzımdan döküldü:

“Boşluğa...”

Adamcağız, komiserin sarhoşu bırakıp beni götürmüş olmasından kuşkulandı, eğildi, sokak fenerinin aydınlatamadığı yüzümü iyice görebilmek için, bir kibrit çaktı. Elini alnının üstüne koydu ve nereye gideceğimizi tekrar sordu. Biraz önce bana, komiserin yanında küfreden arabacının şaşkınlığı ve kızgınlığı ile eğlenmek, ondan hıncımı almak amacıyla aynı adresi tekrarladım:

“Boşluğa...”

Arabacı, böyle bir semt bilmediğini, istersem arabadan inebileceğimi söyledi. Tekrar kaldırımlarda bavulumla yapayalnız kalmak korkusuyla sırtımdan soğuk bir ter boşandığı halde, arabacıyı sinirlendirmeye devam ettim: Bu semti bütün dünya insanları tanırdı, o nasıl bilmiyordu? Er geç oranın yolunu tutacak değil miydi?

Arabacı kapalı havada maytabın; atın kuyruğundaki sinek kadar kötü olduğunu, yarın komisere gidip şikâyet etmeyeceğimi bilse, bana temiz bir sopa bile atabileceğini söyledi. Benim gazeteciliğim ona vız gelirdi. Gazetecilerin ne hergele olduklarını bilirdi o. O çanak yalayıcılara kaç kere belediye cezasından şikâyet etmişti de, bir satır yazmamışlardı. Bütün bu laflardan sonra boşluğunda, benim de, anamızın peşine yedi düvelin köpeklerini salan garip bir küfür savurdu ve kırbacına dayanarak, benim sırtıma indirir gibi, beygirlerin karnına bir-iki şaklattı. Araba bilmediğim bir semte doğru yol almaya başladı.

Arabacı bana sırtını çevirmişti. Atların gönlünü almak için onlara benden ve bana benzer lanetleme sarhoş yolculardan, küfürlerle şikâyet ediyor; gece yarısından sonra iki sarhoşa hizmet etmektense belediye çavuşlarına herhangi bir dükkân önünde bir dakika durma yüzünden ya da kırbacı bir karış kısaltmadığı için, beş papel ceza vermeyi yeğ tuttuğunu söylüyordu.

Bir an arabacının, gecenin bu saatinde, canavarca bir tasarıda bulunabileceğini, beni şehir dışına götürüp öldürebileceğini düşündüm. Bu bilmediğim şehirde, canımın bir arabacı eliyle boşluğa gönderilmesinin, benden başka biri için önemi olmayacağını, çünkü ölümün, ancak ölen için felaket sayıldığını kesinlikle anlamıştım. Böyle hareket etmekle arabacı da yanlış bir iş yapmamış, tersine beni verdiğim adrese ulaştırmış olacaktı.

Ama gittikçe daha ışıklı caddelere girişimiz, arabacıya, beni nereye götürdüğünü sormaktan alıkoydu. En sonu araba camekânlı, büyük bir kapı önünde durdu. Beni 'Benim gibilerin yattığı' bir otele getirdiğini, kendisine altın versem, beni buradan daha ileriye, bir adım bile götüremeyeceğini söyledi.

Kapının üzerinde ... Palas adını okudum.

Benim için 'benim gibi insanların' yatabileceği böyle bir otel seçmiş ve beni geceleyin verdiğim adrese götür-

memiş olmasına mükâfaten, kabalığını bağışlamayı ve zengin bir efendi olmanın zevkini tatmak için, ona büyücek bir bahşış vermeyi kararlaştırdım: Arabacıya iki buçuk liralık bir banknot uzatacak üstünü almayı beklemeden, onun ağzını bir karış açık bırakarak, otele yürüyecektim. Arabacı, karşılaştığımız andan beri yaptığı kabalıktan pişmanlık duyacak, kibar bir efendi karşısında haddini bilmemiş olduğunu öğrenecekti. Cüzdanımdan parayı çıkarırken, bu iki buçuk liraları ne mahrumluklar karşılığında biriktirmiş olduğumu düşünüyor, öyleyken arabacının pişmanlıkla ezilişinden duyacağım hazla içime peşin bir öç alma zevki doluyordu.

Ne var ki hazzım yarım kaldı.

Arabacı, otele doğru iki adım atmadan, beni durdurdu. Paranın üstünü almamı istedi. Bunun bahşış olduğunu hissettirdiğim zaman, Kemer orospusundan bahşış kabul edebileceğini, ama benim gibi adamların sadakasına muhtaç olmadığını söyledi. Karakız, Belediye'nin cezasını da öder, Zeynep'in vizitesini de çıkarırdı.

Ve arabadan inmeye lüzum görmeden, iki gümüş lirayı parkeler üzerine fırlattı. Arabasını sürüp uzaklaşırken, günün birinde Allah'ın beni onun eline düşürmemesini temenni etti.

Kabahat gene arkadaşımıydı. Eğer beni karşılamaya gelmiş olsaydı, gece yarısından sonra böyle garip bir çılgınlıkla eğlenme uğruna, onurumu kırdırmayacaktım. Bütün kabahati arkadaşına yüklediğim halde, arabaya bindiğim andan beri duyduğum taşkın sevinçten eser kalmamıştı. Boşalmış bir balon gibi heveslerim pörsümüştü. Karanlıkta yapayalnız kalmamış olduğuma esefleniyordum. Aslında küçük düşmemde babama benzememin de payı vardı. Önce arabacının annem için savurduğu küfürle ben de babama sövdüm. Pekâlâ babam da başka insanlar gibi karanlıktan korkmayabilirdi. O zaman ben de karanlığın cezalarına çarpılmazdım.

İşin aslına bakarsanız, kabahatin büyüğü ... kasaba-

sının hükümet doktorundaydı. Bana çılgınlığı öğütleyen o değil miydi? ‘Bütün dertlerimiz dünyayı ciddiye almaktan geliyor,’ diyen o değil miydi, muayenehanesine gittiğim zaman? Nasıl da cesaret etmişim buna? Beş yıl havasını birlikte teneffüs ettiğimiz, emellerimizin ve arzularımızın pörsüdüğüne birlikte tanık olduğumuz o kasabada her gün birbirimizi, ama yalnız dış kalıplarımızla görüp tanıdığımız, bir tek kelime konuşmadığımız halde, iç dünyamızda geçenleri çok iyi bildiğimiz o insana, hangi cesaretle bütün çılgınca korkularımı, deliliklerimi açabilmişim?

Dispanserin kalın perdelerle örtülü karanlık odasında beni kabul ettiği zaman, dışarıdaki ışıkla kamaşmış gözlerim burasını iyice seçememişti. Karanlığa alışmak için eşikte bir süre bekledim. Neden sonra köşedeki karyolaya yüzükoyun yatmış, kızgınlıkla soluyan bir hayal fark ettim. Bu hiddet belki de kendisini rahatsız ettiğim içindi, kimbilir? Yavaş yavaş karanlık içinden perişan bir oda belirmeye başladı: kitaplar, kirli çoraplar, ayakkabılar, lastik eldivenler, lavman aletleri, kirli gaz bezleri, yan düşmüş hordebin, sigara tablaları, izmaritler, yumak gibi sıkılmış ve atılmış gazete parçaları, yarısı yanmış bir ispermeçet mumu, her şey birbiri içinde idi. Bu hercümerç karşısında korkunç bir sırtışıla –yokluğun varlık karşısındaki o acımasız sırtışıyla– gülen bir de kafatası... Bu kurukafanın altında bilmediğim harflerle yazılmış bir yazı da vardı ki, sonra bunun ünlü Alman şairi Goethe’ye ait bir dize olduğunu öğrenmişim:

*Vermesse dich, die Pforten aufzureissen,
Vor denen jeder gern vorüberschleicht¹*

Uzun zaman sustuktan sonra ne istediğimi sordu. Yerinden bile kıpırdamamıştı. Hastalığımdan bahsetme-

¹ Herkesin önünden kaçmak için can attığı bu kapıları, sen zorlayıp açmak cesaretini göster.

sem, çekilip gitsem sevineceği her halinden belliydi. “Bir korku, içimde büyüyor Doktor,” dedim, “beni bir karanlığın istila etmekte olmasından korkuyorum.”

Bir an homurtusu kesildi. Söylediğim bu cümleyi kavramaya çalışıyordu. Sonra birden doğruldu: “Gir,” dedi, “bu odanın karanlığı tehlikeli değildir.” Fosforları yeşil yeşil yanan bir çift kedi gözünün üzerimde toplandığını hissettim. “Ha... siz misiniz Muallim Bey?” dedi, “Sizde bir *fobi* olduğunu, geldiğinizin üçüncü ayından beri biliyordum.” Benim hayretle baktığımı görünce teselli etmek ister gibi uzun uzun konuştu: Zaten yüzyılımız insanların hangisinde bir fobi yoktu ki. Bizim memleketimizde ise bu ruhsal hastalık kadar doğal bir şey olamazdı. Otuz üç yıl bir vampir gibi ülkemizi kucaklamış bulunan baskı yönetimi devrinin torunları değil miydik? Babalarımızın kanı ve sınırları, her gün ölümün bin bir baskısını omuzları üzerinde hissederek, bir çeyrek yüzyıldan fazla bir zaman, kamçılanmamış mıydı? Bu trajik devrin kanı bir ürün verirse, onda fobi bulunmaz da, ne bulunurdu? Sonra bu kasabanın etrafını dağlar, bir engel olma, bir sınırlama direnişi ile çevirmişti. Burada insan dağların ardındakini göremediği ve hasretlerine eremediği için kendi ruhsal boşluğunda bir sonsuzluk aramak zorunda idi. Kendi içine kapanmasın da, ne yapsındı kişioğlu burada? Hangi parlak gelecek tutkusu, bu avuç kadar yerde, ölümsüz bir sonsuzluk yaratabilirdi? İnsanlar mahdut, seması mahdut bir yer, hey Allahım... Bendeki bu karanlık lekeler burada yaşayan ve duyan her ruhta belirmek zorunda idi. Akıllı bir insan bu karanlık lekeyi ancak ispirto ile geçici olarak arıtabilirdi. Eğer sizin gibi ayakları henüz zincire vurulmamışsa, daha akıllıcası, bu dağların karabasanından uzaklaşmalıydı. Mavi ufukları, alabildiğince genişleyen bir mavi deniz karşısında, ruhtaki bütün karanlıklar yıkanırdı. Kapalı alanlarda insanlar dünyayı fazla ciddiye alırlardı. Çılgınlık yapmazlardı. Oysa ruhumuzun en büyük ihti-

yacı deliliğe karşıydı. Ciddilik ve ağırbaşlılık insanların en amansız düşmanı idi.

Buna benzer neler neler söylemedi. Bu uzun nutuktan sonra parmağını kaldırdı: “Gidin azizim!” dedi, “Ve çılgın bir hayat yaşayın! Göreceksiniz bir şeyiniz kalmayacak. En iyi ilaç budur. Ah ben de geç kalmamış olsaydım da, gidebilseydim.”

Hey gidi doktor ve hey gidi şifalı reçete. Bir çılgın gösteriş yüzünden küstah cömertliğimin suratına atılan paralar, işte yerde somut bir hakaret gibi parlıyordu. Ama doktora kızmıyordum. Onun tekrar yüzükoyun yatmaya hazırlanan hayalini ve garip homurtusunu acıyarak hatırlıyordum. Bununla beraber yerdeki paralara bakarak, bu tok memleketin hamallarına olduğu gibi, arabacılarına karşı da boykot yapmaya karar veriyordum. Evet, gece karanlığında kalsam bile.

3

Benden önce gelen yolcuların uyandırmış olacağı otel kâtipi, bir araba gürültüsü işiterek, belki de ikinci kez giyinmiş olduğu halde, merdivenlerden telaşla inmiş, bana doğru geliyordu.

Kâtip, bavulumu büyük bir nezaketle alırken, bir an için, yukarıdan arabacı ile aramızda geçen sahneyi görmüş olmasından kuşkulandım. Dikkatle yüzüne baktım. Gözlerinde küçük bir istihza pırıltısı bile görmediğime emin olunca, arabacıya ücretini verirken yere para düşürdüğümü, sonra gidip onları aramasını rica ettim. O hafif bir baş eğmesiyle emirlerimi yapacağına beni temin ederken, iki dakika önce bir arabacı karşısında küçülmüş olduğumu unutuyor, hatta cimri ve duygusuz arkadaşımı ve hastalığımın sorumlu tuttuğum babamı affe-

diyordum. Kuşkusuz ben bir efendiydim ve böyle bir otele gelenlerden farklı karşılanmamıştım. Mesele buradaydı. Şu muhakkak, aslında arabacı küstahın biri idi: benim gibi bir adama nasıl muamele yapılması gerektiğini bilmeyecek kadar hayvanın biri...

Otelin camlı kapısını saygıyla tutarak, bana yol veren kâtime, daima kendisine hizmet edilen bir adam olduğumu hissettirmek için, lüzumsuz bir ilgiyle ta ilerde, içinde şoförleri uyuyan taksilere baktım. Onların bu haline şefkat göstererek kâtibi bir süre saygı duruşunda beklettim. Sonra gayet ağır bir hareketle bir elim pantolonumun cebinde olduğu halde, otele girdim ve hemen kâtime dönerek, onun kapıyı bırakmasına engel oldum ve oracıkta, beni otelin en rahat odasına götürmesini söyledim.

Otel kâtibinin meslek nezaketiyle eğilerek, görevinin beni memnun etmek olduğunu bildirmesi, tavırlarımın kusursuzluğuna delildi. Şu var ki ben yapmacık bir tavır da takınmış değilim. Hiç kuşkusuz ben, yüzünden asilliği okunan bir adamdım ve büyük otellerde yaşamak için yaratılmıştım. Bana bu fırsatı verdiği için arkadaşımın beni karşılamaya gelmemiş olmasını rahatlıkla affedebilirdim. Belki de gerçek bir özür, onun istasyona gelmesine engel olmuştu.

Merdivenlerden çıkarken, bana öyle geliyordu ki, uzun zamandır ben bu otelde oturuyordum.

Aynası, lavabosu, karyolası, gardırobu, komodini, abajurlu lambaları ve eşyanın yerleştiriliş tarzıyla tıpatıp Avrupa örneğine göre hazırlanmış olan odaya girdiğim zaman, küçük bir kasabanın, çatlak döşemelerinden alttaki kahvenin sigara dumanları, tavla gürültüleri ve ihtiyarların öksürükleri dolan, küçük han odasında beş yıl yaşamış insan sanki ben değildim.

Aslında böyle gösterişli bir otel odasında, ayaklarımı uzatıp keyifle yatarken; duvarlarında İran Şehinşahı ile Atatürk'ün üniformalı taşbasmaları, sararmış, sinek tükü-

rükleriyle kirlenmiş resimleri asılı olan küçük odamı; penceresinin kırık camına yapıştırılmış eski Türkçe *Karagöz* gazetesindeki basur ilanını; pencere pervazında acemi bir elin karaladığı anı yazısını; masamın üzerindeki, çatlağı sigara kâğıdı ile tutturulmuş isli lamba şişesi-ni; ambalaj kâğıtlarına sarılmış kitaplarımı hatırlamak, beni küçültecek değildi. Çünkü kırmızı peştemal önlüğü ile kahveci çırağından, yakası kirli deri ceket giyen çeltik fabrikası sahibi Osman Nuri Bey'den, topal Kaymakam'a varıncaya dek, o kasabanın tüm insanlarından uzak yaşamıştım. Ne erkekleriyle dostluk ne karılarıyla yarenlik etmiştim. Kaçışım, kibirle, ağırbaşlılıkla yorumlandığından, onlar tarafından hem sevilmez hem de çoğunluk saygı görürdüm. Ne var ki şu otel kâtibinin saygısını her zaman onlarınkine tercih ederdim.

Bavulu gardıroba yerleştirip başka bir emrim olup olmadığını sorar gibi dikilen otel kâtibine, bahşış vermediğimi hatırladım. Ona bazı siparişlerde de bulunabilirdim. Banyo almadan yatmak âdetim değildi. Banyodan sonra bir soğuk süte de ihtiyacım olurdu. Hayır hayır, en iyisi iki portakal getirmeliydi.

Banyoyu hazırlayacağını, fakat büfenin bu saatte kapalı olduğunu, bu mevsimde portakal bulmanın zor olacağını söyleyerek özür dileyen otel kâtibi saygıyla kapıyı kapadı.

Soyunmak için gardırop önüne gittim. Büyük endam aynasında spor ceketim, golf pantolonum ve kasketli hayalimle karşılaşınca, uzun zamandan beri kendimi boy aynasında görmemiş olduğumdan, bakışlarımı ürkek dolaştırdım üzerinde. Yol yorgunluklarına rağmen yüzümdeki asaletin, kıyafetimdeki ihmali unutturduğunu fark ederek, pek sevindim. Hey Tanrım, sakallarımın uzayışında, gözlerimin kenarında biriken siyah çapakların duruşunda bile ayrı bir anlam vardı. Aynadaki hayalimin önünde eğildim:

“Hoş geldiniz Ekselans.”

Çamaşırlarımı çıkarmak için bavulumu el attığım zaman, şimdiye dek oynadığım Efendilik oyununun gülünç bir komedyaya olduğunu, bana ilkin keten bavulumun buruşuk yüzü hatırlattı. Gerçekten de o, bu odadaki eşyalar yanında –hatta benim yanımda– acınacak kadar eski idi. Yüzüme bir şamar yemiş gibiydim. Böyle bir bavulun sahibi olduğum için kendimi ayıplıyordum. Pekâlâ benim gibi zevk sahibi adamın maroken bir bavulu olabilirdi. Düşündüm ki, bu otelde misafir kalanlar, bavullarına çeşitli memleketlerde yapıştırılmış etiket ve reklamlarla nereye seyahat etmiş olduklarını övünç duyarak ifşa ederlerdi. Buraya hiç olmazsa, şapkası ve elbisesi için ayrı, iç çamaşırları ve kitapları için ayrı bavulları olan zengin bir yolcu gibi gelmediğime esef ediyorum.

İyi ama bu bavulun benim olduğunu da kim söylemişti? Bu külüstür bavulu, dikkatsiz istasyon hamalları benimki ile değiştirmemişler miydi? Evet, evet, hiç kuşkusuz böyle olmuştu. Tabii bavul içindeki eşya da başkasına aitti. Ben böyle kaputbezinden yapılmış don-gömlek giyecek adam mı idim?

Aşağıda düşürdüğüm parayı bulduğunu ve banyonun hazır olduğunu haber veren kâtip, banyoya götürülecek eşyayı istediği zaman, her şeyden önce çok titiz bir insan olduğumu, eşyama yabancı bir elin dokunmasıyla vücuduma bin bir dikenli ısırgan otunun değmesi arasında fark görmediğimi, kibar bir dille açıkladım. Aslında verilecek çamaşırım da yoktu. Eşyam benimle birlikte gelmemiştir. Yolda furgon memurlarının ve hamalların sersemliği yüzünden, bavulum değişmişti. Bana kutu içinde yeni bir kat iç çamaşırı getirebilirse kendisini memnun edeceğimi söyledim. Bana ancak ütünden geçmiş, kullanılmış çamaşır verebileceğini söyleyen kâtibin cline, bulduğu liralardan birini sıkıştırarak, sert bir tavır-

la çamaşıra da, kendisine de ihtiyacım kalmadığını bildirdim.

Bahşişi alarak eğildi. Bana banyonun yerini tarif etti. Bir an durakladıktan sonra, yarın otel kâtibine yazdırmak için adresimi verip vermeyeceğimi sordu. Bu soruşta bavalumun buruşuk suratından daha ağır bir ihtar vardı: Otel hademesini kâtip sanacak kadar görgüsüz olduğumu, bu adam anlamış olmalıydı. Hey gidi kasaba, beni ne hallere koymuşsun? Hademenin giriş kapısındaki saygılı tavrı ile şu anda adresi sorarken takındığı tavır arasında, ne büyük fark vardı. Eğer, benim saygıya değer bir adam olduğumda en küçük bir kuşkusu olmasaydı, benden adres sorar mıydı? Sabaha dek pekâlâ sabredebilirdi.

Ama bu hademe parçasının saygısızlığı da fazla idi. Ona kim olduğumu göstermeliydim.

Hademe cebinden bir not defteri çıkarırken, hoşnutsuzluğumu anlamış özür dilermiş gibi, polisin baskısı ile müşteriler karşısında müşkül durumda kaldıklarını nezaketle söyledi ve uyku zamanımdan aldığı için affımı diletti. Kaşlarımı çatmakta devam ederek ona, mesleğimin gazetecilik olduğunu, İstanbul'dan geldiğimi not ettirdim.

Hademe daha fazla bir saygı ile eğilerek dışarı çıktı. Lüzum hasıl olur da hakkımda soruşturma yaparlarsa, düzmece durumuna düşeceğim korkusunu aklıma getirmediğim, ikinci kez gazeteci olduğumdan söz etmek, ben de gerçekten gazeteci olup olmadığım kuşkusunu uyardı. Belki de gazeteciydim ya da olmak üzere bulunuyordum. Belki de bu bir önsezi idi. Zaten gazeteciliğe yeteneğim de vardı: Ben her şeyi gözetlemeyi severdim ve olayların oluş nedenlerini kolayca sezerdim. Sözlerimde ve tavırlarımdaki inandırıcı kesinlik, kamuoyunu sürükleyecek güç, yazılarımda da vardı. Büyük memleket davalarını ortaya atacak ve medeni bir cesaretle halkı savaşa çağırarak idealist bir ruh taşıdığımı çok eskiden beri bilmiyor muydum?

Bu düşüncelerle havlumu, çamaşırlarımı bir gazete

içine sarıyordum. Birdenbire halka yeni bir ruh üfleyecek olan yazılarımın basılacağı gazete ile aynı halkın kırık camlarını yamayacağını, yırtık pabuçlarını eskiciye götürürken saracaklarını, hatta küçük çocuklarının kıcını sildikten sonra onu lazımlığa atabileceklerini hatırladım. Düşüncelerime tapan bir adamdım. Onları hiçbir zaman aşağılatamazdım. Ben sadece gazeteciliğin adı için gazeteci olmalı, ama hiç yazı yazmamalıydım. Benim yazılarım, çerçevenip duvara asılacak birer felsefi ayet-ten başka bir şey değillerdi.

5

Banyo dairesinin mermerleri sıcak ve ıslaktı. Beyaz emaye bir banyoluk, yarıya kadar suyla doldurulmuştu. Sabunluğa bir sünger eldiven ve kokulu sabunlar konmuştu.

Banyo odasının ılık havasında gerinirken, küçük kasabada benim zorumla yapılmış, hanın mutfaktan bozma hamamlığını hatırladım. Orada kara kurumları donuk donuk ışıldayan ocakta, tezek dumanında ısınan bir tenekte su ile galvanizli saçtan yapılmış leğen içinde, çamaşırlarımın üzerine bağdaş kurarak oturur, yıkanırdım. Dumanla yanan gözlerim, madenci fenerinin aydınlığında odayı seçemez hale gelince, henüz iyice yıkanmamış olduğum halde, havluya bürünüp odama kaçardım.

Beş yıldan beri böyle ağır koşullar altında olduğumu hatırlamak, bir saattir ipe sapa gelmez garip yalanlar uydurmaktan, böbürlenmekten yorulmuş, hırpalanmış mizacıma bir durgunluk geldi. İçime dayanılmaz bir hüznü doldu. Bu konforu yerinde otel yaşantısını, doğduğu günden beri kendi köşklerinde ya da konaklarında yaşayan birtakım insanlar bulunduğunu ve onların karanlık gecelerde, güneşli kırlarda dolaşır gibi rahat dolaştıkları-

nı, insanlara özgü tüm tatları yudum yudum içtiklerini düşünmek ve kendi nasibimi hatırlamak, bana bu banyo dairesine dinlenmek ya da ter soğutmak için konmuş şezlong üzerine kapanarak, ağlama isteği veriyordu. Ben her konuda Tanrı'nın yoksul yarattığı ve mutluluk hazlarından mahrum ettiği bir yaratık idim.

Elimdeki, gazeteye sarılı çamaşırları bir kenara fırlatarak şezlonga yığıldım. Başımı arkalığa dayadım. Bütün yaşama isteğimi yitirmiş gibi idim.

Karşımdaki duvarda, odanın nemiyle buğulanmış bir ayna vardı. Onun terli yüzüne bakarken çocukluğumu, annemin çamaşıra gitmediği bazı kış günlerinde, pencere önündeki minder üzerinde, bana kalın yün çoraplar örerek masal anlattığı sırada, onun yumuşak dizlerine yatarak pencerenin camında, soğuktan çiçeklenmiş garip buz şekilleri arasında, masadaki sarı saçlı peri kızlarının atlas fistanlarını, bahçelerinin insan gibi konuşan çiçeklerini nasıl seçmeye çalıştığımı hatırladım. İçimde hiçbir kuşkunun gölgesi bulunmayan o çocukluk günlerinde bir annenin şefkatli koruyuculuğuna erişmek, oysa şimdi ölüm korkularının yalnızlığında bunalıp ter dökerken, bir anne elinin okşayışından bile yoksun kalmak ne felaketti.

Aynanın bunalımlı yüzünde bir damla, ansızın büyüyerek ağırlaştı ve buğuların esrarlı oyları arasından süzülerek, elemli bir gözyaşı gibi kaymaya başladı.

Burnumda bir yanıklık peyda olduğunu ve gözlerimin görme yeteneğine, eşyanın şekillerini ezip büzen saydam bir perdenin gerildiğini, sonra yüzümde iki serin çizginin geliştiğini duydum. Allahım, Allahım ne mutsuzum...

Gözyaşlarının sükûnet verici tesellisinde, içimdeki düğümlerin çözöldüğünü hissediyordum ve bu ferahlık ile birlikte, pek dinlendirici bir banyo odasında çocuk gibi ağlamanın en yeni bir tuhafılık olacağını düşünmeye başlıyordum:

Bu banyo odasında şüphesiz benden önce kalanlar olmuştu ve gene hiç şüphe yok onların içinde, benim gibi saçma bir insan yer almamıştı. Gecenin yarısından sonra, başkalarının sürekli mutluluklarını kıskanan ve ihtiyar anasının dizinde yatamadığı için banyo odasına kapanarak ağlayan, bu dünyada kaç adam bulunabilirdi?

Buradan gelip geçen yolcular içinde, banyo odasına uğramış olanlar varsa, hiç kuşkusuz, ağlamak için gelmemişlerdi. Şu aynanın önünde saçlarını çözen bir kadın, şu banyoluğun sıcak kollarında belki de bir şehvet hülyasına dalmıştı. İhtimal bu banyoluk içinde, Deli İbrahim'i kıskandıracak, güzel metresiyle birlikte göbekli, lapa etli, göğsü ve karnı kırçillaşmış kıllarla örtülü, ihtiyar bir tüccar yıkanmış ve belki de sevişmeden sonra bastıran harareti dindirmek için, dondurma yemişlerdi. Karşımdaki duvara takılmış iki ampulden biri sönmüktü ve bir gözü kırılmış bir insan gibi bana bakıyordu.

Burada yaşlı ve hastalıklı insanlar da yıkanmış olabirlerdi. Bunlardan bir bölümünün sırtlarında, ortası cehennemli mor sivilceler bulunduğunu, hatta bazısının bir ilçe merkezinden ya da şehirdeki namuslu bir ev kadından alınmış cinsel hastalığı olduğunu tasarlıyordum. Bundan dolayı bu banyoluk içinde yıkanmak bana olacak iş gibi gelmiyordu. Sırtımda ürpermeler dolaşıyordu. Bu ürpermeleri cinsel bir tikslenme izledi. Midemin bulunduğunu duydum ve birkaç kez acı-ekşi mide sularını, beyaz taşlar üzerine boşalttım. Benim gibi, frenginin yerel hastalık haline geldiği bir kasabada, beş yıl oturmuş bir insanın, böyle sinirsel bulantılara tutulması kadar doğal ne vardır? Aşçısında yemek yiyemediğim, ekmeğini tekrar ateşten geçirmek zorunluğunu duyduğum, kahvesine gidemediğim, eşyalarına el süremediğim, öğrencilerini bile okşayamadığım o kasabada, beş yıl, gergin bir uyanıklık içinde yaşamak neye mal olurdu?

Baş dönmesinden kurtulmak için duvara dayandım. Burada elim birkaç boruya değdi. Bunlardan birisi sıcak-

tı. Bundan sıcak su geçiyor olmalı idi. Diğer ikisi soğuktu. Bunların birinden soğuk su akıyorsa ötekinden ne geçiyordu? Bu ince boru belki de banyoyu ısıtmak için kullanılan havagazını götürmekte idi.

Ansızın büyük bir korku ve kuşkuya tutuldum. Acaba bendeki bu baş dönmesi, bu mide bulantısı, bu kulak uğultusu ile bu havagazı borusu arasında bir ilinti mi vardı? Hademe dalgınlıkla havagazı musluğunu açık mı bırakmıştı yoksa? Acaba ben ilk zehirlenme devresinde mi bulunuyordum?

Birden başıma bir sıcaklığın yükseldiğini, sırtımın soğuk soğuk terlediğini ve ayaklarımın dermansızlığını hissettim. Eyvah... ölüyorum...

Islak mermerlere yıkılır gibi oldum. Borulara daha sıkı tutundum. Uzaklardan, frengi, yalnızlık ve dağların boğuntusundan kaçmak, denizin ve gökyüzünün sonsuz mavilikleriyle içimi doldurmak isterken, bir kibar otelin banyo dairesinde, en mutsuz olduğum anda, hayata gözlerimi kapamak, ne kötü bir talih oyunu idi? Hayır, ben yaşamalı idim. Ben yaşamak için kilometrelerce uzak yollardan geliyordum. Karanlıklardan ve içimdeki yalnızlık şeytanının kuruntularından uzaklaşmak için, yılların sabrına mal olan bir umut ve direnişle yola çıkmıştım. Ben yaşamaya en çok aday olduğum bir anda ölemezdim.

“Yaşamalıyım!...” diye haykırdım ve sürüne sürüne banyo dairesinden dışarı çıktım.

6

Koridorda hâlâ emeklediğimi fark ettiğim zaman, asılsız bir korkuyla dışarı uğramış bulunduğumu anladım. Eğer beni bu halde görse, otel hizmetçisi bile çıldır-

dığımı sanabilirdi. Hiç kuşkusuz şu anda ben, doktorun istediğinden de çılgın bir insandım.

Ne var ki, otel hademesi beni o halde görse, ona pekâlâ benimle emekleme yarışı yapıp yapamayacağını sorabilirdim. Şaşırmamalı idi. Banyoya girmeden önce hareket yapmak ve terlemek âdetimdi. Hareketlerin en doğal ise emeklemektir. Biz dört ayak yürüyüşünü unutmuş dejenere hayvanlardık. Aslını unutan hayvanlar... Yalnız uygarlığın değil, tüm hastalıklarımızın da, fobilerimizin de iki ayağı kullanılmaktan doğduğunu ona ispat edebilirdim. Yerçekiminin kanımızı durmadan aşağıya çekerek kalbimizi yorduğunu, beynimizi besleyecek kanın ayaklarımızda toplandığını, bundan dolayı daha çok şeyler düşünecek ve duyacak olan başımızı bazı yeteneklerinden yoksun bıraktığımızı ona anlatabilirdim.

Bununla birlikte odama kimseye görünmeden girdiğime pek sevindim. Elektriği yaktım...

Kirli ve ıslak üst başımdan utandım. Bu kılıkla yatağa nasıl girecektim? Çamaşırlarım da banyo dairesinde kalmıştı. Ve ben o banyo odasına bir daha ayak basamayacağımı da biliyordum. Hayır, bütün kederlerimden yıkanmış, temizlenmiş gibi çıktığım o banyo dairesine bir daha gitmeyecektim.

Otel hizmetçisinin banyoyu kullanılmamış bulduğu zaman, ne düşüneceği de umurumda değildi. Ben yorgunluktan perişan, uyumuş kalmıştım ve oradaki çamaşırlar bana ait değildi.

Bu karardan memnun olarak soyundum. Bavuldan yeni çamaşırlar çıkardım. Ellerimi, yüzümü yıkadım, giyindim ve yatağa uzandım.

Rahat bir yataktı bu...

Ne kadar zamandan beri bir karyolada yatmadığımı düşündüm. Han odasındaki, on beş günde bir altüst ettiğimde, küflü bir ıslaklıkla yüzüme nemli soluğunu pohlayan yatağım, beni beş yıl sabırla barındırmıştı. O yatağa her akşam bir başka adam gibi giriyordum. Orası bir

han odası idi ve yatakta her akşam bir başka insanın yatması garip değildi. Bağ adı verilen kayısı bahçelerinde, hastalıklı kadınlarla yapılan âlemlere katılmayan, hiç kimse tarafından aranıp ziyaret edilmeyen bir insan, kendisinden başkasıyla paylaşmadığı bir yatakta, şüphesiz her akşam bir başka adam olmaya mecburdu. Lambanın kızıl aydınlığında, uykuyu odanın eşliğinden içeri sokmayarak kitabın dikdörtgen kapısından rüya âlemlerine dalmak, insanı dünyaya gelmiş olmaktan pişman etmezdi. Öyle anlarda doğrultu, boyut ve hacim fikrini yitirerek duygudan bir uzay içinde, sonsuz yolculuklara çıkmış olduğumu sanırdım. Büyük kayık salıncaklarında, yükseldiğimiz bir noktadan aşağıya doğru kayarken, içimizde duyduğumuz o serin ürpermelere benzer bir ürpermenin bütün vücuduma yayıldığını ve onun hazzında eridiğimi hissettiğim zaman, uyku artık daha fazla kapıda beklemeden, odayı –her nedense– bir günlük kokusu ile doldurur ve ben birkaç kez uykuya yenilmemek için boşluğa düşüyormuş hissi ile bacağımı yatağa vurarak, soluk soluğa ondan kaçır, ama en sonunda tamamen onun olurum.

Beş yıldır bir karyolada yatmamıştım. Bir zamanlar okulda düşürmek için birbirimize kapan kurmak imkânını veren portatif bir karyolada yattığımı; daha önce, yalnız bir kez, annemin beni sünnet ettirdiği günlerde, bir hanımefendinin dernek için verdiği ve annemin şuradan buradan emanet aldığı çevrelerle donattığı bir karyola yüzü gördüğümü hatırlıyordum. Kaygısız bir neşe içinde, biraz sonra başıma geleceklerden habersiz, üzerinde sıçradığım o gürültülü somyaya tekrar uzanabilsem, sünnet olmak değil, bacağımı kestirmeye katlanırdım.

Bu otel karyolası ne kadar rahattı. Üzerinde belimin hareketi ile birkaç kez yaylandım. Karyola çok genişti. İçerisinde üç insanın yatabileceğini hesapladım. Hiç kuşkusuz burada bazen iki insan bir arada yatmıştı. Bel-

ki de banyo odasında, sıcak suyun şehveti ile ürperen o bilmediğim kadın da bu yatakta yatmıştı, muhakkak bu yatakta... Islak, sabun kokan saçlarını şu beyaz yastık üzerine yaymıştı. Yanakları sıcaktı, al aldı. Nedensiz bir umutla kapıdan, şimdiye dek beklenen, ama hiçbir zaman gelmeyen bir adamı gözleriyle çağırmıştı. Tüm anlamsız gururlardan ve içimizde çöreklenen gelenek hallerinden kurtulduğumuz bu bekleyiş ânında, damarlarımızda çağılayan kanın çağrısı ile çağırmak... ve... hiçbir karşılık alamamak...

Sarışın kadın! Senin davetini ben duydum ve uzaklardan, bilmediğim bir şehrin insan bilincini karartan yabancılığında, seni bulmaya geldim.

Evet, evet... sebep buydu. Şimdi anlıyordum. Beni dayanılmaz bir çekicilikle bu mavi göklerin altına çağıran, bilmediğim o kadındı. Doktor sadece bir vesile idi. Evet, evet, şimdi daha iyi hatırlıyorum. Yıllardan beri, çocukluğumda annemin masallarında peri padişahının kızı, çocukluktan kurtuluş düşlerimin tanrıçası ve han odasında beni, bilmediğim o boyutsuz, doğrultusuz haz dünyasına sürükleyen sihirbaz hep aynı yaratıktı.

Yatağında, gözlerim yaşarak doğrudum. Burada beni bekleyen bir kadın vardı. Beni isteyen ve benim için her şeyini verecek bir sarışın... Tanrıma, duvarda sarı ışıklar döken ampule, horoz sesleriyle kaçmaya hazır geceye, düşmanım olan geceye, şükranlarımı söyledim.

Bu dünyada her şeyi yitirdiğimi sandığım, umutsuzluğa, kötümserliğe gömüldüğüm bir sırada, akıl almaz bir yeniden dirilişle sevdalandığım bir sevgilim olduğunu, kendisi için yaşanacak ve uğrunda seve seve ölünecek bir sarışının beni beklediğini öğreniyordum. Yatak üzerinde diz çöktüm. Yaylanan somya üzerinde dengemi koruyarak, ellerimi kavuşturdum. Ateşe tapan eski bir zerdüş gibi ampulün ışığına, gecenin karanlıklarıyla savaşan ve bu oda içinde olsun ona galebe çalan sarı ışığa and içtim: *Ben, bu sarışını bulacağım.*

Ben uyanmadan şehir uyanmıştı.

Bir şehrin uyanması nedir bilir misiniz? Ben sabahın dördünden sonra başlayan o korkunç uyanışı beş yıldır görme olanağını bulamadığım halde, büyük şehirlerin, bin bir kollu bir Hint Tanrısı gibi kımıldandıkça, cehennemlerde kovalanan günahkârların feryadını andırır bir gürültünün, aydınlık gibi perde perde çoğaldığını, buradan ışıkla beraber dünyaya gerçek bir cehennem azabının da yayıldığını hayal ettiren, o büyük sabahlarını her zaman hatırladım.

Nereden geldiği, ne olduğu bilinmeyen anlaşılmaz bir homurtunun girdabına dikkat etmeye alışmış bir insan, ruhunu bu homurtunun istila ettiğini dehşetle duyar ve kaçacak yer arar.

Ben uyanmadan şehir uyanmıştı ve ben bu trajediyi izlememiş olmaktan üzgün değildim. Uzun perdelelerin arasından içeriye, mavi semayı hatırlatan bir aydınlık doluyordu. Dışarıda bir tramvay arabasının sinyalini ve ray üzerinde viraj alırken insanın beynini delen o tüyler ürpertici madensel vırıltısını duydum. Küçüklüğümde abdest bozarken çoğunlukla duyduğum ve anemin 'Azrail okşadı' diye açıkladığı ürpermeye benzer bir ürperme geçirdim. Araba tekerlekleri, otomobil klaksonları, vapur düdükleri ve bir bando mızıkası sesi fark ettim.

Çocukluğumuzda bir misafir geldiği zaman duyduğumuz tecessüsü ve utancı hatırlar mısınız? Pencerenin perdesi arkasından hemen görüvereceğim bu şehre karşı, aynı tecessüs ve utancı duyuyor, kalbim şiddetle çarpıyordu. Yataktan atlayarak, halı üzerinde ayaklarımın ucuna basa basa, pencereye yaklaştım ve perdenin aralığından gizlice dışarıya baktım.

Pencerenin hemen karşısı, kirli gri ve boyanmış bir

bina tarafından kapanmıştı. Fakat bu kirli renk gizlenmek isteniyormuş gibi, dar bir toprak şerit üzerinde yetiştirilmiş ağaçlar ve çiçeklerle yarı yarıya örtülmüştü. Tahta bir parmaklık, kaldırımla bu toprak şeridi ayırıyordu. Parmaklığın önünde, Türkiye'nin her tarafında eşine rastlayacağımız yaldızlı tenekelerle ve küçük aynalarla süslü, mavi nazar boncukları asılı boyacı kutuları sıralanmıştı. Kasketleri güneşten tarafa çevrilmiş boyacılar, arada bir yenleriyle burunlarını, alınlarında birikmiş terleri silerek, müşterilerinin kunduralarını parlatıyorlar, müşterisi olmayanlar da, uzaktan geçen bir yolcunun ayaklarına bakmadan, alışılmış, kendilerine özgü bir çağrıyla kutular üzerine fırçalarını vurarak, çağırıyorlar; gelmediklerini görerek kaldırım sel yatağına bir tükürük atıyorlar ve bitişik boyacı arkadaşına, bizim bilmediğimiz anlamlar saklı tuhaf kelimelerle gayret veriyorlardı. Karşıdaki binanın sağ tarafından bir saat kulesi ve daha ileride, küçük dalgacıkların çırpındığı bir deniz parçası görünüyor; bu manzarayı demir atmış bir yelkenlinin sallanışı tamamlıyordu.

Bu, ilk bakışta aşinalık gösteren şehre, yüzünde dost gülümsemesiyle iyi bir kabul gördüğümüz ev sahiplerine karşı uyanan duyguya benzer sıcak ve yumuşak bir çırpınış duydum içimde. Yabancı bir memlekette olmanın güven verici sevinciyle sokağa çıkmak istedim.

Hemen bavuldan elbiselerimi çıkardım. Buruşukları açılsın diye ağzımdan pantolona su püskürttüm, bu işi akşam yapmayı unutmuş olmama sıkılarak, onu karyola demirine ters astım. Ceketimi de bir sandalyeye giydirdim. Eğreti olarak seyahat pantolonumu ayağıma geçirdim. Küçük yüz havlunun banyo dairesindeki çamaşırlar arasında kaldığını hatırlayarak, yüzümü kurulayacak bir mendilim olup olmadığını anlamak üzere, ceplerimi yokladım. İki mendil buldum. Bir tanesi yarı temizdi. Yolda vagonun pencere ve kapılarını elle tutmamak için kullandığım öteki mendilse kurum ve tozdan ve avuçla-

rımdaki terden kararmıştı. Yarı temiz mendile yüzümü silmeye razı olarak odadan çıktım.

Koridorda kimselerin bulunmamasına sevindim, tuvalete doğru hızla yürüdüm. Oraya yaklaştığım sırada, şiddetle akmakta olan çeşmenin şırıltısı kesildi. Sonra kapıdan sarışın genç bir kadının ipek robdöşambr ile dışarıya çıktığını gördüm. Bu beklenmedik karşılaşmada, kıyafetimin perişanlığından sıkılarak, durakladım. Şaşkın bir bekleyişim vardı. Genç kadın beni baştan aşağı süzdükten sonra:

“Odamın zili bozulmuş... Bana oda hizmetçisi Pervin’i çağırınız!” dedi, karşılık beklemeden, hemen iki adım ilerideki odaya girdi.

Bu kesin emre ‘peki’ der gibi bir jest yaptığımı ve o kapısını kapadıktan sonra da olduğum yerde kaldığımı hatırlıyorum. Neden sonra, bu kıyafetle dışarı çıktığıma bin pişmanlık içinde, benim gibi bir adamı, velev paçaları yukarı sıvalı bir golf pantolon ve ten fanilasıyla da görmüş olsa, apteshaneleri temizlemeye gelen bir otel hizmetçisine benzettiğine hiç şüphe olmayan kadına, kalben büyük dargınlık duyuyor ve ona hizmetçi imişim gibi salak salak ‘peki!’ deyişimi bir türlü hazmedemiyordum.

Ah ben, gerçekten hizmetçi ruhlu bir adam olmalıydım. Annemin hizmetçilik yıllarından kalma bir hizmetçi ruhu. Ona bir gazeteci olduğumu söyleyecek ve özür dileyecek yerde, hayvan gibi boyun eğen, ‘peki!’ diyen bir hademe ruhu.

Sabahın tüm aydınlığı, kendimi güvenlik içinde sanan tatlı mizaç kayboldu. Ah... gene de tüm kabahatler arkadaşımdaydı. Beni bu hallere düşüren oydu. Hayır hayır, arkadaşım mazurdu. Kabahatin büyüğü beni, benim gibilerin geldiğini söyleyerek buraya getiren arabacıdaydı. Beni tüm, müşterilerinin okumuş efendi sayacağı üçüncü, hatta dördüncü sınıf bir otele götüremez miydi? Bir genç kadın, hem de sarışın bir genç kadın tarafın-

dan hizmetçi sanılmaktansa, orada bir tatil boyu temizlenmeyecek kadar bitlenmiş olmayı sevinerek kabul edecektim.

Apteshanenin kapısını açarak içeri girdim.

O... Burası alafranga apteshaneydi. Hey şans! Beni her yerde kovalıyorsun! Herkesin çıplak kışla oturduğu oturak üzerinde, malum ihtiyacı görecektir bende var mı? Kapıyı iyice sürmeledim. Ne yapmalıydım?

Duvar da bir kâğıt yumak vardı. El kadar parçalar halinde kopan bu yumaktan kâğıtlar alarak, oturağın kenarına yerleştirmeyi, böylece bilmediğim insanların temasını taşıyan bu tahta parçalarıyla vücudum arasında bir engel koymayı tasarladım. Kopardığım kâğıtları özenle yerleştirdim. Ne var ki bunlar küçük bir dokunmayla yerlerinden kayıyorlardı. Oturağın tahtaları üzerinde birkaç damla vardı ki, bunların ne olduğunu Tanrı bilirdi. Bu ince yumuşak kâğıtlar, o damlaların ıslaklığını hemen emiyordu. Bu kâğıtlar üzerine oturamayacağımı anlıyordum. O halde iki kenarına basarak tünemeyi denedim. Bu da kabil olmadı. Böyle bir cambazlığa hazırlıklı değildim. Başım döndü.

En sonu kararımı verdim. Yere kâğıtlar sermek, üzerinde işimi görmek ve sonra bir paket halinde onları oturağa atmak.

Hey Tanrım!... Yüzüm ateş içindeydi. Utanıyordum. Kendi memleketimde çektiğim bu eziyet neydi? Aynı anda kendimi teselli eden savunuşlar da ileri sürüyordum: Bu otele geldiğim andan beri duyduğum huzursuzluk, başıma gelen münasebetsizlikler, burada geleneklerimizin kapı dışarı edilmesinden doğuyordu. Bir otel apteshanesi bile, gören bir göz için bir memleketin ulusal benliğini kıskançlıkla koruyup koruyamadığını göstermeye yeterdi. Avrupalılaştırmak için düşünce cenderelerine, görgü kalıplarına girdiğimiz yetişmiyormuş gibi, zorunlu bazı ihtiyaçları karşılarlarken de huzur ve rahatımızı kayıp mı edeceğiz?

Ben alıştığımız yolda işimi görürken lavaboya başka bir adam girdi ve bitişliğimdeki ikinci apteshaneyi işgal etti. Aramızı iki metre boyunda beyaz çinilerle örtülü bir bölme ayırıyordu. Bölmenin üst yanı tavana kadar açıktı. Onun elbise fışkırtılarını, eğilip kalkışlarını, soluyuşlarını, ıkınma seslerini, kolunu ve saçlarını kaşıyışlarını işitiyordum. Soluyuşlarının tonundan onun kırk beş yaşlarında, şişmanca bir adam olduğunu, hatta hımhım konuştuğunu bile tahmin ediyordum. Bu kadar tanışma imkânı veren bu komşulukta, nefes almaktan bile korkuyordum. Çünkü burada yapacağım herhangi bir gürültü ile o adamın rahatını kaçıracığımı düşünüyordum. Hayvanlığımızın sefilliği ile baş başa kaldığımız anda, bir başka insanın varlığımızdan habersiz olduğunu bilmek ne felaket.

Bitişik komşum işini çabucak bitirdi. Muslukta ellerini yıkadı, boğazını temizledi, sonra çıkıp gitti.

İkinci bir baskına uğramamak için ben de hızla işimi bitirdim. Muslukta ellerimi yüzümü yıkamaya giderken, kapısı açık kalmış olan ikinci apteshaneye baktım. Buranın alaturka bir hela olduğunu memnunlukla gördüm. Ne yazık ki, daha önce bunu fark edememiştim. Az önce yürüttüğüm yorumlar boş şeylerdi. Otel pek iyi düşünülerek hazırlanmıştı. Buraya Doğulu ve Batılı insanların gelebileceğini erbab bir esnaf düşünüşüyle hesaplamışlardı. Kötü şans bana aitti.

Ne var ki, bir memleketin genel görünüşünü anlatmak için önce helalarına bakmak gerektiğinde direnen bir yanımdı: Görülüyor ki, biz henüz eski ile yenin, Doğu ile Batının, alaturka ile alafranganın kolları arasında yaşayan bir topluluktuk.

Mendilimle sileceğim için kimse gelmeden yüzümü yıkamaya ve kurulamaya karar verdim. Ama musluktaki sabuna el süremedim. Onu az önce buraya uğrayan kırk beşlik adam kullanmıştı. Yüzümü musluğun altına tutarak, yalnız suyun masajı ile yıkandım. Sonra mendilimin

buruşuklarını açarak, en temiz yeri ile gözlerimi, ağzımı, öteki tarafıyla da yüzümün geri kalan ıslaklıklarını kuruldum. Aynaya bakarak kaşlarımı doğrultularına yatırdım ve bu anda düşündüm ki, az önce bu ayna, kırk beşlik apteshane komşumun ve daha önce sarışın genç kadının hayallerini yansıtmıştı. Genç kadının hayal kalıbı ile benimkisi arasına hımhım bir yaşlının girmiş olmasına üzüldüm. Böyle olmasaydı, bu ayna içinde olsun, ona benim hizmetçi olmadığımı ispat edecektim. Benim kim olduğumu öğrendiği zaman genç kadının nasıl kızacağını ve dudaklarını ısırarak benden nasıl af dileyeceğini görür gibi oluyordum. Bir kadına böyle kaba davranmış olmaktan üzüntü duydum.

Sarışın bir genç kadına hizmet etmek o kadar ağır bir şey olmasa gerekti. Bana hakaret ettiğini de nereden uyduruyordum? Beni hizmetçi sandığı ne malumdu? Belki de benden hizmetçiye çağırmam için ricada bulunmuştu zavallı. Odasının ziline bozulduğunu ne kadar nazikâne söylemişti. Bu söyleyişte, güzel kadınların katlanılır, hükmetme tonları da gizli olabilirdi. Bundan ne çıkardı? On beş dakikadan beri onu bekletmiş olduğumu düşünerek kabalığımdan utandım ve koşarak odama geldim, zile bastım.

Biraz sonra gelen akşamki hizmetçiye, sarışın hanımla aramda özel bir yakınlık bulunduğunu sezdiren bir yüzle hanımefendiye oda hizmetçisi Pervin'i göndermesini, sonra benim hizmetime bakmasını emrettim.

Hademe dışarı çıkınca, odamdaki aynanın karşısına, randevuya gidecek olan bir delikanlı heyecanı ile sakallarımı kazımaya, öğrenciyken söylediğimiz en oynak havalardan birini ıslıkla çalmaya başladım.

Buruşuk elbiselerim usta bir terzinin elinden çıkmadığı için, ilk fırsatta onlardan kurtulmaya, büyük bir şehrin sağladığı olanaklardan yararlanarak, bir efendi gibi giyinmeye karar veriyordum. Birçok boyunbağlarım olmalıydı. Gömleklerimin kollarındaki düğmeler kıymetli

madenlerden yapılmalı, adımın baş harflerini taşımalıydı. Kusursuz bir kıyafetle o sarışın genç kadınla karşılaşmak, kendisine 'günaydın!' demek istiyordum. O zaman benim bir hizmetçi olmadığımı anlayarak kendi kendini ayıplayacaktı.

Hademe kapıyı vurarak içeri girdi. Emirlerim üzerine hanımefendinin isteklerinin yapıldığını, biraz sonra kendisinin de hanımefendinin eşyalarını aşağıya indirmeye gideceğini söyledi ve yeni emirlerimi bekledi. Ona neler buyuracağımı düşünmemiştim. Şimdi ise öğrendiğim haberle içimdeki sevinç balonu sönmüştü. Ben o kadına kim olduğumu göstermeden, onun eşyalarını toplayıp bu otelden gitmesi ne büyük şanssızlıktı.

Bununla beraber can sıkıntımı hademeden gizlemem, bu haberi yeni öğreniyormuş gibi davranmamam, demin kendisine yakından dost olduğum kanısını vermeye çalıştığım kadınla aramda hiçbir ilişki bulunmadığı kanısını uyandırmam gerekiyordu.

Kahvaltı için bir küçük çavdar ekmeği, yüz gram kaymak, bir fincan sütlü kakao, üç tane rafadan yumurta istiyordum. Daha önce bir sabah gazetesini almalıydı. Sonra mevsimin en taze çiçeklerinden büyücek bir buket getirebilirse memnun olacaktım.

Hademe bu sipariş bolluğu karşısında bir an durakladı. Sonra tekrarlayarak not defterine yazdı. Evet, özellikle çiçek buketini mutlaka ve tez elden tedarik etmeliydi.

Hademe çekilip gittikten sonra neşemin yeniden canlandığını duyuyor, keyfimden ellerimi ovuşturuyordum. Bu düşünce nasıl da gelivermişti bana? Kendisini bir dost gibi uğurlayarak çiçek sunmakla ondan yeterince öç almış olacaktım.

Tuvaletimle yeniden ve özenle meşgul oldum. Saçlarımı itina ile taradım. Sabunu köpürterek, avuçlarımla ince ince cilaladım. Her zaman kesilmemiş hissini veren sert ve siyah sakallarımı pudralarla gizledim. Buruşuk-

lukları oldukça açılmış elbiselerimi gererek biraz daha düzgün bir hale getirdim.

Yarım saat içinde tamamen hazırdım ve hizmetçinin gecikmesi ihtimaliyle üzülyordum. Hademe beni çok bekletmedi. Arkadaşı ile birlikte siparişlerimi getirdiler. Beyaz zambaklar, etrafına sıralanmış nadir yapraklarla pek zarifti. Hademeleri birer bahşış vererek savdım. Kahvaltı edecek halde değildim. Heyecandan ölüyordum. Evet, çiçekler çok zarifti. Düğünlerde bir bakire geline verilecek buketleri hep böyle beyaz çiçeklerden yapılmış hayal ederdim. O sarışın kadına bu beyaz çiçekleri hakaret için değil, kalbimin en ince duygularını sunma isteğiyle verecekti gibi sevinçli idim. Aynada bir kez kendimi gözden geçirdikten sonra buketi aldım ve sarışın kadının odasına doğru yürüdüm.

Tam zamanı idi. Oda hizmetçisi Pervin, dışarı çıkıyordu. İçeriden onun hükmeden sesini duyuyordum. Bavulunu aşağıya indirmek üzere hademeyi çabuk göndermesini istiyordu. Kalbim çarparak kapıyı vurdum. Bir dağkeçisinin gevrek yaban sesiyle:

“Girebilirsiniz!” dedi.

Bir an geri dönmek istedim. Sonra bu cesaretsizliğime sinirlenerek kapıyı açtım.

O, sokak kıyafetiyle şezlong üzerinde, ayak ayak üzerine atarak oturmuştu. Boyalı parmakları şezlongun dayanacak tahtaları üzerinde sinirli oynuyordu. Çiçekleri görünce bir sevinç çığlığı kopardı ve kalktı. Onları elimden aldı, kokladı, sonra çiçeklerin arasında bir şeyler aradı. Ben onun sevinci ve telaşlı hareketleriyle kendimden geçmişim. Ona ‘günaydın’ diyeceğimi ve hayırlı yolculuklar dileyceğimi unutmuşum.

O, çiçek kucağında, tekrar yerine oturduğu zaman, benim kapının önünde ayakta kaldığımı fark etti.

“Ah,” dedi, “dalgınlık...”

Ve yerinden kalktı. Şüphesiz bana bir koltuk gösterecek, sabahki kabalığından dolayı özür dileyecekti. Ben

bunun önemli bir şey olmadığını, gazetemde yazacağım ilk yazıda sevimli otel arkadaşımından söz açacağımı, hat-ta izin verirse, kendisiyle bir mülakat yapmak istediğimi bile söyleyecektim.

Onun kıvrak adımlarla gardıroba kadar yürüdüğünü, orada bir an durduğunu, sonra bana doğru ilerlediğini ve... elime soğuk, yuvarlak bir madeni tutuşturduğunu ve bana sırtını döndüğünü hiç unutmayacağım.

Odama dönerken hademe onun bavulunu almaya geliyor-
du. Yapma bir gülümseme ve kasımayla yanından geçtim. Ama o yuvarlak şey yanaklarım gibi, avucumda ateş olmuş, yanıyordu.

8

Bugün o olaydan bahsederken bile yüzümün kızardığını, avucumda acıtan bir yanıklığın peydahlandığını hissediyordum. Ama şunu hemen söyleyeyim ki, tüm gelmiş geçmiş olaylara rağmen, o yirmi beş kuruşu, anne yadigârı gümüş bir yüzük ile birlikte, aynı kutu içinde saklıyorum. Bana göre bir yirmi beşlik bu kadar pahalıya kazanılmamıştır.

Otelden hemen o gün ayrıldım.

Hükümet konağında, öyle paydosundan önce bulduğum arkadaşım, gece beni karşılamaya gelmediği için af dilemişti. Çenesinin altında bir tülbentle bağladığı yanaklarından birisi, içerisinde bir yumurta gizliymiş gibi gergin ve şişti. Gözlerinin altı çürümüştü. İstasyona gelirken başı belaya girmişti. Bir zavallı ihtiyarı, beş kuruş için tartaklayan bir arabacıya haddini bildirmek istemişti. Ama birçok arabacılar işe karışmıştı. Yumruk, tokat derken karakola düşmüşlerdi.

Bir başkasının başına gelseydi bu esef verici olayı,

alınmış bir çeşit öç sayabilirdim. Ne var ki, Hamit için böyle düşünemeyeceğimi biraz sonra anlayacaksınız.

Başına gelenlere üzüldüğümü, şüphesiz bu halde beni karşılamaya gelemeyeceğini, esasen buraya yalnız gelmemiş olduğumu, yolda tanıştığım bir genç bayanla geceyi ... Palas'ta geçirdiğimi söyledim. Sonra, arkadaşım bu genç kadını tanıtmak güçlüğünden kurtulmak için, o garip kadın hakkında türlü roman kahramanlarından alınmış, yamalı, yapma bir karakter çizdim ve hikâyeyi romantik sonla bağlamak için, onun sabahleyin ben uyanmadan, masa üzerine yalnız 'adiyö' kelimesi yazılmış bir kâğıt bırakarak kaybolduğunu anlattım. Ama günün birinde o sarışın kadını mutlaka bulacağımı söyledim. Bundan dolayı otelde artık işim kalmamıştı. Daha doğrusu bu otelde artık yalnız kalmaya tahammülüm yoktu. Beni sakın, rahat bir otele götürmesini kendisinden rica ettim.

O beni evine misafir etmek istiyordu. Uzun zamandır görüşülmemiş bir okul arkadaşının huyundaki değişikliği hesaplamak zordur. Ama 'can çıkar huy çıkmaz' diyen kesin bir atasözümüz vardır. Demek istiyorum ki, arkadaşımın çağrışındaki dış içtenliğe ve cömertliğe rağmen, onun mektubumu aldığı günden beri benim kendisine kaç patlayacağımı, kimbilir kaçınıcı kez hesaplamış olacağını biliyordum. Hatta istasyona gelmeyişi araba parasını kendisinin vermesi gerekeceğindendi. Bütün günahı vebali boynuma olsun ki, şu yüzündeki şişler, gözlerinin altındaki mor lekeler bile dün akşamki saygısızlığını mazur gösterebilir diye yapılmıştır. Çok iyi biliyorum ki, fakir bir ihtiyarı yiğitçe koruma nedeniyle yolda bir arabacıya sataşmış, kavga etmiş de değildir. Mahkemelere düşmenin kaç mal olacağını bilecek kadar uzak görüşlüdür o. Muhakkak yüzünü gözünü gene öteberiye çarparak bu hale getirmiştir. Bu huyu yeni değildir. Daha okulda iken onun cuma tatillerinden dönüşte, bedavaya binilmiş bir bisikletten düşerek aldığı yaraları, bir kız

için dövüşmüş olma övüncüyle açıkladığını bilirdik. Hatta aynı günlerde toplu gezintiler için harçlıklarımızdan yirmişer kuruşu ayırmak gerektiği zaman aynı yaralardan yakını, gezecek hali olmadığını öne sürerek bu yirmi kuruştan yakayı sıyırmaya çalışırdı.

Muhakkak bu neşesizliği de yüzündeki ağrılardan ileri gelmiyor olmalıydı. Öğle yemeğine yakın bir zamanda kendisini bulmuş olmamı yıkım sayıyordu. Beni atlatamamış olduğuna üzgündü. Bir öğle yemeğinin kaç mal olacağını ise Tanrı bilirdi.

Üstüne başına baktım. Son sınıfta okulun verdiği elbiseyi tornistan ettirmiş ve boyatmış olduğunu, sol göğsü üzerindeki köşeli yırtığın sağa geçmiş ve örülmüş olmasından anladım.

Evet, evet, Hamit o Hamit idi. Benim aldığım yemişlere ortak olan, ama kendi şekerlerini sıra kapağı altında, ya da apteshanede gizlice yiyen Hamit. Belki tabiatına biraz olgunluk gelmişti. Hislerini daha iyi saklayabiliyordu. Eğer bir zamanlar okulda kendisine birçok oyunlar oynamamış olsaydım, ben bilirdim ona çektireceklerimi. Onun her seferinde sahici imiş gibi para çantasına davranmasına engel olmadan, eski arkadaşlığın verdiği içten bir misafirlik hakkıyla onun titreye titreye sarf edeceği paralardan ömrümün az rastlanır keyfini sürecektim.

Biliyorum ki, geldiğimin ikinci günü artık beni misafir saymadığını sabah selamından sonra hemen hatırlatacak, kendisinden metelik anofor beklememekliğimi belki de açıkça söyleyecekti.

Ama onu üzme istemiyordum. Neşesini geri vermek için, kahvaltıyı çok geç yaptığımı, öğle yemeği yiyemeyeceğimi önceden söyledim ve eğer vakti varsa bana iyi bir yer aramamızı teklif ettim. Kendisinin de ağrılar yüzünden, yoğurttan başka bir şey yiyemediğini hemen söyledikten sonra, gelişimin onu daha ne kadar önce harekete geçirdiğini belirten şeylerden söz etti: Otel ekono-

miye uygun değildi. Benim gibi bir öğretmen için en uygunu, pansiyona yerleşmektir. İyi bir rastlantı, üç gün önce bildik bir pansiyon odası boşalmıştı. Pansiyon sahipleri iyi bir aile idiler. Ortaokula giden on beş-on altı yaşlarında bir kızları vardı. Bana annem, babam gibi bakacaklardı. Tam benim istediğim gibi sakin, güneşle birlikte sessizliğe gömülen bir semtti, vesaire vesaire...

Teklifini hemen kabul etmem üzerine, başından bir yükün kolayca kalkmış olmasından peşin bir sevinç duydu. Hatta bu neşeyle, bana cebinden çıkardığı bir kutudan, öğrenciliğinden beri sevdiğini bildiğim, ekonomiye uygun, akide şekerlerinden bir tane vermek cömertliğini bile gösterdi.

9

İnsan yeni medeni bir şehir içinde, üç-dört sokak döndükten, birkaç yüz adımlık bir yokuş tırmandıktan sonra, böylesine engin bir mesafe aşmış olacağını nasıl aklına getirir? Birbirine merakla eğilmiş evler, bu teces-süse karşı kafesten bir kalkanla evin gizlerini korumaya çalışan insanlar; sokak ortasında akan kirli bir su üzerinde havuz yapmaya, değirmen kurmaya uğraşan yamalı ve sümüklü çocuklar; kapılardan karşıdan karşıya dedikodu yapan, ama bir erkek geçtiği zaman bir an için sohbeti keserek üstünkörü örtünen, sonra yeniden ateşli görüşmelerini sürdüren rastıklı, tombul kollu kadınlar; çöp tenekelerinde birbirine pençe atan ve mırıldanan kediler, kandilleri kaldırılmamış minaresi, hatta elektrik telleri üzerinden sarkan bir uçurtma iskeleti ile birlikte bu semt, annemin çamaşır yıkadığı amber ve zeytinyağ kokulu, ezanlı, mevlitli o Meşrutiyet Mahallesi'ne ne kadar benziyordu.

Bu sokak, hiç şüphe yok, Türkiye’de olan bitenleri en aşağı çeyrek yüzyıl geriden izliyordu. Meşrutiyet yıllarında rakı sofrasında kalpten ölmüş bir adamı, mezarından çıkarıp buraya getirmek kabil olsa, acaba hayretini çekecek bir değişiklik bulur mu, gibi bir merak duyuyordum. Şu kırmızı fesleğen saksılarıyla bir karnaval alayı meydana getirmek şartıyla, hiçbir şeyi yadırgamadan, onun akşamki rakı âlemini karısından gizlemek için, bir sürü yalan tasarlayacağını ve karısının ağarmış saçlarını, buruşmuş yüzünü gördüğü zaman da, ‘Aman renk vermeyelim, karımın saçlarını beyaz, yüzünü buruşuk görecektik kadar sarhoşum,’ diyeceğini sanıyordum.

Hamit bu mahallenin arkasındaki sokakta oturmakta olduğunu, sık sık görüşebileceğimizi söylediği zaman, bu semtle Hamit arasındaki benzerliği, onun da, ayrıldığımız günden beri, ibadet gibi, nasıl değişmeden olduğu yerde kaldığını düşündüm.

Pansiyoner olarak kalacağım ev, bu semtle hiçbir bağlantısı olmadığını gösterir bir tarzda, mahallenin ucunda kalıyordu ve demir bir kapı, yüksek duvarlar onun bu ayrılışını tamamlıyorlardı. Tam caminin karşısına düşmekle birlikte, evin camiye sırtını dönmüş olması dikkatimi çekmişti. Kapıdan girerken de, sokakta burnuma çarpan Tanrısal kokulardan farklı serin, taze bir hava bizi karşılamıştı. İç taşlıkta bir masa üzerinde, siyah göğüslükle beyaz bir yakalık ütöleyen ve kombinezonunda pembe filiz kanaviçe işleri fark edilen, çıplak bacaklı genç bir kız, bizim içeri girmemizle birlikte, taşlarda ve merdiven basamaklarında ayaklarının ıslak şapırtılarını bırakarak, içeri kaçmıştı. Bir kanepe üzerinde, dikişiyle uğraşan ev sahibesi gülümseyerek, dikiş kutusunu kucağından bir kenara bırakmış: “Ceylanımı ürküttünüz!” diye şaka eden bir sitemle ayağa kalkmıştı. Kızının tatile hazırlandığını, eşyalarını sandığa yerleştirmek için hazırlık yaptığını, kendisinin de bu münasebetle ona yardım ettiğini, gereksiz bir açıklama heyecanı içinde, an-

lattıktan sonra, bu nedenle evin dağınıklığını hoş görmemi rica etmişti. Benim her şeyden önce odaları görüp beğenmek isteyişim üzerine önümüze düştü, yol gösterdi.

Uzun boylu, otuz beş yaşlarında, sağlam ve güzel yapılı bir kadındı. Ş ve R harflerini peltek söyleyişi konuşmasına çocukça bir tatlılık veriyordu. Bu yıla dek evine pansiyoner olarak kimseyi almamıştı. Ne var ki, bir yıldan beri kocasının işleri bozulmuştu. Hiç olmazsa kızının okuma masraflarını çıkarmak için yukarıdaki odalardan birini kiraya vermeyi düşünmüşlerdi. Şimdiye dek bu odalara bir erkek kiracı da koymuş değillerdi. Hamit Bey yabancı olmadığından, uzaktan gelecek bir arkadaşı için oda istediği zaman, onu kıramamışlardı. Her ne kadar evde bir genç kız varsa da henüz çocuk sayılırdı. Öğrenci idi, ben ise onun hocası olabilirdim. Zaten ilk bakışta benim iyi bir insan olduğumu anlamıştı. Ev onların değil, benimdi ve kendileri de bana bir abla, bir kardeş, bir ana-baba, bir dost olacaklardı.

Yukarı kata çıktığımız zaman, tараçadan bir sepet dolusu çamaşırla içeri giren yaşlı ve esmer bir kadın, büzülmüş ağzı, şaşı gözleriyle yaklaşarak bize, "Hoş geldiniz!" dedi. Ev sahibesi, tersleyerek ve kaşı gözü ile korkutarak onu uzaklaştırdı, sonra bir yandan yolumuz üzerine çıkan bir sandalyeyi, bir kirli sahanı, bir yamalı pantolonu, bir kırık sürahiyi kaldırırken, bir yandan yapma hissini veren bir utanma ile bu çamaşırcının dağınıklığından usandığını söylüyordu.

Bana münasip gördüğü odayı açtı.

Burası iki cepheye bakan dört pencere ile bol ışık alan bir oda idi. Pencerelelerden ikisi cami tarafına ve çocukların oynadıkları yola bakıyordu. Ötekiler körfeze açılıyordu.

Ev sahibesi burada da görölmesini istemediğı eşyayı ortadan kaldırdığı sırada, odanın aslında bana layık bir yer olmadığını bildiğini, ama tatil aylarında kızının okul masrafları olmayacağından, vereceğim kirayı tamamen

benim istirahatime harcayacağını söylüyordu. Şu da var ki, evin en güzel odası da buydu. Yazın İzmir'in cehen-nem sıcağının bu odaya uğramadığını, her zaman İnbat rüzgârının evin içinde dolaştığını sözlerine ekledi.

Duvarlarda birkaç levha asılı idi. Bir maşallah levha-sı altında buğday saplarıyla örülmüş, renkli ipek kumaş parçalarıyla süslü bir hasır çerçeve içinde, rengini atmış bir fotoğraf dikkatimi çekti.

Sağ kaşı üzerine eğilmiş bir kalpak ile bıyıkları Bi-rinci Cihan Savaşı Alman modasına göre yukarı kıvrıl-mış bir şoför, otomobilin direksiyonuna yaslanmış, göste-rişli bir poz almıştı.

Ev sahibi, onun, yirmi yıl önce evlendikleri zaman, kocasının çektiği bir resim olduğunu, o zaman bir pa-şanın şoförlüğünü yaptığını söyledi. Şüphesiz odamdan bu gibi resim ve levhaları kaldıracaklardı. İçeride Yunan-lılar zamanından kalma birtakım tablolar vardı. Onlar-dan seçeceklerimi buraya asacaklardı.

Ev sahibesinin bana karşı gösterdiği bu ilgi, oteldeki sarışın kadının layık gördüğü muameleyi daha da acı şe-kilde hatırlamama sebep oluyor, kederlerimi tazeliyordu. Somurtarak susuyordum.

Şüphesiz bu kadın benden alacağı beş-on lira için bu dilleri dökmüyordu. Çünkü benden alacağı parayı bana harcamayı vaat ediyordu. Bu davranıştan kadının iyi ya-radılışının ve görgüsünün etkisi olmakla birlikte, benim kendisine bıraktığım izlenimleri de hesaba katmak gere-kiyordu. Hey gidi beni hademe sanan sarışın! Kulakların cınlasın!

Ama, bakalım gerçekten bu kadının gözettiği hiçbir çıkar yok mu idi? Bana karşı gösterilen bu yakınlık hiç-bir art düşünceye dayanmıyor muydu? Benim öğretmen olduğumu da bildikten sonra bu iltifat neden ileri geli-yordu? Hangi kasabada öğretmenlere Romalıların peda-goglarından fazla itibar gösteriliyordu? Hangi baba, kızını bir öğretmene vermenin telaşı içindeydi?

Gene de bana, ana-baba olacaklarını söyleyen, evde genç bir kız bulunduğunu kelimelere basarak hatırlatan ev sahibinin başka türlü bir çıkar düşüncesi olamaz mıydı? Parası ve mevki için değil, ama kenar bir kasabadan gelmiş, toy bir adamın, kızlarına kul köle olacağını sezererek, fırsatı kaçırmamak istemiş olamaz mıydı? Evet, muhakkak böyleydi.

Hatta tasarıları kızlarınca da malum olmalıydı. Böyle değilse içeri girdiğimiz zaman, genç kızlarda görülen bir utanma yapmacığı ile benden niçin kaçıyordu?

Böyle düşündüğü için bu tatlı dilli kadından nefret ediyordum. Ama ben ona aldandıklarını gösterecektim. Hiç kuşkusuz bu odayı tutacak, burada kalacaktım. Onları her gün tasarılarına bir adım yaklaştıracak, sonra beklenmedik bir manevra ile geri çekilerek, onları karamsarlığa düşürecektim.

Kanım savaş neşesiyle kaynamaya başladı.

Ben bu düşüncelerle sustuğum sırada Hamit, endişeli göz uçlarıyla beni süzüyor, benim hesabıma kadına, odada bekâr bir insanı mutlu edecek her şeyin bulunduğunu söylüyordu. Hamit'in yüzündeki mor şişkinlikleri kaşıyarak, odanın kusurlarını örten bu simsar hali, içime eski şeytanları doldurdu: Onun sözlerini hiç işitmemiş gibi, doğrudan doğruya ev sahibesine, evin pansiyonlukla ilişkisi olmadığını, hele benim gibi bekârın tatil geçirmesine elverişli hiçbir yanı bulunmadığını, yaşamak demek, biraz da eşyaya hükmetmek demek olduğunu, bir bekâr odasının büyük hacimli olması lazım geldiğini, öyle ki her köşesinin: 'Bu gece de benden faydalanabilirsin' diyebilmesi gerektiğini, o tarzda anlatmıştım ki, Hamit alt dudaklarını sarkıtarak, neşesiz bir bakışla: 'Sonunda ne diyeceğin malum... Allah belanı versin!' der gibi bakıyordu.

Ona bu kederi verdikten sonra, ağzı değiştirdim:

"Ama," dedim, "pansiyon sahibesinin iyi niyetlerinden ve tatlı dilinden çok memnun kaldım. Bu evden boş

dönmek istemiyorum. Burada kendimi bazı denemelerden geçirebileceğimi sanıyorum, odayı kiralayacağım,” dedim.

Hamit, kaybettiğine inandığı şeyi yeniden ele geçirenlerin hovardallığıyla akide şekerlerinden birer tane sunmak cömertliğini gösterdi. Ben onun bu cömertliği altında kalmamak için, derhal bir on liralık banknotu ‘şimdilik!’ kaydıyla ev sahibesine verdim. Bu odanın kaç tutulabileceğini çoktan öğrenmiş olduğumu bildiğim halde, Hamit, pazarlıksız alışverişi, alışkanlığına uygun görmediği için, ev sahibesiyle ayda ne ödemek gerekeceği üzerinde, konuşmak ihtiyacını duydu. Kadın, kibar bir hareketle paranın söz konusu olmadığını, memnun kaldıktan sonra, ne münasip görürsem verebileceğimi söyledi; oysa Hamit muhakkak pazarlıkla topluca bir karara varabilmek için, huysuzlanıyordu. En sonu ev sahibi kadın bundan önceki kiracının on yedi liraya oturduğunu söylemek zorunda kaldı. Hamit, kısa bir tereddütten sonra, bu kirayı çok bulduğunu, istenen ücretin, daha önceki konuşmalarına uymadığını gösterir tarzda gözlerini açtı. Onun itirazına meydan bırakmadan, ben yirmi lira vereceğimi söyleyince az daha Hamit’in gözleri yerlerinden uğrayacak, hayretinden çenesi düşecekti. Sol elimin yumruğu ile onun sarkan çenesini yerine getirdim ve budalaca konuşmasına engel oldum.

Ev sahibesi, cömertliğime şaşmakla birlikte odayı oturulabilir bir hale getirmek zorunluğunu duyarak benden, bir gün sonra taşınmamı rica etti. Ama ben bu akşam, bu odada yatmak istediğimi kesin bir dille söyledim.

Akşama kadar ne gibi hazırlıklar yapabileceğini düşünerek telaşa düşen kadın, kocasının iş münasebetiyle birkaç gün için civar ilçelerden birine gitmiş olması aksiliğine esefleniyordu. En sonu, akşama kadar tam bir hazırlık yapamamakla beraber, beni memnun etmeye çalışacağını vaat ederek, tereddütlerden sıyrıldı.

Merdivenlerden inerken, bir kapının aralığında, ince bir yüzün, tecessüsle bize baktığını fark ettim.

10

Hamit daha evden çıkmadan, işinden uzun zaman ayrılmanın doğru olmayacağını hatırlamaya başlamıştı. Otel yanına geldiğimiz zaman, akşam paydosunda mutlaka beni gelip göreceğini söyleyerek ayrıldı. Kesin söz vermesine rağmen, onu artık bugün bir daha göremeyeceğimi biliyordum.

Otelden ayrılmak istediğimi, eşyalarımı indirmelerini asıl otel kâtibine söylediğim zaman, memnun kalmadığım için mi otellerinden ayrılmak istediğimi nezaketle sordu. Onun bu endişesinin nereden geldiğini, sorusunun sonundaki ‘Bay Muharrir’ sözünden anladım. Bir gazetecinin, bir otelden memnun kalmamasının tehlikeli bir şey olacağına mim koyarak, sarışın kadına karşı duyduğum hıncı otel kâtibinden çıkarmaya karar verdim: Otelin hiç de *konfortabl* bir yer olmadığını, müşterilerin banyo dairesinde havagazından ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunduklarını, mutfaktan pırzola dumanlarının odalara kadar yükseldiğini, müşteri seçmekte titizlik gösterilmediğini, bu otele delilerin bile kabul edildiğini, hatta sabahleyin böyle bir kadının saldırısına uğradığımı söyledim ve otelde bulunmayan daha pek çok kusurlar saydım döktüm.

O, durmadan, “Aman Beyefendi! İstirham ederim Beyefendi!” diye nezaketle sözümü kesmeye çalışıyor, çaresizlikle ellerini ovuşturuyordu. Ona ağız açtırmadan eleştirilerimi sürdürdüm, insafı bir insan olduğumu göstermek için de bir gün bu otelden yazılarımda söz açmam gerekirse, İzmir’in en iyi oteli olduğunu söyleyece-

ğimi, çünkü kâtibin nezaketiyle bende büyük bir sempati uyandırdığını ileri sürdüm.

O teşekkürlerle minnettarlıklarını arz ederken, bir hademe eşyalarımı aşağıya indirdi. Banyo dairesinde unutulmuş çamaşırlarımı da bir gazete içinde toplamış, getirmişti. Ama onların benim olmadığını söyledim. Bir hademeye yakışır çamaşırların benim olduğunu sanmak küstahlığına nasıl cesaret edebilmişti bu herif?

Otel kâtibine dönerek, alaylı bir dille, işte bu son olayın da otelin servisleri hakkında yeterli bir örnek olduğunu söyledim. Hiddetle otel kirasını masanın üzerine fırlatarak, hademeye yiyecek gibi bakan kâtibin, yerlere kadar eğilmesine rağmen, ona 'Allahaismarladık' demeden; bavulu hamala teslim edip kapıyı saygıyla açan hademeye bir metelik bile bahşış vermeden, otelden ayrıldım.

11

Ben otel ile ilişığımı kesip gelinceye kadar, onlar odadaki bütün eşyayı sofaya dökmüşlerdi. İhtiyar çamaşırcı kadın, koltuklarına yakın bağladığı bir basma şalvar giymiş, söylenerek, aksi bir yüzle tahtaları siliyordu. Sofada annesine yardım eden genç kızın, ben merdivenlerden çıkarken kaçtığını, annesinin onu azarlayışından anladım.

İsminin Pakize olduğunu öğrendiğim ev sahibesi, kızının galiba bana pek güç alacağını, öğretmenlerden yıldığını söyledi. Sonra cevabımı beklemeden, döşenecek odam için mobilya, perde ve levhaları bizzat seçmemi isteyerek, beni evin içinde dolaştırmaya başladı.

Her odada, her eşyanın nereden geldiğini, bağlı olduğu anıları ayrı ayrı anlatarak, bunlardan beğendiklerimi

ayırmamı rica ediyordu. Üzerinde üç kuşağın zıfıfı yapıldığı söylenen ana yadigârı karyolayı, bir genç dulun mezarından alınmış perdeleri, Aydın'dan göçmen oldukları günlerde, kırlarda gecelemek için kullanılan seccadeyi seçtim. 'Emvali metrûke müzayedesinden' ele geçtiği söylenen ve kullanılmayarak bir sandık odasına gelişigüzel atılmış, örümcek tutmuş levhalardan 'Sirenlerin Çağırısı' ve 'Afrodit'in Doğuşu' adlarını taşıyan tablo kopyalarını, tozlu zindanlarından çıkardım.

Bu dolaşma sırasında genç kızın saklandığı odaya da girdik. Pakize Hanım bana garip bir gülümseme ile buradan da bir şey seçmek isteyip istemeyeceğimi sordu. Ben de ona umut verecek biçimde gülümseyerek, buradan bir şey seçmek gerekirse, bunun 'on altı yaş'tan başka şey olmayacağı karşılığını verdim. Çünkü *on altı yaş*'ı ele geçiren, ölümsüz bir hayal dünyasını da ele geçirmiş olurdu. Ama ne yazık bu odadan hiçbir şey almak kabil olmayacağını, çünkü burada her şeyin ürkek ve dışa kapalı bir genç kıza ait olduğunu söyledim.

Pakize Hanım kahkahalarla gülerek, şakacı bir insana benzediğimi söyledi. Sonra yanıldığımı göstermek için kızına, yeni misafirlerine odasından ne verebileceğini sordu.

Genç kız latif bir şaşkınlıkla etrafa göz gezdirdi, verilecek bir şey aradı. Aynanın köşesine iştirilmiş bir tavus tüyü ile karyolasının ayakucundaki sehpa üzerine yerleştirilmiş bir kuşkonmaz saksısı arasında, bir an tereddüt geçirdi. Sonra burada yabancı erkeğe verilebilecek bir şey bulunmadığını, ama istersem şu tavus tüyünü ya da kuşkonmaz saksısını alabileceğimi söyledi.

Annesi gibi onun da R ve Ş harflerini tatlı bir pelteklikle konuştuğunu fark ettim.

Hayalimi çok okşayan bu cömert teklife teşekkür ettim. Tavus tüyünü tercih ediyordum. Küçüklüğümden beri tavus tüylerini severdim. Kuran'ın müzehhep yapıkları arasında, üzüm kundaklar içinde beslemeye ça-

lıştığım tavus tüylerini, Zümrüdüanka'ya benzetirdim. Onun parlak, yanardöner yeşili içinde, annemin ölünceye dek beklediği, ama bir türlü eremediği *m u r a t* gizliydi. Belki de bu murada ermek bana nasip olacaktı.

Sözlerim, annesini pek ilgilendirdiği halde, genç kızın birkaç çille lekelenmiş ince burnu üzerinde, hoşnutsuzluk kırışıklıkları belirmesine sebep oldu. Alt dudağının bir ucunu ısırды. Bir şey söylemedi. Gözlerini tavus tüyüne dikti, düşünüyormuş gibi kaldı. Annesi bu sükût üzerine, kızının da tavus tüylerini sevdiğini, onda gurura ve sevgiye benzer bir şeyler sezdiğini söyledi.

Her ne kadar bu tüylerdeki yanardöner renkler ve doymuş bükölüş ile gururdaki katı açgözlülük bana garip bir çelişki halinde göründüyse de, onun bu benzetişini çok hoş buldum ve eğer annesi bir-iki şey daha seçmek için yol göstermeseydi, onunla bu tüy üzerinde bir hayli görüşmek isteyecektim. Odadan çıkarken bir küçük kızla şakalaşır gibi ona, bu mağrur tüyü incitmemeye çalışacağımı vaat ettim.

12

Sünnet olacağım gün, karyolam süslendiği zaman duyduğum heyecana benzer bir heyecan duyarak, odamın döşenmesiyle yakından ilgilendim. Yalnız şu farkla ki, o zaman her şeyi gayet hoş ve sevinç verici bulduğum halde, bu kez yapılan her şeyi yersiz bir şımarıklıkla beğenmiyor, bazen bir levhanın asılmasını büyük mesele haline getiriyordum. Birkaç kez karyolanın yerini değiştirmek zorunda kaldılar. Yorgunluktan, canı burnuna gelmiş olan çamaşırcı Emine kadın, şaşlı gözlerini benim üstümde toplamaya çalışarak, güvey giren bir erkeğin bile bu kadar huysuzluk etmeyeceğini söyledi. Ona, bu

karyola üzerinde üç zıfıf yapıldığını hatırlattım. Bir dördüncünün yapılması neden mümkün olmayacaktı?

Akşam geç vakit odamın yerleştirilmesi bitince, Pakize Hanım memnun bir yüzle bir yorgunluk kahvesi içmemizi teklif etti. Ben yemekten önce kahve içmek âdetinde olmadığımı söyleyerek sokağa çıkmak istedim. O zaman, bu akşam yemeğini dışarıda yersem güceneceklerini, artık bu evin yabancısı sayılmadığımı, istersem her zaman yemeği birlikte yiyebileceğimizi, masraflara katılmakta da serbest olduğumu söyledi. Kalmamı bilhassa rica etti.

Akşam karanlığının çökmüş olması, onun bu arzusunun reddetmeme imkân bırakmadı. Gece karanlığında yalnız başıma eve dönerken nasıl soğuk terler dökceğimi düşündüm. Bazı şeyler aldırmaklığım şartıyla teklifini kabul ettim.

Taraçada, denize karşı kurulmuş beyaz örtülü masa etrafında, ana, kız ve ben oturduğumuz zaman, kendimi küçük han odasıyla ve o musibet kasaba ile sonsuzluğa dek ilişkisini kesmiş, aile yaşantısına girmiş bir adam saydım.

Hiç kuşkusuz eğer garip birtakım kuruntular, vesveselerle bugüne dek evlenmekten kaçmamış olsaydım, şimdi böyle genç bir karım, tatlı dilli bir kaynanam ve ihtimal peşkirini ensesinden bağladığımız; ağzı, yanakları yemekle bulanmış tombul bir çocuğum bile olacaktı.

Şu anda böyle bir düşünce bana nereden geliyordu? Sevgi, bağlılık ve inanç dolu gözlerle beni dinleyen sabun kokulu, çocuk ağızlı bir karım olmasını ne zamandan beri istiyordum?

Karşımda oturan genç kıza baktım. Ciddi yüzü tabağından kalktığı zaman, hafif bir geri çekiliş ve yarım bir dönüşle denize çevriliyordu. İnce, seyrek saçları kulaklarının arkasına ilştirilmişti. Kulakları ufacıktı. Kulak memelerinde, ince bir gül yaprağında uçmaya hazır, hanımlöceğini andıran, yakut damlası küpeler vardı. Parmağı-

mı uzatıp bu küçük yaratığı uçmaya kışkırtmak istiyordum. Onun her baş çevirişinde bu istek içimi dolduruyordu. Ama tam elimi uzatacağım anda o, başını eski haline getiriyor, yeni bir lokma ile meşgul oluyordu. Öne eğilmiş gözkapakları pürüzsüz bir yuvarlakla gözlerini örtüyor, kıvrıkcık kirpiklerinin gölgesi, yanakları üzerinde, ürkek ürkek kanat çırpıyordu.

Bu küçük yaratığın geniş alnında inat ve gurur, kırmızı dudaklarının coşkun tazeliği ile tezat halinde idi. Eğer bu kumral kızla onların arzusuna uyarak evlenmiş olsaydım, şüphesiz kıvrıkcık kirpiklerin arasından bakan gözlerde gurur ve inat renklerini görmekten usanacaktım. Şefkat ve bağlılığın huzuru evimizin semtine uğramayacaktı.

Pakize Hanım'ın cömertçe ikram ettiği biraların etkisiyle, kızın gözlerinde bu renklerin olup olmadığını anlamak isteği, dayanılmaz bir hırsla beni zorlamaya başladı.

Pakize Hanım'ın, gençlik anılarından birini anlatmakta olduğuna aldırmadan, genç kızın başını denize çevireceği ânı kollamaya başladım ve o karşıdaki ışıklara bakarak gözlerini kırıştıtırırken, elimi hızla uzattım, parmağımı kulağındaki küpeye değdirdim.

Pakize Hanım'ın lakırdısı ağızda kaldı.

Genç kız başını birden çevirdi. Alayla gülümseyen yüzüme dikilen iri gözlerinde, anlamların birbirini kovaladığını; korku, şaşkınlık, telaş, tecessüs, sinirlilik, isyan ve gururun bir eleğimsağma halinde sıralandığını; en sonunda kaşların çatılarak gözleri hırçın bir gölge ile örtüğünü gördüm.

Onun gözlerindeki hâkim rengi görememiştim. Onun gölgelenen gözleri karşısında paniğe kapılacağımı hissettim. Hemen açıklamaya giriştim:

Küpelerin bana bir hanımböceği etkisi yaptığını, dokunursem uçacağını sandığımı ve bu deneyi yapmaktan kendimi alamadığımı söyledim. Küçüklüğümde kızlarla birlikte oynadığımız oyunlardan söz açtım. Me-

zar taşları üzerinden topladığımız kırmızı yeşil yosunlarla, kızlar parmaklarına kına yakarlardı. Bu kınalı küçük kızlardan birini, bir oğlanla evlendirmek isterdik. Görücü gidilirdi. O zaman gelinin anneliğini yapan başörtülü kız, üzeri siyah benekli kırmızı bir hanımböceğini avucuna koyardı. On sayana dek uçmasını beklerdik. Eğer böcek uçmazsa kız, o oğlanla evlenmezdi. Ben çoğunlukla damat olacağım zaman, böceğin vaktinde uçmaması ihtimaliyle elimi daha önceden ona dokundururdum.

Pakize Hanım tatlı tatlı gülerек şakamı pek hoş bulduğunu söyledi, anlatmakta olduğu konuyu sürdürmek için bu şakadan yararlandı:

Onlarda da görücü geldiği zaman nala bakmak gelenekmiş. Bu gelenek Rum mahallesinden kendi mahallelerine yayılmıştı. İlk buldukları nalın delikleri tekse, evlilikten uğur beklenmezmiş. Kocası kendisini kaçırmaya kalktığı zaman o da, kapının eşiğine çakılmış nala bakmıştı. Delikleri çiftmiş ama, üçünden üç çivi ile eşiğe çakılmıştı. Demek ki açık delikler tek idi. Ama o, çivileri de saymak gafletini göstermişti. Kendisini isteyen zengin ağaları ve dağ başlarında, kendi ateşinden köyleri ateşe veren efeleri teperek, paşanın şoförü olan bu kalpaklı ve asker rubalı adama kaçmaya razı olmuştu. Nala iyi bakmadığı için başını nare yakmıştı. Her ne kadar bu adamın gününde pek çok safalar sürmüşse de, pek çok cefalara da katlanmıştı. İki karılı bir adamla evlenmek ne demektir? Bunlar yetişmiyormuş gibi, kırkıdan sonra bar kadınları arasında varını yoğunu tüketen bir adamın karısı olmak, ne demektir? Ahdi bu idi ki, kızını ne askere ne de zengine vermeyecekti. Onu alacak erkek, ağırbaşlı bir adam olmalı, mutluluğundan başka bir şey düşünmemeliydi.

Annesi bu konuya girdiği için mi, yoksa benim kulağımdaki küpeye dokunmuş olmama sinirlendiği için mi, pek kestiremediğim bir sebepten dolayı genç kız, 'afiyet olsun!' demeden, izin istemeden sofradan kalktı.

Onun bu hali içime garip bir hüznün verdi. Yaptığım kabalıktan dolayı kalkmak, onun önüne geçerek ellerini tutmak ve özür dilemek isteğiyle yandım. Ama bunu biraların aşırı taşkınlığı saydım. Ne oluyordu? Bu kadarcık şaka yapmak her insanın hakkı değil miydi? Özellikle ben onların kiracısı değil miydim? Küçük kaprislerimi hoş görmeleri gerekmez miydi? Alt ucu ben küçüklüğümde yaptığım bir oyunu tekrarlamış, bir böceği uçurmak istemiştim. Kız da kötü bir şey yapmış sayılmazdı. İşte bu yalancı böcekler de ancak böyle uçabilirlerdi.

Onun arkasından bakarken Pakize Hanım'a, koşarak uzaklaşmakta olan genç kızın kulaklarını gösterdim ve saymaya başladım. On saymadan hanımböcekleri içeriye doğru kanatlanmışlardı.

13

Geç vakte kadar Pakize Hanım'ın anlattığı anıları dinledim. Zehra bir daha taraçaya dönmedi. Hiç kuşkusuz onun gelmeyişi dikkatimden kaçmamıştı. Ne var ki niçin gelmediğini pek incelememişim gibi, taraçada uzun zaman oturmam da onu beklediğimden değildi. Gecenin ne kadar kısmını birlikte konuşarak geçirebilirsem benim için kazançtı. Bununla birlikte, içkinin verdiği o coşkun sevinç ve taşkınlık birden sönmüştü. Dinlemekten, sinir yorgunluğundan duyulan gevşeklik içinde daha fazla oturamadım. Pakize Hanım'dan izin isteyerek odama döndüm, beyaz örtüler serilmiş şark minderi üzerinde, pencereden giren serin gece meltemine karşı oturdum. İçeride yatmakta olan insanların verdiği güvenle pencerenin pervazına ellerimi ve onların üzerine de çenemi dayayarak, etrafını serseri gece kelebekleri ve pervaneler almış havagazı lambalarının beyaz ışıkları altın-

da, tiyatro dekorunu andıran sokağı seyre daldım.

Her yan derin bir uyku sessizliğine gömülmüştü. Bazı pencerelerde idare lambalarının sönük ışığı fark ediliyordu. Uzaktaki sokaklardan bekçi düdükları arada bir sessizliği kamçıliyordu. Caminin avlu duvarı üzerinde yürüyen bir kara kedi, gözlerinin fosforlu aydınlığında gecenin sırrını taşıyor gibiydi.

Zaman gece yarısıydı. Annemin söylediğine göre bu saat bütün perilerin, şeytanların saatiydi. Belki şu duvar üzerindeki kedi de, az sonra bir açık pencereden içeri girerek silkinecek, peri padişahının oğlu oluverecek ve bu mahallede, erkeklere parmağının ucunu göstermemekle övünen bir genç kızın koynuna giriverecekti. Şüphesiz birkaç zaman sonra sararıp solan, ayılıp bayılan genç kız, eşiklerden atlatılacak, hocalara okutulacaktı. Kurşunlar dökülecek, muskalar yazılacaktı. Nafile... Genç kız, horozlar ötmeden bir kuş olup kaçan sevgilisinin kanatlarından koparıp sakladığı parlak renkli bir tüye, bütün dertlerini dökmekte devam edecekti.

Birden Zehra'nın armağanını hatırladım ve başımı çevirdim: Konsolun aynası üzerine yerleştirdiğim tüy, sokaktan vuran beyaz ışıkla pırıldıyor ve odanın içinde gezinen gecenin soluklarıyla sallanıyordu. Ah, bu tavus tüyü de bir Zümrüdüanka'nın kuyruğundan koparılmış olsaydı. O zaman şüphesiz bu sihirli saatte, ayın on dördü gibi sarışın bir kız, tavus tüylerinden yapılmış bir elbisenin eteklerini sürüyerek bana gelecek, ne zamandan beri beni beklediğini söyleyecekti. Ah, o vakit onun sarı saçlarının perişanlığı içinden doğacak sevginin bir gecelik ömrünü de, sonsuzluk kadar uzun bulacaktım.

Gecenin serin rüzgârı içeri, günlük kokularını, şehrin ışıklarını dolduruyor, aynadaki tavus tüyü durmadan kıpırdıyordu. Yeşilden laciverde kadar değişen tüy hal-kalar, dışarıdan gelen ışıkların büyüünde, genişliyor; bir zamanlar üzümlerle büyütemediğim tüyler, şimdi bu gece rüzgârın akışında, olağanüstü bir hızla uzuyordu ve

ben, tyn geçirdiği esrarlı değişimden gözlerimi ayıramıyordum. Gururla parlayan bir alın ve kulakların ardına atılmış kumral salar, nefti bir dekor içinde seçilmeye başlıyordu. Kulak memelerinde kırmızı hanımbcekleri vardı ve bu mercan damlaları, kuyruklarındaki yeşil fosforun aydınlığında kanat açmak, uçmak istiyorlardı. Gözlerini seçemiyordum. Ama sesini işitiyordum:

“Ne zamandan beri seni bekliyordum.”

Bu seste yalnız teslimiyet ve aşk vardı.

“Nihayet gelebildin, nihayet... Uur bu hanımbceklerini!.. Uur!.. Horozlar tmeden uur onları! Ona kadar sayma! Yedi uğurlu rakamdır. On e kalırsak sabah olacak... Ve benden geriye tyden başka bir şey bulamayacaksınız!”

Saçlarını okşuyor ve kokluyordum. Gece rüzgârı ile telleri yüzümü gıcıklıyordu. Parmağımı, kulaklarında gezen hanımbceklerine dokunduruyorum. Ben elledike onlar büyüyorlar. Eyvah bu kızıl yaratıklar, büyümekte devam ederlerse bizi mahvedecekler.

“Bırak bysnler!.. Bırak bysnler! Onlar bizi karanlık bilmeyen cennet bahçelerine uuracaklar.” diyor... Ve kırmızı... Her şey kırmızı oluyor... Ve bu sırada sahilde köpüren dalgaların ince kumlar üzerinde çatlamasından meydana gelen gürültüler duyuluyor.

“Ah, haydi Sirenler’in şarkısı başlayacak!”

Kpklerde yuvarlanan genç bakire kahkahaları işitiyorum. O daha zayıf bir sesle yalvarıyor!

“Haydi gel!.. Horozlar tmeden, çabuk ol!..”

Koşmak istiyorum, ama ayaklarım kayıyor, beni geriye doğru sürükleyen bir şey var. Bir şarkı ve bir horoz sesi...

... Korku ile sıçradım. Aynada tavus tüyü gene rüzgârı hafif sallanıyordu. Açık penceremde siyah kedi, fosforlu gözlerini bana dikmiş, bakıyordu ve ben bir evde, ilk gece görülecek rüyalarda annemin keramet aradığını hatırlıyordum.

Bu yabancı şehirde geçen birkaç gün içerisinde artık ürkmeden dolaşabileceğim bildik semtler, yüzleri benim için yabancı olmayan 'görüşmediğimiz halde birbirimizi anladığımız, hatta fırsatını düşürerek gıyabında övgü ya da sövgüler döşendiğimiz, içimizden acı tatlı eleştiriler yürüttüğümüz' bazı insanlar vardı. Belli bir hayat çerçevesi içinde, her gün belli yollar üzerinde yürüyordum. Ama henüz ... kasabasındaki gibi bir sürü hayvanı haline gelmemiştim. Tecessüslerimi gıdıklayan sürprizler, acayip gözlemlere imkân veren yenilikler mevcuttu ve her gün bunlardan birini keşfetmenin doyurucu canlılığı içinde bulunuyordum.

Ne var ki, kapımın dışında artık benim için yabancı hiçbir şeyin kalmayacağı gün de gelecekti. O zaman so-kağı döndükten sonra, ellinci adımda ayaklarımın altına gelecek kaldırım taşının renk ve biçimini, bir pencere perdesi üzerindeki motifin geometrisini, bir kapının üst yanından sallanan nazarlık pabucunun kaç düğmesi olduğunu bilecektim.

Bu derece can sıkıcı açıklık içinde kaldığım halde, bu sınırlı çerçeveyi kırmak isteğini ne zaman duyacağını Tanrı bilirdi. Belki de böyle bir arzu duymayacaktım. Hatta çevremdeki belli dekorun ve belli düzenin değişmesinden tedirginlik duyacak kadar kabuğuna çekilmiş olacaktım.

Büyük bir şehirde kendini yitirmek isteyen insan, belli bir semt içinde kalmasını bilmeliydi. Ancak böyle bir güven içinde, bir iç yaşamın dünyası kurulabilirdi. Örümcekler ağlarını neden bir köşeye dokurlar? Hangi bozkır salyangozu kabuksuz olur? Belki de yanlış düşünüyordum. Ama bu benim için böyleydi. Bir yaradılış zorunluluğu beni çerçeveli bir yaşantıya itiyordu.

Bütün dikkat ve tecessüsümle çevremde bir an önce

belirli lik yaratmaya çalışıyordum. Gecenin karanlığı-
dan korku; açıklık ve belirli li i yitirmenin  a kınlı ı-
dan do mu  olmalıydı. Karanlık benim g ne  aydınlı-
 ında kurdu um düzeni mahvetti i için onun d  manıy-
dım.   te bu sebeptedir ki, bu büyük şehirde kaldığım
sürece zaman zaman kasaba doktorunun     d n  hatırlamakla birlikte, Konak - Ba durak - Bahribaba Parkı ve pansiyonum arasına çizilen dörtgenin dışındaki yerler hemen hemen me hulum kaldı. Ege'nin parlak seması altında talih ve kaderin belirmesi için bu dörtgen de az bir yer sayılmaz.

Sabahları simitçiler ve s t  lerle uyanıyordum. Mahalle çocuklarının, sebze i e eklerinin kuyruklarından,  kse yapmak için, kıl çalmaya; lazımlık üzerinde g ne lenen, zayıf boyunlarını güçlükle do rultan dokuz aylık yavruların simit gevelemeye ba ladıkları saatlerde, sokağa çıkıyordum. Kocaları çoktan i e gitmiş olan kadınlar, ağır bir baskının üzerlerinden kalktığını hissederek, mutfak kıyafetleriyle sebze i ve   z mc lerle fıkır fıkır pazarlık ediyorlar, ama beni görünce bir örtünme ihtiya ını duyarak, içeri kaçıyorlardı. G ya ben kıyafeti düzgün ve bastonlu efendi olduğum için ka ılacak erkek; satıcılar, saklanmaya de meyecek sıradan yaratıklardı. Ya da bu hareketleriyle poturlu ve yanık yüzlü adamların onlara akrabaları kadar yakın olduğunu, beni, uzaklardan gelmiş bir yabancı saydıklarını anlatmak istiyorlardı.

Bununla birlikte kapıları ve pencereleri önünden geçerken, i itebilece im kadar yüksek bir fısıltıyla kadınlar kafes arkasından, beni gözlediklerini hissettiriyorlardı. Benden bahsederken 'Müdür Bey' dediklerini i itiyordum. Bu, ihtimal, ev sahipleri tarafından yayılmış bir yalandı ve ihtimal kom ularını kiskandırmak için, genç kiracılarının, bir kasabada ortaokul müdürü olduğunu s ylemi lerdi.  leride, eğer tasarladıkları gibi, bana kızlarını verebilirlerse, damatlarının yüksek mevki ile

övünmek istedikleri de hatıra gelebilirdi.

Şu da var ki, mahalle kadınlarının beni Müdür sanmaları gururumu okşamıyor değildi. Bu nedenle yokuştan aşağı doğru kasıla kasıla iniyordum. Dört-beş yaşlarındaki çocuklardan, cesur olanları elbiselerine çekidüzen vererek, el ile ya da eğilerek garip selamlar veriyorlar ve ben onların selamını gülerek iade edip geçince, hemen bağırarak annelerine koşuyorlar, bana selam verdiklerini, benim de kendilerini selamladığımı söyleyerek, sevinçlerini belli ediyorlardı.

Bu sabah yolculuklarında, Başdurak'ta, günün bu erken saatlerinde işe gidenlerin aceleci yürüyüşleri, et ve sebze arabalarının karışıklığı arasından kendime bir yol bulmaya çalıştığım sırada; saat sekizden itibaren yük taşıtacak bir müşteri beklerken, gramofon ve fotoğraf mağazasının vitrinini seyreden sarı benizli hamalı ve ona karşı gerinerek esneyen bir çocuk resmini mutlaka göürdüm ve ben de, sabah mahmurluğuyla çocuğun gerinmesine, ağzımı açıp esneyerek, karşılık verirdim.

Bir hanın kapısında küfe içinde üzüm satan yaşlı bir adamdan bir kilo üzüm alırken, karşı köşe başındaki lokantanın camekânında, pişmemiş ama yüzülmüş bir kuzu başının ağzına, kaba bir şakayla sokulmuş ince marul yapraklarını, dünkü gibi taze ve yenmemiş görerek, şaşakalırdım.

Sonra piyango gişesinde kırmızı şapkalı Habeş çığırtkanın, talihin parmakları ucunda olduğunu söyleyerek, uzattığı biletlerin numarasını okuyarak yoluma devam ederdim. Benim talihim çizilmişti ve umutlarım bu biletlerden bir şey ummayacak kadar taze idi.

... Palas'ın altındaki kiraathanede, üçüncü pencere önünde oturan, saçları ceketinin yakasını tamamıyla örten yetmişlik ihtiyar, benim geçtiğim belli zamanlarda, büyük meydan saatine korkulu gözlerle bakardı. Bana öyle gelirdi ki, o ihtiyar, müthiş çanın çalacağı ânı yorğun bir kalp atışıyla perişan bekliyordu.

Onun yanı başındaki pencerede, sık sık boyunbağını ve saçlarını düzelden kuru yüzlü bir adam otururdu. Elindeki kalemi dişleri arasında ezerek, sokağın bir başından çıkıverecek ilham perisini gözetler gibi otururdu.

Mahut Palas'ın arka cephesinden dolaşmama rağmen, o sarışın kadını özleyişle hatırlar, avucumdaki yanıklığı utanışla hissederdim. Bu hikâye beni sinemaya dek oyalardı.

Orada tahta sehpa üzerine asılmış yeni sinema afişlerini inat ve ısrarla istediği kılığa sokmaya çalışan bir meczup görürdüm. Artık sinema hademeleri de onunla uğraşmaktan vazgeçmiş olmalıydılar. Çünkü çiçekbozuğu ve köse olan bu haremağası kılıklı herif, elindeki boyalı kalemle afişteki artistlere –kadın ve erkek farkı gözetmeksizin– ince ‘Duglas’ bıyıkları takardı. Onun aynı çizgileri kendi dudakları üzerine de yapmış olduğunu fark ederdim. O civarda oturan ve annesi babası işe gittiği için sokaklarda dolaşan, sinema vitrinlerine bakarak, kışladaki askerlerin talimleriyle avunarak gün dolduran birkaç yamalı, yalınayak çocuk, onu görünce: “Kö-se... Kö-se... Ha-re-ma-ğa-sı!..” diye haykırırlar, o da yapma bıyıklarını göstererek onları köse olmadığına inandırmaya çalışırdı. Sonra çocuklardan biri ani bir buluşla:

“Boyalı-bıyıklı Kö-se Ha-re-ma-ğa-sı... yutturamazsın Lü-lü-lü!..” diye bağırınca, ötekiler de bu nakaratı dillerine dolarlar, meczup peşlerinde, onlar ileride, hapishane arkasındaki sokağa dalarlardı.

Ben hapishane duvarları önündeki kaldırımını, sanki beni yakalayıp içeri atacaklarmış gibi garip bir korku ile terk eder, karşı kaldırımını izlemeye başlar ve bu hareketimle kendimi, içimin hapishanesine attığımı fark edemezdim. Pencereelerde hiçbir mahkûm başı görünmediği için, ‘Burası da İsviçre hapishaneleri gibi boş mu?’ diye düşünürdüm. Kapısının önünde süngüsünü pırıldatarak dolaşan ve geçmekte olan tramvayın pencerelerindeki

kadınlara baygın baygın bıyık buran jandarma neferini, tokatlamak ihtiyacını duyardım.

Sıra sıra kahvelerin, meyhanelerin, jandarma karakolunun, hastane ve parkın ne kadar sıkı bir münasebetle birbirine bağlı olduğunu düşünerek, trafiği pek karışık meydanlıktan geçmezden önce, yuvarlak, içi berrak su dolu ve üzerinde '1 Kuruş' yazılı 'Şaşal' balonuna bir göz atmayı unutmazdım. Her defasında, küçüklüğümde eczane camekânlarında gördüğüm o, eczalı sular içinde vakitsiz düşmüş ceninler saklanan, yuvarlak kavanozları hatırlar ve bu anı ile soğukluğundan buğulanmış, İzmir'de bulunduğuna şükrettiğim o temiz suyu bulandırırdım.

İşte şu kahvelerde de kötülük bir cenin halindeydi. Burada sevda tellalları, sigarayı bir adam olma aşaması sayarak içen, tavla başında küfür çeşitleri öğrenen ve baştan çıkmaya hazır toy delikanlıları avlayacakları günü beklerlerdi.

Bazı akşamlar birtakım şüpheli kadınlar, o kahvelere bakarak, parka doğru giderler ve az sonra, ceketini tramvay caddesinde giymeye çalışarak, iki-üç delikanlı ve yaşlı bir adam kahveden çıkarlar, kadınların girdiği yerden, onlar da parka dalarlardı. Parkın kapısında nöbet bekleyen polis, dudaklarının ucuyla gülerek delikanlılara bir gözünü kırpardı.

Deniz gören bir park kanepesine oturarak, bir yandan Karşıyaka'dan gelen körfez vapuruyla kömür yüklü motordan hangisinin Pasaport'a daha erken varacağı üzerinde kendi kendime bahse girerken, öte yandan bu park buluşmasının arkasını zihnimde tamamlardım:

Parkın bir köşesinde pazarlık yapılacak, kadınlardan birer dost tutulacak, ama henüz parayı baba kesesinden alan bu çocuklar, o kadınları doyuramadıklarından hırsızlık yapmak zorunda kalacaklar, böyle bir sıkıntısı olmayanlar da kıskançlık yüzünden belaya gireceklerdi. Kahvede başlayan dramın birinci perdesi parkta, ikinci

perdesi bilinmeyen bir evde geçecekse, üçüncü perdesi jandarma ya da polis karakolunda, son perdesi ise mahkeme ile hapisyanede bitecekti. Hapishaneye gidemeyecek olanlar da, şu evler ve gürültülü yollar arasında sıkışmış, her gün işçilerin paydos saatinde arka kapasından, yükünü, başucunda *fatiha* dileycek bir taş bile bulunmayan baldıranlı, ısırganlı bir toprak yığını içine bırakmaya gidecek kapalı bir ölü arabası çıkan hastaneye düşeceklerdi.

Evet, bu alanın çevresinde toplanan binalar, aralarında sıkı bağlantı bulunduğunu bilerek ve aşinalıkla birbirine sokulmalarına rağmen, onların içinde yaşayan insanlar, birbirlerine yabancı gibi, hastaneye ürpererek, hapishaneye korkarak, kahveye tembellikle, parka da bir serinlik ve şehvet arzusuyla bakıyorlardı.

Park, sabahın bu erken saatlerinde, büyük akasya, dut, okalıptüs ve karabiber ağaçlarının gölgelerinde henüz uykusundan uyanmış değildir. Pek erkenden, parkın içindeki kestirme yolu izleyen tütün işçisi kadınların üst başlarından parkın loşluğuna sinmiş zehirli tütün kokusu, hüsnüyusuf ve zakkum çiçeklerinin acı kokuları içinde çok iyi seçilirdi. Sümüklüböcekler henüz bir taşın dibine yapışmamışlardı ve ağaçlarda, insanlardan fırsat buldukları için, serçe ve arı kuşları birbirlerine ilanı aşk edebilirlerdi.

Parkın ötesinde berisindeki küçük kuytulukları, bu saatte bazı işsizler işgal ederlerdi. Çünkü orada bir akşam önce sakız leblebisi, çekirdek, çikolata yemiş olan âşıklardan kalmış birkaç kırıntı, yere düşmüş ve alınmamış bir tablet çikolata bulunabilirdi ve eğer bugün işte çalışıp akşam yemeğini sağlayacak olursa, yemekten sonra tüttürmek için birtakım sigara izmaritleri toplamak da kabil olurdu.

Bankların tam ortasında oturup arkalığına dirseklerini büyük bir rahatlıkla yaslayan bu adamlardan hangisinin, ne zamandan beri işsiz olduğunu, ensesindeki gü-

neş yanıklığının derecesinden anlamak mümkündü.

Bunlardan bir bölümü, açlığını unutmak için bankların üzerine boydan boya, midesi üzerine yatarak uymaya çalışırlardı.

Ve ben çoğunlukla bunlardan birisini kaldırıp yanında yer isterdim.

Berberimde getirdiğim paketi açarak ikimizin arasına koyduğum ve kendisini, birlikte kahvaltıya çağırdığım bu adamlardan bazısı, açlıktan nefesi koktuğu halde bana karnının aç olmadığını, o tarzda söylerdi ki, onları kızdıracak ne yaptığımı kendi kendime sormak zorunluluğu duyardım.

Bunlardan bazıları beni koruyucu bir melek gibi karşılardı. Bazıları ise, kör kurdundan geçmeyen Tanrı'nın, 'manda kadar Hasan'ından elbet geçmeyeceğini' öne sürerek beni rızıklarına aracı eden Tanrı'ya şükrederlerdi. Hepsi de iyi insanlardı ve bana saygı gösterirlerdi. Günün birinde iş buldukları zaman kazançlarından bana küçük hediyeler bile almaya kalkarlardı.

15

Mahallenin gerçekten namus anlayışına uymadığı için mi, yoksa Pakize Hanım'ın dediği gibi, mahalle halkının kendilerini öteden beri çekemediklerinden dolayı mı bilmem, bir zaman sonra oturduğum eve ve ev halkına karşı mahallede soğuk bir havanın esmeye başladığını sezdim.

Büyücek çocuklar Pakize Hanım'ın yaygaralarına rağmen, küçük apteslerini kasten bizim evin duvarına yapıyorlardı.

Babalar evlerde ultiatomu vermiş olacaktı ki, hiçbir kadın ve genç kız, Pakize Hanım'a misafir gelmi-

yorlardı. Evlerinde genç kızları bulunduğu halde, bekâr bir adamı kiracı olarak içeri alan bu karı-kocanın namusundan hepsi şüphe ediyor olmalıydılar. Erkekler, akşamüzeri kapı kapı dolaşan yaşlı dilenciye bile ‘merhaba’ dedikleri halde, ne Pakize Hanım’ın kocası Hasan Efendi’ye ne de bana bu saygıyı göstermiyorlardı. Başlarını çevirip geçiyorlardı. Minarede beş vakit ezan okuyan müezzin, pencere önünde beni ya da ev halkından birini gördüğü zaman, kaşlarını çatıyor, minarenin öbür yanına geçiriyor, görevini orada tamamlıyordu.

Bakkal bile mahalle halkının hatırı için, eliaçık, masrafı bol olan bu evi müşteri tutmaya çekiniyordu. Birkaç kez bazı ufak tefek şeyler almak için uğradığım zaman, istediğim şeyleri dükkânın camekânında gördüğüm halde, bana ters ters, ‘Yok, kalmadı!’ demişti. Ama bir gün bu tutumuna sinirlenerek, aradığım şeyi camekânda gördüğümü söyledim. Buruşuk boynu, hindi boynu gibi kızardı, onların satılmış olduğunu, gene ters bir sesle mırıldandı.

Bu hareketin belediye satış nizamına uygun olmadığını, bir mahalle halkı içinde istediğine satmak, istediğine satmamak hakkının bir bakkala verilmediğini, ilk göreceğim belediye çavuşuna bu tutumunu şikâyet edeceğimi, keyifle iş gören dükkânı kapatmak yetkisinin belediyeye verilmiş bulunduğunu öyle tehdit dolu bir kesinlikle söyledim ki, uzun yıllar mahalle bakkallığı yapmış olan bu hilekâr adamı, sözlerim şaşırttı. Belediye çavuşunun küçük esnaf üzerindeki etkisini bildiğimden özellikle bu konu üzerinde durdum.

En sonunda bakkal, belediye çavuşu ile karşılaşmak için bir dönüş yolu aramaya başladı. Titreyerek, bana güya evi için ayırmış olduğu maldan vermeye razı oldu. Sonra dükkânın tenhalığından yararlanarak, ellerini ovuştura ovuştura bazı ricalarda bulundu: Bu semt biraz mutaassıp ve eski kafalıydı. Hatırım kalmasın, namazı niyazı olmayan, içkisi çalgısı bol bu eve karşı, öteden be-

ri mahalle halkı, domuza bakar gibi bakarlardı. E... kendisi de alt ucu esnaftı. Müşterilerini kollamak zorundaydı. Ben bugün var yarın yoktum. Eğer açıktan açığa bu eve mal satacak olursa, mahalleli kendisi ile 'aksatayı' kesip on beş adım ilerideki rakip dükkânla alışveriş edeceklerdi. Çoluk çocuk sahibiydi, kalabalık bir ev halkı bu dükkânın eline bakıyordu. Ben kibar bir efendiydim. Dükkânından ne istersem satın almaya yerden göğ kadar hakkım vardı. Ama çocuklarına acıyarak alışverişini bizzat ve hiç olmazsa تنها zamanlarda yapmalıydım. Hiç alışveriş etmesem daha da memnun olacaktı.

Bakkal, merhametime sığındığını söyleyerek sustu.

Bunun kendi bileceğimiz iş olduğunu bir belediye çavuşu ağzıyla haykırarak oradan ayrıldım. Ama yürüdükçe açıkyürekle konuşan bu adamı zor durumda bırakmayı kendime yakıştıramıyordum. Ondan alışveriş etmeyecektim.

Mahallenin kadınları, erkekleri gibi tek yönlü hareket etmiyorlardı. Ben yokuştan aşağı inerken, eminim, birçok kadın, dolu ağızla Pakize Hanım'a ve kızına: "Orospu!.." diyorlar ve Hasan Efendi'nin kalıbına kıyafetine tükürüyorlardı. Öyleyken pek çoklarının, Zehra'nın yerinde olmaya can attıklarına hiç şüphe yoktu: Bazı genç ve hoppa kızlar, komşularına gitme vaktini benim geçtiğim zamana rastlatıyorlar, en canlı ve kıvrak hareketlerle önüm sıra yürüyerek, bir kapı önünde duruyorlardı. Tokmağı çalarken, cilveli seslerle sabah kahvesine geldiklerini söylüyorlar ve bu sırada yan bir bakışla benim kendilerine bakıp bakmadığımı anlamaya çalışıyorlardı. Eskiden 'Meşrutiyet Mahallesi'nde' genç kızlar, böyle süslenip püslenerek, sabah kahvesine gitmezlerdi. Demek o zamandan bu zamana değişen yalnız bu olmuştu.

Genç kızların, mahallenin prensiplerine uyarak, Zehra'ya karşı açtıkları bu savaşa anneleri, benim sokağa bakan pencere önünde meşgul olduğumu fark ettikle-

ri zaman, bir vesile ile kapıya çıkarak katılıyorlardı. Pakize Hanım'ın ve kocası Hasan Efendi'nin 'cemaziyülevvelinden' başlayarak, onların hakkında bildiklerini, daha doğrusu iftiralarını, sayıp dökmek suretiyle kızlarına, uzaktan uzağa yardımda bulunmaya uğraşıyorlardı.

Bu yüksek sesli dedikodulara inanmak gerekirse, Pakize Hanım kaşarlanmış bir Aydın orospusu, hatta kızını kendi eliyle sağa sola taşıyan bir çaça; kocası bir sevdada tellahıydı. Zehra, küçük olmasına rağmen, daha şimdiden kan kırmızı bir 'fahişe'ydi. Eşrefpaşa ve Göztepe sırtlarının dili olsa da söyleseydi. Kaç kez jandarmalar tarafından yakalanmış, karakola teslim edilmişti. Ama babasının komiserlik zamanından ahbabları bu olayları örtbas etmişlerdi.

Hasan Efendi ayyaşın, düzenbazın biriydi. 'İzmir istirdatında komiser iken yükünü tutmuş', sonra işi benzin ticaretine dökmüştü. Gümrüklerde ve polisteki tanıdıkları sayesinde benzin işinden de büyük paralar kazanmıştı. Otomobiller, kamyonlar işletmeye başlamıştı. Ama 'ahlı para'nın kimseye hayrı dokunmazdı. Hasan Efendi, kemer orospularından birine abayı yakınca, paralar da suyunu çekmişti. O zaman bu zaman herif mesleği değiştirmişti. 'Allah bilir bu kârlı işi Kemer'deki dostu' salık vermişti ona. Herifin de 'istidatı varmış', bu işte herkesten erbab çıkmıştı. Önce karısını, sonra da kızını öteye beriye götürüp geçinmeye başlamıştı.

Bu kirli isnatlar ve bu iğrenç saldırılarla Pakize Hanım'ın anlattığı anılar arasında ilintiler göze çarpıyordu. Hiç kuşkusuz mahalleli ile aralarına henüz soğukluk düşmediği günlerde Pakize Hanım'ın mangal başında onlara anlattığı bugünkü iftiralarına sağlam dayanaklar sağlıyor olmalıydı. Bununla beraber mahallede geçen bu çirkin perde arkası komedyası, bende iftiraya uğrayanlara karşı değil, onları yayanlara karşı tiksınme uyandırıyordu. Akşamları taraçada toplanan ev halkını gizli gizli incelerken, dedikoducu kadınları büsbütün menfur bu-

luyordum. Çünkü ne Hasan Efendi'nin ince kenarlı adı gözlüğü üzerinden sıcak bir kırışıklıkla gülen gözlerinde, ne ağzı etrafını çerçeveleyen sigara dumanı ile kızarmış kırçıl Alman bıyıklarında, onlara hak verecek bir bayağılık nişanesi vardı; ne Pakize Hanım'ın peltek Ş ve R'lerle insanın içine serinlik veren konuşmasında hayasızlık ve bol bol sabunlanmaktan tertemiz parlayan yanaklarında ve alnında, bir orospuluk gölgesi yer etmişti. Zehra'ya baktığım zaman ise, onun kumral saçlar iliştirilmiş ve o geceden sonra bir daha hanımböceği küpeler taktığını görmediğim küçük kulakları, kıvrırcık kirpikleri, zayıf omuzları, içimde ona karşı bir acıma duygusu uyandırıyordu. Doğrusu bütün ev halkına, bu merhame-tin uyardığı bir yakınlık duyuyordum.

Bütün çirkin söylentilere rağmen, evde Zehra'yı çorapsız, annesini başörtüsüz görmediğim halde fıkır fıkır gülüşler, garip iç çekmeler, yine o kötü iftiraları yapanların pencerelerini örten ikiyüzlü kafesler arkasından geliyordu. Başlarını örtmelerine rağmen, kapı önünde lazımlık sandalyelerinde oturan küçük çocuklarıyla iki anlam-lı şakalar yapan ve ben yanlarından geçtiğim sırada eğilerek göğüslerini ve eteklerinin müsadese nispetinde bacaklarını gösteren yine onlar oluyordu.

Hatta bunlardan bir tanesi, postanede müvezzi olan kocası nöbetçi kaldığı geceler, yatağa girerken lambanın ışığı sayesinde gölgesini, benim pencereme cephe veren beyaz duvar üzerine yansıtarak, ihtimal kocasına bile göstermediği bir çıplaklıkla vücudunu bir peri silueti halinde bana göstermeye çalışıyordu. Bunun isteyerek yapılmış bir şey olduğunu, bir gün kapı önünden geçen bir kuklacı ile konuşmasından anladım:

Adamcağız kuklalarını satmak için şaklabanlık yapıyor, küçük bir sopa takılırsa canlı bir bebek gibi onu oynatmanın kabil olduğunu anlatıyordu. O zaman sözünü ettiğim kadın, bir kötü kadın kahkahası attıktan sonra, her gece lambanın ışığında, kendisinin kuklasız da kara-

göz oynatabildiğini söyledi. Kadın bu nükteyi savurduktan sonra kapısını kapayıp içeri kaçınca, kuklacı Tanrı'nın bu kadının kocasına sabırlar ve başında taşıyacağı boynuzlar için kuvvet ihsan etmesini dileyen mırıltılarla yokuştan aşağı inmeye başladı.

16

Çoğu akşamlar bizimle yemek yiyen, ama bir kilo armut bile getirmeyi akıl etmeyen Hamit vesilesiyle bir zaman sonra, bana da ağır saldırılara geçtiler. Şimdi küçük çocuklar da annelerinin yanında yer alıyorlardı. Ben eve dönerken, sokağın başında görüldüğüm zaman, hangi oyunu oynarlarsa oynasınlar, onu hemen bırakıyorlar, uzuneşek oynamaya başlıyorlar, ben yanlarından geçinceye dek birbirlerinin sırtına binerek, “Çatal matal kaç çatal?” diye soruyorlar ve hiç kuşkusuz evlerden öğretilmiş nükteler savuruyorlardı:

“Kaç çatal olduğunu sen müdür beye sor!”

Bu nükteye kafes arkasından çingiraklı kadın kahkahaları karşılık veriyor, bu çingiraklar bir pencereden ötekine sığıyordu.

Bana karşı yapılan saldırıların nedenini çok iyi bildiğim halde, içimde büyük bir kızgınlığın kabarmasına engel olamıyor, adımın ‘pezevenk’e çıkarmak isteyen şu çocuklarla şu pencere arkasında orospu gibi gülen kadınları, küçüklüğümde anneme kızdığım zaman yaptığım gibi taş yağmuruna tutmak isteğiyle kıvranıyordum.

Bir gün mahalleden gene kuklacı geçerken, bana gölgesiyle vücudunu sergileyen kadının, oğluna bir kukla aldığını, akşamüstü bütün mahalle çocuklarının bu kukla çevresinde toplandıklarını, ipi çekildiği zaman elini kolunu sallayan, dilini çıkaran bu mukavva parçasının

onları uzun zaman eğlendirdiğini, en sonu içlerinden birinin kuklaya ad takmayı önermesi üzerine ona ‘Pakize Hanım’ın Kuklası’ ismini verdiklerini gördüm. Sonra:

“Ha ha ha - sı sı sı!

Pakize Hanım’ın Kuklası!”

diye haykırarak, kukla önde onlar arkada, bütün mahalleyi dolaştılar.

Bu maskaralığın her evde büyük bir memnunluk uyandırdığını, kadınların pencere ve kapılarda toplanarak karşılıklı gülüşmelerinden anlıyordum. Hedefi çok açık olan bu sataşmalar, küçük düşürme çabaları, bana garip bir zevk de vermiyor değildi. Hayır, beni bu evden kaçırtamayacaklardı. Bir mahalle halkını oyalayacak kadar önemli bir kişi olmak, gururumu okşuyordu, bu semtten ayrılmak, bana bir hükümdarın tahtından feragat etmesi kadar ağır geliyordu.

İçimde mücadele zevki kaynıyordu. Mahallenin tüm erkekleri, kadınları ve çocukları bir yanda, ben bir yanda idim. Kalabalık bir düşman karşısında direnmek, gücümü artırıyordu. Bu evden ayrılmam yenilgiyi kabul ederek savaştan kaçmam demekti. Her şeye katlanırdım, ama bu yenilgiyi asla hazmedemezdim. Kavgayı sürdürmek için fazla güçlü olmaya da lüzum yoktu. Alt ucu vurduğumduymazlıkla sokağın bir ucundan öbür ucuna kadar bastonumu sallaya sallaya yürümem, onları yere sermeye yeterdi. Bu komedyanın, kısa bir süre, beni üzen yanı şu idi: Acaba mahallenin bu eve karşı gösterdiği amansız saldırı, ben bu eve taşındıktan sonra mı başlamıştı? Yoksa, bakkalın dediği gibi, eski bir çekişmenin devamı mıydı? Eğer savaş ben geldikten sonra başlamışsa, bir genç kızın ve ailesinin namusunu korumak için, düşmanlarımın önünden aşağılaşarak kaçmayı yeğ bulur, hatta ben taşınırken çocukların arkamdan teneke çalmalarına da katlanırdım.

Ama Pakize Hanım da, Hasan Efendi de mahallenin bu edepsizliğinin yeni bir şey olmadığını, bu evi satın al-

dıkları günden beri kendileriyle uğraştıklarını, çünkü bu yetim evini mahalle halkından birinin göçmen olarak gelmiş akrabasına ucuza kapatmak istediklerini, Hasan Efendi'nin artırması karşısında bundan vazgeçmek zorunda kaldıklarını ve o gün bugün, bu yenilgiyi unutamadıklarını, önlerine çıkan her fırsattan yararlanarak, saldırıya kalktıklarını, bir gün illallah dedirterek evi yok pahasına ele geçirmeyi umduklarını söylediler.

17

Bu gizli savaşta mahalle halkının bir amacı olduğu halde, benim onları sınırlandırmekten, büyücek bir kalabalığa karşı durmanın zevkinden başka bir beklediğim yoktu. Sınırlı bir dörtgen içinde yaşayan insana bu karcık bir zevk de çok görülmemeli.

Mahalleli, düzenlediği gizli oyunlarda, bana uygun görünen rollerden hiçbirini benimsememiş olmamı, ilkel hayat görüşleriyle izah edemeyince, bana bu zevki de fazla buldular. Umutları boşa çıkanların birikmiş hıncıyla kendilerini uğraştıran adama son bir darbe indirmek hırsıyla yeni bir saldırıya geçtiler.

Bir sabah sokaktan her zamanki mağrur ve sakin tavrımla geçip giderken çocuklar, sinema önündeki meczubun ardına düşen haylazlar gibi, kömürle bıyık çekmiş bir oğlanın peşi sıra:

“Köse - Köse... Boyalı - Bıyıklı - Haremağası...” diye bağırıyorlar. Bu saldırı karşısında ilk kez sarsıldığımı, parktaki bankın arkalığına yaslanarak, bir çift kumrunun sevişmesini seyrettiğim sırada duydum:

Sergilenen taze göğüslere, kalçalara bakmayan, bir çatı altında bulunduğu genç kıza kardeş gibi davranan, hiç kimseyi kıskanmayan erkek nasıl bir yaratıktı?

Şüphesiz bu soru mahallenin kadınlarını bir tiksine ve acıma ile bana güldürmüştü. Yırtık mintanından göğsünün kılları görülen sebzeçiyi, benden bin kez yeğ tuttuklarını da söylemişlerdi. Belki de haklı idiler... Belki de ben gerçekten onların düşündüğü gibi bir adamdım. Zehra'nın kıvrıkcık kirpikli gözlerini, sofrada anlattığım hikâyelere güldüğünü göstermemek için, peçetesiyle örttüğü kırmızı ağzını ve gül yaprağı kulakları arkasına iştirilmiş kumral saçlarını bütün tazeliği ve sıcaklığıyla hatırladım.

Ve o zaman içimde, bu mahalle kadınlarının düşündüğü, hiç olmazsa sezinlediği biçimde bir erkek olup olmadığım kuşkusu uyandı. Kederlenerek onlara hak verdim.

Evet, evet... yanılmıyorlardı. Ben istibdat karanlığıyla boğulmuş bir kandan gelme, Genel Savaş yıllarının silindiriyle ezilmiş, mısır çorbası ve süpürge tohumu lapası ile beslenmiş manevi bir çöküntü ile güneş aydınlığını bile karartan bir kuşkuya düşmüş, acınacak bir kuşaktandım. Hayat cevherlerimiz gelişmemişti. Ruhumuzda devrimlerin sebep olduğu bütün yıkılışları, hercümerçleri vardı ve bu yıkıntı altında ezilmiş kalmıştık. Kuşağımız bugün, yalnız diğerlerinin yörüngeleri arasındaki boşluktan, bir zamanlar orada bir gezegen bulunduğunu sezinleten, parçalanmış ölü bir yıldızla benziyordu. Nesiller zinciri arasında bizim yerimiz sadece böyle bir vehimli boşluk olacaktı. Evet, gelecek yüzyıllara bizden bir boşluk kalacaktı.

Bu düşüncelerle içimde bir daralma hissettim. Oysa gökyüzü parlaktı, deniz, maviliğin bütün güzelliğini ve görkemli durgunluğunu, bu mutlu şehre esirgmeden sunuyordu. Dizlerime düşen iki hanımböceği, bir çiftleşme oyunu içinde, korkuyu unutarak, kendilerinden geçmişlerdi.

Böyle bir günde bana karamsarlık nereden geliyordu? Mutlaka bağırsaklarımda bir bozukluk olmalı idi.

Evet... evet, karnımın sol yanında bir ağırlık duyuyordum. Dün gece, Zehra'nın yaptığı söylenen böreklerden fazlaca kaçırmış, midemi bozmuştum, o kadar... Böyle olmasaydı, çocukların olagelen zevzeklikleri beni böyle sine sersemletir miydi?

Öyleyken gene düşünüyordum ki, küçük bir kasabada, korkularla ve yaşama hazlarından yoksunluklarla geçen dört yıl içinde enerji kaynaklarının çoğu kurumuştur. Doğa yasaları dışında yaşamak, kendimi aşmak hırsıyla her şeyimi yitirmiştim. Bir kadın eline değmeden geçen, kuru düşlerde kavrulan yirmi beş yıllık bir ömür insan da cinsel organların o paha biçilmez özsuğunu kurutmaya yetmez miydi?

Bununla birlikte damarlarımızdaki bu Tanrısal gücün kökü kazınabilir miydi? Hani şu dalların kuruduklarını sandığımız sırada, hiç umulmadık bir yerinden çıkıveren yeşil tomurcuk gibi, gizli kalmış gücümüz, bir gün dallanıp budaklanmaz mıydı?

Hiç kuşkusuz bu şehre geldiğim günden beri varlığında duyduklarım bunun sağlam belirtileriydi. Kendimi haksız yere suçluyordum. Hatta kuşağımı da.

En ağır mahrumluklara katlanan, türlü yıkıntılar altında yaşama gücünü yitirmemiş bir kuşaktan yarına kalacak şey neden bir boşluk olsun? Neden kendini aşmak istediği tüm yaşam kaynaklarını tüketsin? Acaba süpürge tohumu içinde buğdaydan daha başka bir yaşam cevheri yok muydu? Korku ve kuşku ateşini yeniden tutuşturduğu bambaşka bir güç, içimizde gizli kalanı neden aydınlatmasın?

Yeniden canlanan umut, çevreme gören bir gözle bakmama sebep oldu:

Parkın alt yanındaki yoldan bir sarışın kız geçiyordu. Arkasından küçük haşarı bir çocuk koşuyordu. Çocuk birden kösteklenerek yere düştü. Genç kız ona doğru koştu, yavruyu yerden kaldırdı. Çocuk ağlıyordu.

'Benim elimi ayağımı bağlayan şey değişmez bir

alinyazısına inanıştı,’ diye düşünmeye başladım. Buraya geldiğim gecedен beri ayağımın kösteklenmesi de bir Sarışın Kader’in peşinde koşmamdan değil miydi? Mahallenin tasarladığı oyunu Zehra ile birlikte oynamama, başka ne türlü bir engel düşünülebilirdi?

Hiç şüphe yok. Zehra bir mahalle halkının tefe koyduğu hikâyeyi biliyordu. Bu hikâyenin onu rüyalarında tatlı tatlı meşgul ettiği de muhakkaktı. Kulağına kırmızı küpelerini takmaması da, sırf bana falımın çıkacağını hatırlatmak içindi. Belki bahçede yakaladığı sahici hanımböcekleriyle o da, kimbilir kaç kez, fala bakmıştı? Bazı geceler tараçada yemek yerken, birdenbire gözlerini gökyüzüne ısrarla diktiğini ve onun baktığı yönde bir yıldız akması gördüğümü hatırlamıyor muydum? Hiç kuşkusuz o anda içinden bir dilek geçiyordu ve bu dilek, mutlaka benimle ilgiliydi. Evet, bunun için bahse bile girerdim.

‘Zehra beni...’

Ve bu cümlemin altını tamamlamadan içimden gelen bir isteğe uyarak, eski Yunan âşıkları gibi, başım üzerinde taçlanan dallar arasından mavi semaya gözlerimi dikerek, bir kuş falına baktım: Bu mavilikte belirecek ilk kuş doğudan batıya uçarsa, sorumu doğrulamış olacak ve ben:

‘Zehra beni seviyor...’ diyebilecektim.

Demin dallar üzerinde sevişen bir çift kumru, güneş aydınlığında, birbiri peşi sıra, yaldızlı bir uçuşla doğudan batıya doğru maviliklere uçtular.

Ve ben deminki karamsarlığa bedel, çılgın kalp çarpıntısıyla kalktım. Öğretmen okulunda tatil günleri arkadaşlarımla dillerinden düşürmedikleri *Rendez-vous* melodisini ıslıkla çalarak, parktan çıkarken, yolumun üzerinde her zaman rastladığım bir nal demirini elime aldım, deliklerini dikkatle saydım...

Kaç kez Pakize Hanım'ın gitmeyi teklif ettiği, benim gitmemekte direndiğim 'Marultarlası'na, o gün onları ben çağırdım. Sınırlı bir yaşayış içinde bunaldığımdan, engellerin dışına çıkmak isteği duyduğumdan mı, yoksa mahallenin son suçlamalarını çürütme dileğinden mi ileri geliyordu, o zaman bunu pek kestirememişimdir.

Hamit'i kadro dışı bırakmıştım. Bu kararda, Hamit'in obur pintiliğinden ve ahmakça gevezeliklerinden kurtulma isteğinden çok, başka düşüncelerin etkisi olsa gerekti.

Sepetleri bir hamalın sırtına verdikten sonra, bir aile kadrosu halinde sokağa çıktık. Bu benim mahalleliye kesin sonuçlu saldırışımı. Pencerelerin kafesleri arkasındaki başlar, o denli beklenmedik bir olayla karşılaşmışlardı ki, bu baskına karşı anlamlı anlamlı gülmek, öksürmek gibi en ilkel bir küçümseme direnişi bile gösteremediler. Küçük çocuklar kapılarının önünde oturarak ya da duvar diplerine sokularak, elleri ceplerinde ya da burun deliklerinde, bizi aptal aptal süzmekle yetindiler.

Hiçbir zaman sesimi işitmeyen bu sokaklar, şimdi Pakize Hanım'a, kocasına, özellikle Zehra'ya, içten yakınlıklar sezilen bir ilgiyle söylediğim sözlerden sonra kopardığım taşkın kahkahalarla sarsılıyordu. Çirkefli sularda göl yapmaya çalışan, kendini işine kaptırmış küçükler bile bu taşkınlık karşısında, çamurlu ellerinin tersiyle yüzlerini kaşıyarak, kenara çekiliyorlardı. Bütün çocuklara, 'bugün neden eski oyunları oynamadıklarını' sorasım geliyordu.

Ama benimki de bir oyundu. Bu gidiş içten bir istekten çok, bir gösteriştense, hakkımda vardıkları yargılarda yanıldıklarını belirtecek bir gösteriştense ibaretti. Gerçekten böyle idi.

Tramvayda artık bu oyunu sürdürmeyi gereksiz gö-

recek kadar coşkunluğumu yitirmiştim. Onun yerini bir can sıkıntısı ve huzursuzluk kaplamıştı. Pakize Hanım'ın kızıyla beni aynı kanepeye oturtmak istemesine sinirlenerek, yaban bir dikbaşlılıkla kadını şaşkınlık içinde bırakarak, sağdaki tek kanepeye iliştim. Onlar ana-kız yan yana oturdular. Babaları da benim önümdeki boş yeri seçti.

Hareket eden tramvay, beni alıştığım bir yörüngeden ayırmıştı. Dengesi bozulmuş bir yıldız gibi helezonsu bir sallantı içinde bulunuyordum. Arabanın altından kayan toprak, bana yerle ilişkim kesildiği ve boşlukta kaldığım sanısını veriyor, elektrikli bir kaşınma içinde kıvranıyordum. Bu huzursuzluk salt bir alışkanlığın bozulmasından ileri gelmiyordu. Bu araba içinde, bugüne değin yolculuk eden insanların arkalarında bıraktıkları anı ağlarına takılmanın sıkıntısıydı bu... Kaç insan bu araç içinde, bir özleyişe doğru koşmuş, kaç insan bir umutsuzluğun bunalımı, bir hayal kırıklığının utancıyla geri dönmüştü.

Umut ve hayal kırıklığı ağları arasında elektriklenmiş, durmadan kımıldayan bir dünyada yaşamayı vehmettiren bu arabada, gelmiş geçmiş insanların kaderiyle ağırlaşan bir iç sıkıntısı, bana buradan kaçmak ve alıştığım dörtgen içinde, benim alinyazısı dörtgenim içinde kendi kendimi kovalama isteği veriyordu.

Nereye gidiyorduk? Şu karşımdaki mavi camın arkasında, mehtaplı bahar gecelerini andıran bir dünyaya mı? Beni her gittiğim yerde böyle karanlık ya da ölüm aydınlığı içinde, cansız geceler mi bekliyordu? Bu mavi camın sihirbazlığına hayran oluyordum. Onun arkasında güneşin erkek gücü nasıl kadınlaşıyordu? Onun arkasından bütün yüzler güzel görüldüğü halde, güneş neden ayışığı gibi çirkinleşiyordu. Gözlerimize doğuştan böyle renkli bir cam takmadığı için Tanrı'ya şükrettim. Belki de daha rahat olurduk... Belki her şeyi rüyadaki gibi karsız, yumuşak, aldatıcı, ama umut verici bir duman içinde göre göre, gerçek duygusunu ve hırslarımızı yitirirdik.

Sanki şimdi dünyayı olduğu gibi mi görüyorduk? Hepimizin dokusu aynı mayadan geldiği halde, birbirinin aynı mı idi? Bakalım benim gördüğüm kırmızı renk, başkasının tanıdığı kırmızı renge benziyor muydu? Hiç kuşkusuz hayır... Belki biçim ve hacimleri bile farklı görüyorduk.

Belki de aldanıyordum. İhtimal öteki insanların gördüğü şeyler birbirinin aynı idi. Kesin olan bir şey varsa benim herkesten farklı gördüğümdü. Benim gözlerimde karartan, çirkinleştiren bir mercek vardı. Yaşamayı tatsız, dünyayı sınırlı gösteren bu mercek bana babamdan mı yadigâr kalmıştı? Yoksa yaşadığım zamanın eseri mi idi, bilmiyorum. Herhalde benim merceklerim bozuktu. Acaba yeşil camlı bir gözlük taksam, onun övülen özgüllüğünden yararlanır da, her şeyi yeşil görerek ruhum sü-kûna kavuşur muydu?

Birdenbire karşımdaki mavi camın aynasında, kıpırdayan bir erkek hayali, bu düşünce ve soruların ağını yırttı. İçeriye çevrilmiş olan dikkatim tersine döndü ve şapkasını arkaya itmiş bir delikanlının sola doğru eğilerek, sulu bir yüzle birisine sarkıntılık ettiğini fark ettim. Onun eğildiği yanda Zehra'nın oturmakta olduğunu hesapladım.

Şiddetli bir kalp çarpıntısıyla şakaklarıma doğru bir kan basıncının yükseldiğini duydum. İçimin daraldığını ve parçalamak isteyen bir kızgınlıkla kavrulduğunu hissettiğim halde, yerimden kıpırdayamadım. Ama göz ucuyla sol yanda ayakta dikilen bir gencin, kaşıyla gözüyle sarkıntılık eden arkadaşına, kızın bana ait bir insan olduğunu anlatmaya çalıştığını fark ettim. Öteki neden sonra bunu anladı. Hiçbir şey olmamış bir yüz takınacağına, göz kırptı, çenesinin ucuyla beni gösterdi ve hayasız hayasız güldü. Arkadaşı da buna karşılık vermek zorunda kaldı.

Bu gülüşmelerde pek çok anlamlar saklı idi. Belki Zehra'nın nişanlım olması gerektiğini hesaplamışlar, benim hiçbir şeyden haberi olmayan, kapalı gözlü, her za-

man aldatılmaya mahkûm, saf kocalardan olacağımı düşünmüşler, belki de parmaklarıyla boynuz işareti yapmışlardı.

Bu kızla onların sandığı cinsten bir ilişkim olmasa bile, benim yerimde bir başka erkek olsaydı, kalbi çarpaçağına eli harekete geçer, sarkıntılık eden adama haddini bildirirdi. Ben korkağın, budalanın biri olmasaydım, kalkıp bu küstah delikanlının arkaya kaykılmış şapkasını bir elimle yakalar, kulaklarına geçirirdim. Tepkimin sertliğinden şapkanın kenarı, burnunun üstünü bile sıyırdı. Oysa onlar daha şımarık ve küçültücü gülüşlerine devam ediyorlardı.

Pakize Hanım'ın soluyuşlarından sinirlenmiş olduğunu anlıyordum. Oysa baba, benim gibi vurdumduymaz, kanepesinde rahat rahat oturuyordu. Ondan nefret ediyordum.

Hadi o, mahallenin dediği gibi, bu işlere çoktan alışmış diyelim, ama bu halimle ben de ona benzemiyordum? Bütün mahalle kadınlarının hakkı vardı: Ben sersemin, iktidarsızın biri idim. Bende erkeklik adına hiçbir şey yoktu.

Birdenbire, çağrışım hızıyla bir şeyler oldu. Bir şapkanın elime geçtiğini, biçimi bozulmuş ve kulaklara kadar girmiş şapkayı başından çıkarmaya uğraşan delikanlıya, Zehra'nın ve Pakize Hanım'ın kahkahalarla güldüklerini gördüm.

Marultarlası'na giden tozlu yolda, etrafımızı çeviren ağaçlarla boy ölçüşmek isteyen bir gururla yürüyordum. Onlar, tramvay halkının araya girmesiyle yatıştırılan olaydan dolayı beni hem alkışlıyorlar hem eleştiriyorlardı.

Baba, böyle 'zamane piçleri'yle insanın başını nara yakabileceğini söylüyor, bu çılgınlıklardan sakınmamı öğütüyordu. Ama karısı Pakize Hanım, yiğitliğimi göklere çıkarıyor, kocasının artık ihtiyarlamış olduğuna esfle değiniyor, gençliğinde onun da kendisini efelerin elinden nasıl almış, kaçırmış olduğunu hatırlatıyordu. O, gözü pek erkeklere bayılırdı. Gece-gündüz Tanrı'dan dileği, kızına korkak bir koca vermemesiydi. Çünkü onu evden ilk kovacak kendisi olacaktı.

Zehra'nın bana bir kahramana bakar gibi tapan bakışlar fırlattığını, yüzünde annemin yanaklarını hatırlatan mutlu, utangaç bir kırmızılık uçuştüğünü görüyordum. Onun böylesi bakışları karşısında kendimi ejderhalarla dövüşen şehzadeler kadar güçlü buluyordum.

Bahçıvanın, bir Musevi kızının salıncak sallanırken düşerek öldüğünü söylediği büyük dut ağacı altında, hasırlara oturduğumuz zaman, ölümü bile yenebileceğimi vehmediyor, damarlarımda ateşli bir gücün dolaştığı bu anda, boğuşan bir Yunan atleti kadar güzelleşmiş olacağımı da düşünüyordum. Gece karanlıkları, büyülü saatler, kâbuslu titremeler nerdesiniz? Kendimi onların şerinden sonsuza dek kurtulmuş hissediyor ve,

"İşte, bende de gizli hayat tomurcukları uyanıyor," diyordum.

Ah, savaşma gücü... Sana ne kadar muhtacız...

Bütün kötülükler savaştan kaçmakla başlıyordu. Ben o kasabada dedikokudulardan, düşmanlıklardan, parti kavgalarından, görenek ve geleneklere karşı koymaktan, hasılı her şeyden kaçmamış mıydım? Gelecekteki kuruntulanan bir savaşa hazırlanmak için, bu kasaba ölçüsündeki aşağılık çekişmelerle idmanlanacak yerde, bir han odasının dört duvarı arasına kapanarak, tozlu kitapların ruhunu içerek, kendimi güya güçlendirmeye çalışmamış mıydım? Oysa ne yazık, o kitapların, ruhumuzun duvarlarından, her gün bir parçasını yıktıklarını fark edememiştim. Onların, yeniden dökmek için ruhu-

muzu erittiklerini sanıyordum. Bu mümkün olsa bile, eriyen ruhumun hangi kalıp içinde donacağını tasarlamak da elimde değildi.

Ne var ki, kitaplarla düşüp kalkmazdan önce de, bende utanç gibi, gurur gibi her zaman bir yerlere kaçmaya zorlayan, bir yan bulunduğunu hatırlıyorum. Bu dünyaya insanlar ya savaşçı ya da peygamber olarak gelirlerdi. Bende peygamberlerin kuşku duyan, ama gene de kendini savaşız teslim eden kanı vardı. Bundan dolayı dünyanın her şeyinden kuşkulanmış, fakat hiçbir zora karşı direnmeden, yenilgiyi önceden kabullenerek, durmadan kaçmıştım. Hatta kendimden bile kaçmak sevdasına düşmüştüm. Buralara niçin gelmiştim? Yer değiştirmenin ruhumuzda temelli değişimler yapacağına, eski varlığımızdan soyunup kurtulacağımıza, çocuk gibi inanmamış mıydım?

Aslında pek de aldanmış sayılmazdım. Burada birtakım savaşlar kabul etmiştim. Koca bir mahalle ile çarpışmak bu hayırlı değişimin belirtileri değil miydi? Geceler bile bana oradaki kadar korkunç gelmiyordu.

Türkistan'dan geldiğini söyleyen bahçıvan, Hasan Efendi'nin ısmarladığı inek sütünden yapılmış bir kımız şişesini açtığı zaman, beyaz köpükler, yeşili parlak dut yapraklarına dek fışkırdı, yere döküldü. Şişenin dibinde kalan kımızı ancak tadabildim. Ama bu ağacın dibinde, kımız şişesi gibi köpüre köpüre, tüm güçsüzlüklerden boşaldığımı sanıyordum.

20

Bizden başka müşterisi olmayan bahçıvan, marullarının en iyisinden getirdi, yanı başımızdaki kuyunun kenarına oturarak ayaklarını sallandırdı. Bizimle yarenlik

etmek isteğiyle Hasan Efendi'den bir sigara istedi. Hasan Efendi, tabakasını uzatırken sordu: İnek doğurmuş muydu? Kızını daha evlendirmeyecek miydi?

Bahçıvan, bütün dikkatini tabakadan tütün çıkarmaya, sigara sarmaya bağlamış görünmesine rağmen karşılık verdi:

İnek doğurmuştu. Ama yavru iki gün sonra nasılsa ağzına bir paçavra geçirmişti ve yutamadığı için tıkanmış, boğulmuştu. Şimdi anası kimseyi ahıra sokmuyor, memelerine el dokundurmuyordu. Kızına gelince, kartlaşmıştı ama, adam beğenmiyordu hâlâ... Hangi adamı gösterecekler 'ekmeğe, tuza dua et!' diyordu. Türkistan'da bir kız 'ekmeğe, tuza dua et!' dedi mi, iş biterdi. Dünya bir araya gelse kızı ere veremezlerdi.

Ben de söze karıştım: Kızının, isteyenlere hep ekmele tuzu göstermesine bakılırsa, daha önce başka nimetleri tatmış olması gerektiğini söyledim. Bu bahçelerin etrafına duvar çekilmemişti. Kumrular burada insanlara sevişmeyi çok erkenden öğretebilirdi.

Bahçıvan sözlerimden alınmadı. Bol tütünle sarılmış sigarasını özenle tükürükledikten sonra, benim, Semerkant'taki saz şairleri kadar tatlı dilli olduğumu söyledi. Ama tarlada çalışanların, kumrulardan sevişmeyi öğrenmezden önce, başı yerde gezmeye alışmış olduklarını da ekledi.

Ona gülerek, genç kızların bize benzemediklerini, bazen bir düş ile yüzlerinin sararıp solabileceğini hatırlattım. Toprak üstünde ise insan düştten başka bir şey göremezdi. Toprak deyip de geçmemeli idi. Bu toprak, toprak oluncaya dek kaç milyar insanın yaşantısını içinde eritmişti? Onun her zerresinde bir aşk hikâyesi gizli idi. Niçin yapraklar bu kadar yeşil oluyordu? Neden çiçeklerin bin türlü renkleri, kokuları vardı? Acaba bitkiler toprağa düşen insanların sevgi fosillerini emerek böyle güzelleşiyorlar mıydı? Kuşlar daha yuvada ötmeyi, böcekler sürünürken sevişmeyi öğreniyorlar da, böyle bir toprakla haşır

neşir olan insan, sevgiyi bilmez miydi? Bak Zehra bile, taracadaki sekiz-on saksıyla uğraştığı halde, yüzünde toprağın canlılığı, gözlerinde sevdanın derinliği vardı. Gözkapakları anılar gibi yorgun açılıp kapanmıyorlar mıydı?

Ben bunları söylerken, Zehra'nın gözleri utangaçlıkla kırpılıyor, ama ne bakışında gurur pırıltıları, ne ürkererek kaçma isteği vardı. Yakasıyla oynayan elinde büyük bir mutluluk, bir kendini bağışlayış yumuşaklığı seziliyordu.

Marulunu yerken gülümseyen Hasan Efendi de, kızına ve bana umutla bakan Pakize Hanım da bu sözlerimden hoşnut görünüyorlardı. Ama bahçıvanın çekik Asyalı gözleri, kuşkulu bir alayla süzölmüştü:

“Ben tarlamı hayvan gübresiyle gübrelemeseydim...”

Sözünü keserek, onun buz gibi soğuk gerçeğini reddetmeye çalıştım: Toprak gübreyi gübre olarak bırakmazdı. Onda tüm kötülere iyi eden Tanrısal bir güç vardı. Bu güç, birikmiş parça parça iyilik ve güzelliklerden doğuyordu. Her kötülük iki iyiliğin birleşmesinden meydana gelirdi. İşte toprak bu birleşmeyi bozmak, dağıtmak yoluyla kötülüğü ortadan kaldırıyor. Belki ölüm de bunu yapıyordu. Toprakta çalışan insanlar tarih boyunca güzellikleri yaratmışlardı. Hayvanlarını güden göçebeler, toprağa bağlanmasını bilmeyen toplumlar ise, bunları yakıp yıkmışlardı. Hasılı toprak bizim gördüğümüz gibi kara bir çamur değildi. Eğer ben günün birinde Adalet Bakanı olursam, tüm canileri, katilleri toprakla eğitirdim. Evet, böyle bir gün muhakkak gelecekti.

Ayakta dolaşıyordum. Parmağım yelegimin üst cebine sokulu idi. Nutkuma devam etmek istedim: Evet, muhakkak bir gün gelecek ve ben sorumlu bakan olarak tüm bozulmuş yurttaşları toprakla iyi edecektim ve...

Sözümün aşağısını getiremedim. Öksürdüm. Hepsi gülüştüler. Bense yüzümün dalga dalga yandığını hissederek sustum.

Bu bahçeye ayak bastığım andan beri toprağın iyiliğini kendimde hissediyordum. Ağaçlarda seslerini işittiğim böcekler, gübre yığınlarından yükselen kokular, bulutsuz mavilik, hasılı her şey, bana topraktan gelen iksirle ilişkili görünüyordu. Kalbimde iyilik duyguları, utangaç çırpınışlar duyuyordum. Ah, bu dut ağaçlarının gölgesinde, bozulmuş ‘ben’den kurtularak, toprağın tadını, hazlarını bana geri verecek olan eski ‘ben’e mi kavuşuyordum? Gözlerime sevinç yaşları doldu. Onları göstermemek için bahçenin su yolları kıyısında açılmış pembe çiçeklere doğru koştum. Onları kopardım ve Zehra’ya bağurdım:

“Buradan senin için de çiçekler toplayacağım...”

21

Her zaman gecenin ve korkuların yaklaştığını haber veren gurubu nefretle karşıladığım halde, o gün eve dönmeyen önce, onu lezzetle temaşa ettim.

Taraçada, bol bir ışık altında, benden bulaşan ve bira şişeleriyle beslenen taşkın bir neşe içinde yemek yedik.

Odama çekildiğim zaman bavulumdan yaldızlı bir defter çıkararak coşkunculuk içinde yazmaya başladım:

“... Buradan senin için de çiçekler toplayacağım. Toprağa döndüğüm bu ilk günü kutsamak için, bu çiçeklerle benim esrarlı tapınağıma gel!

Yıllardan beri karanlıkta büyüyen bir ışık hasretini dindirmek için, gözlerindeki aydınlığı bana içir ve kâbuslu gecelerin artık bittiğini söyle!

Beni çağıran sen değil miydin? Kuşkunun sarasıyla mesafelerden, hacimlerden kaçarken, hayata dönmek umuduyla ölümün uçurumuna düşenleri görünmez kanatlarıyla kurtaran aşk tanrıçası!.. Beni çağıran sen değil miydin? Niçin daha önce sesini duymadım? Afrodit için

tapınaklar yapılan bu topraktan başka yere, Eros oklarını boşaltamaz mıydı ki, onu daha önce neden bana göndermedin?

Kitapların karanlık dehlizlerinde, hayat cevherleri aradığım o han odalarında ne işim vardı? Sonsuzluk adına kasideler bulunan o tozlu anıtlarda her şeyin fani olduğunu öğrenmesem; bastığım toprağın, yokluğun sıvılaşmasından meydana gelmiş bir hayal oyunu olduğunu bilmesem; benden önce de, benden sonra da bu dünyanın var olduğundan ve olacağından haberim bulunmasaydı, seni tanıyamaz mıydım?

Yalnız benden ve senden ibaret bir dünyada, kurulmuş bir düzenin sonsuzluk vehmi içinde, niçinsiz, açıklamasız bir yaşam sürseydim, senin o küçük yavrunun oklarına yaraşır bir hedef olamaz mıydım? Neden beni bir keçi yavrusuyla akran olduğum yaşta ve onun kadar kaygusuz zamanımda çağırmadın? Neden karanlıklara düşman olmadan, aya karşı şarkı söyleyebildiğim ve mezar taşları üzerinde tahterevalli oynadığım günlerde, parmaklarına kına yakan küçük kızlardan biri halinde karşıma çıkmadın? Niçin beni uçuruma gerilmiş bir ip üzerinde, bin bir korkunun kasıp kavurduğu bir denge oyunu içinde buldun? Aşkın bir ölüm oyunu olduğunu öğrenmeme ne gerek vardı? Bir koza içinde kendini uzun zaman hapseden ve ölümünden az önce kanatlanan bir tırtıl gibi benim de yaşamım sonuna mı yaklaştı? Ne olursa olsun, gözkapaklarım anıların tatlı yorgunluğu ile kapanırken, bir gün uçmuş olduğumu hatırlayabileceğim için sana minnettarım. Kısa bir uçuş için, uzun zaman karanlığa alışmak gerektiğini öğrendiğime de memnunum. Artık anlıyorum ki, biz burada sürekli bir hazırlık içindeyiz. Böyle bir hazırlığımız olmasaydı, doğmaya ve ölmeye nasıl rıza gösterirdik?

Belki de geçici bir zaman için, ama ruhumda yeniden aydınlıkları bulduğum şu ânı kutsayan, sana benim dertli toprağımda açan çiçekleri veriyorum...”

Bu satırları yazdıktan sonra penceremden sokağa baktım. Minarenin ağzı hayretle açılmıştı. Benim için kötü niyetler besleyen evler, karanlık örtülerini örtünmüşlerdi. Pencereler ölü gözleri gibi, fersiz parlıyordu. Bütün mahalleyi yenilgiyle sırtüstü düşmüş gördüm. Onların gafletini, aşağılık hırslarını, kötülük eğilimlerini bağışlayan bir geniş yüreklilikle pencerelerimi kapadım.

22

İçimdeki bu yeni ruha uygun, yeni bir kılığa girmek amacıyla ertesi günü Hamit'i alarak çarşıya gittim. Biliyordum ki, Hamit her kumaş üzerinde nekes bir dikkatle duracaktır. Onu ışığa karşı tutacak, dokusunun sıklığına göre kaç yıl dayanabileceğini tahmine çalışacaktır. Sonra tersini, yüzünü inceleyerek, bu kumaşın kaç yılda tornistan edildiği takdirde, yeni olacağını hesaba kalkı-şacaktır.

Bununla birlikte onu yanıma aldım. Çünkü artık, bu evdeki kimliğimde bir değişiklik olacağını bilmesi gerekiyordu. Kumaş seçerken, elbisenin nikâh töreninde kullanılabileceğini, anlamlı bir bakışla ona hissettirecektim.

Hamit bunu hissedemedi. Çünkü seçtiği kumaşların bir metresine vereceğim parayla insanın iki kat elbiseye sahip olabileceğini hesaplamaktan başka bir şeyle ilgili değildi. Bu da benim canımı sıkıyordu.

Kumaş seçiminden sonra, tezgâhtardan iyi bir terzin adresini istedim. Ondan önce davranan Hamit, bilmem ne hanı içinde bir Yahudi'nin elbiseye dayanıklı bir harç kullandığını, hem iyi hem de çok ehven bir fiyatla diktiğini söyledi.

Tezgâhtar o Yahudilerin ancak eski elbiseleri tornistan ettiklerine, ince bir yergiyle değindikten sonra, bana

büyük bir hanın adresini verdi. Hamit, ağzına bir akide şekeri atarak homurdandı. Ben kumaşı alıp mağazadan çıkarken tezgâhtarların yerlere kadar eğilmesine sinirlenerek tükürdü. Nasılsa, ağzından kaldırımın kenarına düşen şekeri almak için eğildiği zaman, ayağımla onun üzerine bastım. Hamit'te alışverişi ve şekeri kaybetmenin huzursuzluğu henüz geçmeden terziyi bulduk. Büyük bir hanın üst katında, gösterişli bir atölyede, kalabalık bir işçi kadrosuyla çalışan terzi, kumaşı çok beğendiğini söyler ve ölçü almaya hazırlanırken; ona elbiseyi çok kısa bir zamanda istediğimi, fedakârlıktan çekinmeyeceğimi söyledim.

Terzi, iki gün sonra elbiseyi verebilmek için kırk liramı alacağını çünkü bu elbiseyi her işe yeğ tutacağını belirtti. Hamit, terzinin suratına indirecekmiş gibi yumruklarını sıktı. Bütün terziler gibi bunun da Allahtan korkmaz, insafsız, hilekâr bir terzi olduğunu, insanın bu parayla bir dükkân açabileceğini iddia etti, beni kolumdan tutup zorla götürmek istedi. Ama ben, Hamit'e dil dökmeye başlamış bulunan terzinin teklifini, hovarda bir adam davranışıyla kabul ettiğimi söyledim.

Bana birçok modeller gösterdikten sonra terzi, gereksiz bir özenle ölçümü alırken ona huylarımı sayıp dökmeye başladım:

Ben elbisemin sadelik içinde zenginlik göstermesinden hoşlanırdım. Sonra elbise demek, karakter demektir. İnsanın nasıl bir adam olduğunu, ne düşündüğünü elbisenin kıvrımları kadar hiçbir şey yansıtamazdı. Elbisenin önleri iliklenmediği halde, ilikli gibi durmalı idi. Bu, insanın kararlarındaki kesinliği gösterirdi. Göğüs yuvarlaklıkları, bir yüksekte atma gösterişiyle aşırı bir kabaklılık almamalıydı. Ceketin yakası, içinden pazarlıklı insanlar gibi, sinsi sinsi gömleği örtmemeliydi.

Terzi, "Evet, Beyefendi, hakkınız var Beyefendi!" diye doğrulayarak işini yürütüyordu. Pantolon ölçüsünü alırken ansızın takımları nerede taşıdığımı sordu.

Kalakaldım.

Ne demek istiyordu? Bu adam beni işçi ustası mı sanıyordu? Yoksa ben marangoz muydum? Kızgınlıkla solumuyordum. Bu adama haddini bildirmeliydim.

Terzi karşılık vermediğini, çatma isteğiyle soluduğumu görerek, bu soruyu herkese sormamak gerektiğini hatırlamış gibi, sorusunu tekrarlamaktan çekindi, “galiba solda...” diyerek ölçüyü tamamladı. Benim ters bakışlarımı yumuşatmak isteğiyle elbisenin kusursuz olacağını, vücut ölçülerimin de elbiseyi göstermede yardımcı olacağını, bu kostümün özellikle çaylarda sükse yapacağını terzilere özgü yaranma ağzıyla söyledi ve ertesi günü saat onda beni provaya çağırdı.

Sert bir hareketle şapkamı aldım. Elbisenin nerede kullanılacağını kendisini ilgilendirmeyeceğini kaba kaba söyledim. İki gün sonra elbiseyi istediğimi, söylenen saatlerde provaya geleceğimi, bir dakika bile beklemek âdetinde olmadığımı bildirdim ve yürüdüm.

Hamit, benden çok önce çıkmıştı, ama kapının önünden ayrılmamıştı. Terzinin bir türlü, benim de başka türlü bir numara olduğumuzdan yakındı. Bu ne çalımdı? Bu ne asilzadelikti? Gören de bir matah sanacaktı beni. Bir dakika bekleyemezmişim!.. Bu çalım da nedendi. İşte burada ‘boş gezenin boş kalfası’ idim. Ama can çıkar huy çıkmazdı. Hep o eski palavracı idim. Okuldayken onlara annemin çamaşırcılık yaptığı evi, kendi evimiz diye, uzun zaman yutturmamış mıydım? Çocuklukta bu gibi cahillikler neyse neydi. Amma yaşlı adama yakışmıyordu doğrusu. Ne yazık ki, benim gibi ‘baba hindiler’ de pek çoktu bu dünyada...İşte kendi kalem arkadaşı kâtip Hulusi de böyle bir ‘Numara’ idi. Otuz beş lira aylık alırdı. Ama aylığını, Şehir Gazinosu’nda iki günde tükettirdi. Ondan sonra ortaklıklarda aramamalıydı onu. Ayda iki gün için yaşıyordu bu adam.

Oysa insan sonunu düşünmeliydi. Sağlık günlerinin arkası hastalık ve ihtiyarlıktı. O zaman dostlar kapıyı aç-

maz olurlardı. Meslekten ayrıldığı günden beri ş u dünyada, kimseden zerrece iyilik görmemişti. Ama kimseye minneti de yoktu. Az çok babadan bir şey kalmıştı. Kendisi de tutumlu idi. Amma benim neyim vardı? Elimde nasılsa üç-beş kuruş görmüştüm. Bunu sağa sola saçıyordum. Kimime güveniyordum? Başım darda kalırsa ondan bir şey ummamalı idim. Savurganlara yardım edeni, Tanrı da sevmezdi. Bugünkü alışverişi kendisi yapsaydı, kahrından üç ay hasta yatarı. Elbisemin nesi vardı ki yenisini diktiriyordum? Bu elbise kendisinin olsaydı, daha sekiz yıl giyerdi. Tornistan bile edilmemişti daha.

Hamit, bu sözleri söylerken, elbiseme sahip olma hırsıyla bakıyordu. Onun gözlerinde toplanan sarı ışıkları, ellerindeki büzölüşü ve hırslı titreyişi tanırdım. Okulda yeni defter aldığım ya da yeni çamaşırlar edindiğim vakit, bin dereden su getirerek, eskilerini benden koparmaya çalışan Hamit'in hali hep böyleydi. Onun bu alışkanlığına boyun eğmekle benden zor zamanda yardım elini esirgeyeceğini söyleyen arkadaşımı tokatlamış olacaktım. İçimde peşin bir öç alma sevinci olduğu halde, bu elbiseyi o kadar beğeniyorsa kendisine verebileceğimi söylediğim zaman sevinçten bir an soluğunun kesildiğini, sonra sesindeki titremeyi saklayamadan, yarım ağızla bunu benden ancak satın alabileceğini bildirdi.

Gölerek, şimdiye dek kendisine hiçbir şeyimi satmadığımı, parasız kabul etmezse, onu bir fukaraya verebileceğimi açıklayınca, ağız değıştirdi, elbiseyi kabul etti. Bugünkü alışverişte, benim kayıplarımı kendi kayıpları sayan Hamit, böyle bir kazançla, o zararları karşılamış olmanın rahatlığıyla, derin derin soludu ve yüzündeki yabanlık eridi, koluma girdi.

Birçok huysuzluğuma sabırla katlanan terzide, yeni aldığım gömleği, boyunbağını ve kol düğmelerini eskile-riyle değiştirerek yeni elbiselerimi giydiğim zaman, pa-ravanın arkasında, beni kimselerin görmediğine emin ol-duktan sonra, kendimi yakından inceledim: Yüzüm bu elbise içinde biraz görgüsüz kalıyorsa da, kaşlarımın ağır ciddiliği onlara pek uygun düşüyordu. O kadar ki, Vali'-nin huzuruna çıkmaya kalksam, polis ne istediğimi sor-maya çekinir, Vali de, kapıyı vurmada girdiğim için, be-ni parti müfettişi sanarak, ayağa sıçrar, saygıyla karşılar-dı. Sonra onun 'eshabı mesalih'ten olduğumu anladığı zaman şaşırarak, birdenbire nasıl kekremsi bir hal alaca-ğını düşünerek gülümsedim.

Bu neşeyle kalfalara, çıraqlara bol bahşış dağıttım ve eski elbiseleri verdiğim adrese göndermelerini emrede-rek, odadan çıktım. Beni adeta törenle uğurladılar.

Merdivenlerden inerken, birdenbire ... kasabasında-ki terziyi hatırladım. Oradaki terzinin yaptığı gibi, bun-ların da arkamdan, "Ütünün sayesinde kazığı attık her-geleye!" deyip demediklerini anlamak için, bir şey unut-muş gibi davranarak, geri döndüm.

Terziyi, çıraqlara verdiğim paranın bir bölümünü, el-lerinden alırken suçüstü yakalamış olmakla beraber, gör-memezliğe geldim. Gazetemi unuttuğumu söyledim. Ama onun cebimde olduğunu, yapma bir jestle hatırla-dım ve beni aynı merasimle uğurlayan bu adamlardan ayrıldım. Arkamdan hiçbir şey söylememiş olmalarından memnun, merdivenlerden kasılarak inerken, hanın ka-pıcısı ayağa kalktı, beni saygıyla selamladı. Ona elimin ucuyla karşılık vermekle birlikte, hürmetkârlığını hatırı sayılır bir bahşişle mükâfatlandırma isteği duydum. La-kin arabacıyı hatırladım. Terslenmekten korkarak yolu-ma devam ettim.

Bu elbiselerle ne kadar değişmiştim, kendimi ne kadar güçlü hissediyordum. Yoluma çıkan bütün insanların yüzüne, yüksek rütbeli subaylar astlarına, ‘hadi selam versene, ne duruyorsun!’ der gibi nasıl bakarlarsa, öyle bakıyor, beni selamlamalarını istiyordum. Genç kadınların bakışları üzerimde duruyordu. Meğer öteki elbiseleirim, kişiliği amansız biçimde yok eden üniformalar gibi, benim gerçek kişiliğimi mahvediyormuş. Demek az yetişir bir adam olduğum halde, işçiler, marangozlar, kasaplar arasında kayboluyordum. Şu halde büyük adamların daima saçlarını uzatmak, büyük bir boyunbağı takmak, herkese benzemeyen kılığa girmek istemeleri boşuna değildi. Onlar filozofluklarını, sanatçılıklarını, biraz da saçlarına, boyunbağlarına ve elbiselerine borçluydular. Nasrettin Hoca’nın büyük adam olduğunu bir kez daha onaylıyordum.

Öte yandan, bu kılık içinde beni gördükleri zaman, mahalle halkının neler düşüneceklerini de hesaplıyordum. ‘Müdür Bey!’ dedikleri zaman, artık içlerinde kuşku olanlar da, bunu açığa vurmaya cesaret edemeyeceklerdi ve çocuklar mahallede beni alçaltıcı yeni oyunlar çıkarmaya kalkışmayacaklardı. Genç kızlar, Zehra’yı, şimdi büsbütün kıskanacaklar, belki hınçlarından ağlayacaklardı. Zehra’ya gelince: Marultarlası’na gittiğimiz günden beri, gözlerindeki insanı kendinden uzak tutan gurur halkaları, bir kendini sunuş ışığı halini almıştı. Bana, bir kahramana bakar gibi bakıyordu. Şimdi ise benim gibi bir adamın sevgisini kazanmış olmaktan doğan yeni ve bambaşka bir gururu giyinecekti.

Bütün bu maskaraca düşüncelerden sıkılmıyor, yeni elbiseler içinde eski kılıfından ayrılmanın vereceği huzursuzluğu duymuyor, hatta bu pervasız düşüncelere daha başka ayrıntılar katabilmek için –belki de hayal kırıklığına uğramak korkusuyla– eve gitmeyi geciktiriyordum.

Otel önünden Bahribaba’ya giden alıştığım yola saptım.

Ah, sarışın kadın! Şimdi seninle karşılaşmayı ne kadar isterdim.

Bununla birlikte kaba ve çirkin bir hareketle onu asla incitmeyeceğimi hissediyordum. Benden af dilemeye kalksa, onu nazik bir itirazla susturacak, parmaklarının ucunu öperek, kendisine, 'her zaman sadık kölesi' olduğumu söyleyecektim. Bana parmaklarının ucunu öptürmesi, en büyük bağışı idi. Bunun verdiği haz, dünyayı unutmama yeterdi.

Elimde olmadan ... Palas'ın kapısına doğru yürüdüm. Otel kâtibi beni tanıyamadı. Ama geniş bir saygı reveransı ile karşıladı. Ne emrettiğimi sordu. Ona verecek bir cevabım yoktu. Ben buraya ne yapmaya gelmiştim? Kendim biliyor muydum? Sarışın bir bayandan söz açabilir miydim?

Bir buçuk ay, hayır iki ay önce buraya bir gazeteci gelmişti. Bu gazeteci otellerinde üç ay kadar kalacağını bana mektupla bildirmişti. Hatta oda numarasını da vermişti: 16... Acaba gazeteci burada mıydı, kendisiyle görüşebilir miydim? Ben de İstanbul'dan gelmiş bir gazeteci dim.

Otel kâtibi, 'Bir dakika müsaade,' buyurmamı rica etti, bir defter açtı. Bir süre aradıktan sonra, parmağıyla bir adres üzerinde durdu ve böyle bir gazetecinin, gerçekten de, elli sekiz gün önce 16 numarada kalmış olduğunu, ama bir gece sonra buradan ayrıldığını ve giderken adres bırakmadığını söyledi.

Şu halde arkadaşım otelden memnun kalmamış olmalıydı. Bu büyük gazeteciyi ağırlayamamakla önemli bir şans kaçırmışlardı. Servislerin düzensizliği onu çok tedirgin ederdi. Yazı yazarken, odayı temizlemek için kapıyı vurmadan giren hademeden, odalara kadar yükselen pırzola kokusundan, pijama ile dolaşan müşterilerden, lavabolara konmuş ıslak sabunlardan, nefret ederdi. Bu sinirliliği gayet tabii bulmalıydı. Halkın üzerinde otorite kurmuş olmak kolay mıydı? İnsan, Büyük Millet

Meclisi kadar iktidar sahibi olur da, bir zambak kadar uysal, her gelene boynunu bükemezdi ya! Onun adını Bakanlar bile ağızlarına salavatla alırlardı. Bir yolsuzluğa parmak bastı mı, yer yerinden oynardı. Böyle, büyük adamların bile yüreğini oynatan bir gazeteci, bir tek yazısıyla bir oteli yıllarca zengin müşterilerinden mahrum bırakabilirdi.

Otel kâtibi, üzüntü içinde ellerini ovuşturmaya ve o zamanki olayları hatırladığı halde, arkadaşımın böyle bir sebepten dolayı otelden ayrılmamış olduğuna beni inandırmaya çalışıyordu. Otelini gezdirmeye hazırdı. Burası konfor ve huzurun ta kendisiydi. Bir geceyi burada geçirmek, bunu anlamak için yeterdi. Müşteriler hep zengin ve kibar insanlardı. Otelde kendi evimdeki kadar rahat edecektim.

Sanki o sarışını tekrar görecekmışim gibi bir umutla, kâtibin patlak gözlerini devire devire yaptığı propaganda kapılmış görünerek, teklifini kabul ettim. Çılgın bir gece geçirdiğim odaya ve banyo dairesine uğramaktan korktum. Sarışın kadının odası beni kendine çekiyordu. Kapıyı açarken, o günkü gibi kalbim çarpıyordu. Oda boştu. Ama onun, burada hâlâ korunduğuna emin olduğum ılık nefesi, yüzümü okşuyordu. Onun oturduğu kanepeye oturdum, sinirli parmaklarının oynadığı yerleri avuçlarımla öptüm.

Otel kâtibi, daima kibar hanımefendilere bu odayı verdiğini, bu esans kokusunun onlardan kaldığını söyledi. Hayır... Avucumdaki yanıklık, bu odanın en sağlam anısıydı.

Bu odadan utanç dolu bir yüzle çıkmakta acele ettim. Merdivenleri hızla inerken otel kâtibine, arkadaşımı bulamadığım takdirde buraya geleceğimi vaat ederek sokağa fırladım.

Kötü anıların elbiselerden daha güçlü olduklarını görüyordum. Elbisenin verdiği şiddetli yaşama arzusu ve çılgınlık, anıların bir kıvılcımı ile yanıp kül oluyor, insan derin bir mecalsizlik ve bıkkınlık duyuyordu. Anlıyordum ki, her zaman dışımız içimize bağlıydı. Bundan dolayı gökyüzünün maviliği bir sonsuzluk ülkesi olduğu gibi, gamlı ve karanlık bir hiçlik boşluğu da olabilirdi. Al bir renk de, kara kadar öldürücü bir yasa bürünemez miydi?

Evet, dışarıdaki eşyalar ve olaylar bizim mizacımıza göre bir görünüş kazanıyordu. Onlar bizim giydiğimiz maskelere göre ya gülüyor ya da ağlıyorlardı. Ben ise her zaman hastalıklı bir duyarlık içinde, anıların önceden kabul edilmiş kuşkuları elinde oyuncak olmaya mahkûmdum.

Yan sokaktan bir hamal çıktı. Sırtında bir endam aynası götürüyordu. Aynanın içinde karamsar, omuzları düşük ve umutsuz hayalimi gördüm. Onu taşımaktan hamal bile yorgunluk duyuyordu.

O aynanın arkasından ayrılamıyordum. Her zaman ki gibi gölge varlığım beni peşinden sürüklüyordu. Ah, tüm kötülüklerin karanlığından yaratılmış bu gölge varlığımdan bir kurtulabilseydim, o zaman bu dünya bana yeniden güzelliklerini sunacaktı.

Hamal yürüyor ve önümdeki hayal, şeytanca bir gülümsemeyle beni alaya alıyordu. Parkın koyu renkleri ve gölgeleri içinde Mefisto'ya benzeyen bu hayali kovmak, taşlamak hıncı duyuyordum. Uzun tırnaklı ellerini gözlerime uzatmasına ve: "Nah sana!.." demesine katlanamadım. Yerden bir taş alarak, ona doğru fırlattım. Aynanın ortasından, kenarlarına doğru bir yıldız parladı. Hayal parça parça oldu. Sonra hepsi dağıldı, yere düştü. İçime çılgın bir sevinç doldu:

"Onu parçaladım... Ondan kurtuldum."

Yakama sarılan hamal, beni noktadaki polise doğru götürmek istiyordu. Ona gürültüye lüzum olmadığını söyledim. Aynanın değerini sordum. Hamal bir güvensizlikle beni baştan aşağı süzdükten sonra, aynanın parasını ödeyebileceğime kanaat getirdi, yakamı gevşetti ve benden birkaç gündelik çıkardığını tahmin ettiğim bir esnaf ağzıyla: “20 papel mezatçıya, altmış kuruş da kendisine,” borçlu olduğumu bildirdi.

İstediği parayı hemen verdim. Güçlerimi, sevinçlerimi baltalayan hayali bu kadar ucuz yok ettiğime sevinezek:

“Onu parçaladım arkadaş. Ondan kurtuldum artık.” dedim. Bu sözlerim hamalı ürküttü. Düzgün bir kılık içindeki bir insanın da, deli olabileceğini düşündüğü besbelli idi. Elinde tomarıyla tuttuğu paraları alına götürerek:

“Eyvallah!..” deyip savuşmak istedi.

Bu kez onun yakasına ben sarıldım.

“Bir sigara yak, biraz beni dinle!” diye onu zorladım. Rız olmak istemedi. Ama güvensiz, korkulu gözlerle bana bakmakta olan hamalı zorla kanepeye oturttum:

“Sen kendi kendinden kaçmak isteğini hiç duyar mısın dostum? Güzel elbiselerin, iyi yemeklerin, aşkların, güneşlerin ve mavi denizlerin avutamadığı suratsız bir cadıdan kaçmak ister gibi, kendinden uzaklaşmak arzusunu duydun mu hiç? Ruhunun karanlık dehlizlerinde oturan ve sivri tırnaklarını uzatarak, onları boğan, oh ettirmeyen şüpheci kahkahalarla ruhunun duvarlarını sarıyan bu zebaniden kaçmak istedin mi hiç? Hayır mı? Oysa bu şeytan, her ademoğlunun içinde vardır sanıyordum. Ama haklısın! Senin alnında benim tanıdığım kırışıklıklar yok. Sarmısak kokusundan yılan nasıl kaçarsa, o da nasırlı ellerin, ölü gibi uykuya dalan başların, soğ-

na, en bulunmaz meyveyi ısıtır gibi batan dişlerin sahibinden öyle uzaklaşır.

Sen bir mezar taşına başını koyup yıldızların altında, yarın bir efendinin evine götüreceğin büyücek bir denk için alacağın para ile neler yapacağını, bir karı ile yatabileceğini düşünün düşünün uyursun, değil mi? Oysa ben üzerime çöken gecenin karanlıkları hiç açılmayacak gibi titreyerek, karyolamın yumuşak şiltesinden bin bir dikenin vücuduma battığını duyarak, sabahlarım. Sen güneşin artık doğmayacağını hiç aklına getirir misin? Ben gurup zamanı onu sonsuzluğa dek yitirecekmişim korkusuyla ağlamak ihtiyacı duyarım.

Beni böyle zavallı yapan neydi? İçimdeki bu bin bir başlı ifrit nereden çıkmıştı ve neden ondan kurtulamıyordum? Zaman zaman onun benden uzaklaştığını duymuyor değildim. Ama günün birinde daha azgın kuyruğunun içimin duvarlarına çarptığını da hissediyordum. O zaman elimde olmayarak çılgınlıklar yapıyordum. Onu az önce senin sırtında gördüm. Benimle alay ediyor, beni peşi sıra sürüklüyordu. İlk kez ondan kurtulmak fırsatı geçmişti elime. Onu taşıdım dostum. Onu parçaladım. İnan bana, parçaladım. Ondan sonsuza dek kurtuldum.”

Hamal dalgınlığımdan faydalanarak birden, kedi gibi fırladı ve koşmaya başladı. Arkasına bakmadan kaçıyor. Büyük bir ıstırap içinde ellerimle yüzümü kapadım.

Bulunduğum kanepeye bir ihtiyarın gelip oturmuş olduğunu, neden sonra fark ettim. Beyaz bir sakalla çerçevenmiş yüzünde, dinsel inanışın nuru parlıyordu.

Bacakları arasına aldığı bastonuna dayanan ellerinde, sabunlanmış gibi parlayan, ötesine berisine serpilmiş çillerle temizliği daha da belirginleşen, saydam bir deri, mor damarlarını gizleyemiyordu.

Uzun zaman beni gözlediğini söyleyerek söze başladı. Düşünmek, insana özgü, Tanrısal bir yetenektir. Düşünürken *Tanrı'nın cemali* insanların yüzüne de yansır.

Tatlı bir sesi vardı. Gözleri yumuşak yumuşak parlıyordu.

Ona, düşünen bir başta, ıstırap veren bir kuşkunun da insanı çirkinleştireceğini iddia ettim. Rahip Pafnus gibi ruhum şeytanın elindeydi. Belki de yüzüm korkunç bir hal almıştı. Müslüman hacılar, hac esnasında şeytanı yakalayıp taşıyabildikleri için mutluydular. Ama ben içimdeki şeytanı ancak bir aynada taşıyabilmişim. Bilmem böyle bir taşıma ile ondan kurtulabilecek miydim?

Bir eliyle sırtımı okşadı.

Yabancı olduğum anlaşılıyordu. Çünkü bu tüccarlar memleketinde insanlar Sodom ve Gomora gafirleri gibi, para ve kadın sesinden başka bir ses duymazlardı. Ruhları nasırlanmıştı. İnanmak üzere bulunanlarsa her şeyi inkâr ederlerdi. Benim kuşku da böyleydi. Eğer kendimi şeytana kaptırmış olsaydım, yüzümde bu ruhani asillik, gözlerimde bu ateşli parlaklık bulunmazdı. Çok yakında, toprağın kaldıramayacağı ölçüde bir tutku, bende yerini uysal bir inanışa terk edecekti. Buna inanmalıydım. Bu dünyada imkânsız hiçbir şey yoktu. Parkın, kısa bir süre önce Yahudi maşatlığı olduğunu söylese inanır mıydım? Bir zamanlar gece vakti, buradan bin bir korkuyla geçenler, şimdi ayışığında kanepelere oturarak, türkü söylüyorlardı. Baldıranların, yılanların, cenazelerin kucak kucağa oldukları şu toprakta, şimdi çiçekler açılıyor, kuşlar ve insanlar sevişmekte yarış ediyorlardı. İnsanın ruhu da böyleydi. İlk bir ölüm korkusu onu çemberi ile sarar, sıkır, bunaltır, deli divane ederdi. Ama günün bi-

rinde, ‘ilahi bir ilhamla’ o çember kırılır, parçalanırdı. Burada olduğu gibi insanın içi çiçek kokuları, sevgi ve aydınlıkla dolardı.

Bahri Baba, o muhterem zat, öldükten sonra maşatlığın kenarına gömülmesini istediği zaman, hikmeti sorulmuştu. ‘Bir zaman gelip burası güllük gülistanlık olacak,’ buyurmuştu. Dediği de olmuştu. İzmir Valisi Rahmi Bey, maşatlığı kaldırmaya karar vermişti. Yahudiler maşatlıklarını kurtarmak için Bahri Baba’nın türbedarına birkaç lira sıkıştırmışlar, valiye göndermişlerdi. Türbedar, valinin huzurunda el bağladıktan sonra, Bahri Baba’nın rüyasına girdiğini ve sırtını okşayarak: “Benden selam söyle, Vali Bey beni rahatsız etmesin,” dediğini bildirmişti.

Rahmi Bey, türbedarın alçaklığını kavramıştı. “Var git! Bahri Baba gene düşünce girerse, ona selam et! De ki: ‘Vali hazretleri bu gibi işlerde aracı kabul etmiyor, bizzat benimle görüşsün!’” Ve türbedar süklüm püklüm huzurdan çıkmıştı. Vali hemen hahambaşayı çağırtmıştı.

Hahambaşı masanın önünde, titreyen bir sakalla, göğsünü kavuşturduğu zaman Vali: ‘Söyle cemaatine! Cenazelerini maşatlıktan kaldırsınlar! Bahri Baba komşularından bizar olmuş artık,’ demişti. Hahambaşı durumu kavramıştı: ‘Emredersiniz Vali hazretleri! Emirleriniz hemen yapılsın! Ben dirilerin hahamıyım, ölümlere karışmam!’ karşılığını vermişti.

Bu nurlu adamın sözleri, dağılan içimi toplamama yardım etti. Hatta nüktelerine kahkaha ile güldüm. Kendimde bir canlılık hissediyordum.

Evet, evet, hakkı vardı. Ölüm çemberi artık gevşiyordu. Marultarlası’ndan beri ben, eski benliğimden kurtuluyordum.

Sevinçle yerimden kalktım. İhtiyar, burada her zaman görüşebileceğimizi söylüyordu.

Onu bir daha hiç göremedim. Ama o gün parktan çıkarken, ‘ölümü tanıyanlar, onun dehşetinden kurtulduk-

ları zaman, büyük insan olurlar' diyen edebiyat hocamızı hatırladım ve yolumun üstünde rastladığım bir seyyar çiçekçiden, bir demet karanfil satın aldım.

27

Sokaktan yeni kıyafetimle ve her zamandan çılgın bir sevinçle geçerken çocuklar parmakları ağızlarında, bana yol verdiler. Kafes arkasındaki fısıltılar heyecanlıydı. Artık bana gölgesini göstermekten vazgeçmiş olan komşum, isterik bir kahkaha attıktan sonra, oğluna söylüyormuş gibi, "Ne giysen nafiye be çocuk. Sen adam olmayacaksın!" diye bağırdı. Onun bu sözlerini uzaktan kahkahalar yankıladığı halde içimdeki imanlı sevinç sarsılmadı. Neşemi eve soktum.

Taşlıkta oturan ve örgü ile meşgul olan Pakize Hanım, birdenbire beni tanıyamadı. Saçlarını örtme telaşıyla eli başörtüsüne gitti. Ama sonra beni tanıyarak, bir çığlıkla şaşkınlığını açığa vurdu, örtüsünü bir kenara bırakarak, aşırı bir ilgiyle elbisemi inceledi. Etrafımda dolaştı, sonra memnunlukla güle güle eskitmemi, güveylikler giymemi temenni etti.

Onun hayret çığlıklarını duyan Hasan Efendi, başında takkesiyle göründü. O da aynı tekerlemelerle kutladı beni. Onların bu taşkın ilgisi beni doydurmuyordu. Bir şey daha beklediğimi hissediyordum.

Zehra'yı sordum ve sabırsızlıkla ona çiçek getirdiğimi ekledim. Annesi onun da odamı düzeltmekte olduğunu, demek ki birbirimizi karşılıklı düşündüğümüzü gülümseyen bir yüzle haber verdi. Sonra başını yukarı doğru kaldırdı ve bu semtte sık sık işitmeye alıştığım 'huuuu!'larla karışık bir çağırış biçimiyle Zehra'yı aşağıya çağırdı.

Zehra'nın kulaklarına eski mercan damlası küpelerini taktığını fark ettim. Ona çiçekleri verirken duyduğum derin mutluluğu, ahmak gururum gizlemeye çalışıyordu. 'Artık sana her zaman çiçekler toplayacak bir bahçem var. Kulaklarındaki böcek gibi, birinden diğerine konabilirsin! Çünkü onlar yalnız senin için açıyorlar,' demek istediğim halde:

"Yoluma çıkan bir çiçekçi aç kaldığını söylediği için, bunları satın aldım. Belki de hoşuna gider," dediğimi hayretle fark ettim.

Zehra'nın gözlerindeki parlaklık bir an bulutlandı. Çiçekleri alırken:

"Güzel elbise giymesini bilenler, nazik olmasını da bilmeli. Uzun zamandır beklediğim çiçekler bunlar mı?" demek isteyen bir anlamla mağrur bakışları üzerimde dolaştı. Uzun bir süre sustu. Neden sonra, bu elbisenin bana pek yaraşmadığını, bunun içinde şımarık zenginlere benzediğimi, eski elbisenin bir öğretmene daha çok yakıştığını söyledi.

Annesi kızının eleştirisine hoşnutsuzlukla karşılık verdi: Elbise efendilere yakışırdı. Aslında tüccarların çoğu çuval gibi urbalar içinde, ter ve kir kokarlardı. Ben genç ve yakışıklı bir adamdım ve kibar elbiseler giymeye herkesten fazla hakkım vardı.

Zehra, çiçekleri götürmek bahanesiyle çekildi. Ben de taşlıktaki soğuk loşluktan, sıkıntılı sessizlikten kurtulmak için, yukarıya çıktım. Zehra'nın kapısı önünden geçerken bir an durdum. Onun yanına gitmek için dayanılmaz bir arzu vardı içimde. Belki de şimdi Zehra, kar-yolasına kapanmış ağlıyordu. İçlilik ve şefkat boğazımı tıkadığı ve ellerim kapının tokmağına doğru gittiği bir sırada, içeriden ceylan melemesini andıran bir ses, neşeli bir şarkının gamlarına tırmandı.

O zaman, kendi kendimi hor gören bir kızgınlık içinde, odama döndüm. Ama hiddetim çabuk geçti. Çünkü Zehra'nın elinden geçen odam, ıstıraptan kurtulmuş, ne-

kahat dönemine gelmiş bir hastanın yüzü gibi gülüyordu. Az önce burasını temizleyen, tertipleyen Zehra'nın, nasıl çocuksu bir tecessüsle odanın her yanını gözden geçirmiş olacağını düşündüm. Belki yatağı düzeltirken, orada benim rahat edip etmediğimi anlamak için, karyolaya da uzanmıştı. Belki de yastıkları koklamış ve bu yatak içinde bazı çapkın hülyalar kurmuştu. Sonra görülmek korkusuyla birdenbire yerinden fırlayıp kaçmış, saçlarını latif el hareketleriyle aynamda düzeltmiş ve bir aşk şarkısı okumuştur. Kitaplarımın tozlarını alırken, onları birer birer gözden geçirmiş de olabilirdi. Birdenbire masamın üzerine bıraktığım defterimi hatırladım.

Onun yeri değişmemişti. Ama Zehra'nın parmaklarından sızan lavanta kokusu onu kucaklamıştı. Defteri karıştırdım ve Marultarlası'ndan döndüğüm gece yazdıklarına kaçamak bir göz attım. Sırrı meydana çıkmış bir insan gibi utandım. Yüzüme bir ateş yükseldi.

Kapıyı kilitledim. Yatağa uzanarak, beni çağıracakları zamana dek bu utancı hazmetmeye çalıştım. Defteri tekrar açtım, sonuna dek okumaya başladım. Zehra'ya karşı beslediğim duyguların temizliğinden içim gururla doluyordu. Evet, onu çok eskiden tanıyor ve seviyordum. Kitaplarımın içinde günlük kokuları ve sara nöbetleri ortasında kendisini kovaladığım bilinmeyen sevgili o idi.

Birdenbire son sayfanın kenarında, ince kurşun kalemle yazılmış ve altı çizilmiş bir yazı gözüme ilişti. Kalbim çarparak onları okudum:

“Henüz geç kalmış değilsiniz!”

Bu ince yazılar, bir çiçek gibi vaatlerle açılmış ve utançla bükülmüştü. O parmakların baygınlıklar geçirdiğini ve bir ıtırta terlediklerini görür gibi oluyor, sayfalara sinmiş olan bu kokuyla başımın döndüğünü hissediyordum. Serinlik ve baş dönmesi veren parmak uçlarını öptüm. Bu esnada kalbime bir pişmanlık duygusu saplandı. O, gözlerinde taşıdığı gururunu yenerek, ‘geç kalmış

değilsiniz,' diyebildiği halde, ben ona, 'bu çiçekleri senin için satın aldım,' demeye razı olamamıştım. Mağrur olan o değil bendim. Hayır, gururda bir asalet vardı. Ben mağrur değil, görgüsüz, kaba, çetrefil, tahammül edilmez bir adamdım.

Coşkun bir pişmanlıkla af dileyen duygularımı, kendimde görmediğim bir alçalma isteğiyle deftere geçirmeye başladım. Artık bu defterin yeni alınyazısı olduğunu derinden derine anlıyordum.

"Yıllardan beri, gökkubbe altında sarılan kader yumağımın senin elinde olduğunu bilmek, geç kalmış olmanın tesellisidir. Bilinmeyenin karşısında, ulaştığım ilk gerçek belirlilikle usanmış kuşkların dağılmasından geniş bir mutluluk duyuyorum."

"Kapalı kapıların arkasında, dar ufukların gerisinde, gizli duran büyük meçhul tarafından çağırılmış olmayı ne kadar zaman özleyişle bekledim. Bilinmeyen şeylerin korku veren susuşu, gerçeğin tavus renkli serabı, yeşil-mor dalgalarıyla her zaman örtmekte ve saklamakta dırendi."

"Sabrın tükendiği ve artık aç ve kan içen karanlığa kendimi terk etmeye razı olacağım bir sırada, bu mavi denizin ve ışıklı esatir dünyasının çağırışını içimde buldum. Bu çağırışın dayanılmaz çekiciliği, karanlığın çekiciliğinden büyüktü. Onda kanımın sesi vardı."

"Bu kapıların eşiğinde yorgunluklardan soyunduğum anda, ıslak taşlar üzerinde kaçan çıplak ayakları tanıdım. O pembe topukları ben tozlu esrarım içinde yıllardan beri kovalıyordum. Yalnız düşlerimde uysallık gösteren bu kaçışta, bir bakire ruhun utangaç çağırışı vardı. İlk kez ona yetiştim. Tavus renkli esrar perdesini, sihirli elleriyle açarak, bana gerçek aşkın ölümden kuvvetli olan yüzünü gösterdi. Bütün varlığımla onunum. Beni ölümün cazibesinden kurtaran sevginin kölesiyim..."

Bu son nakaratla biten sonsuz bir yazma heyecanıyla sayfalar doldurdum. Akşam yemeğine çağırdıkları za-

man içimde itirafın, boşalmanın rahatlığı vardı. Zehra'nın karşısına oturdum ve onun gözlerine bir köle itaatiyle baktım.

28

Defter, hızla bizi girdabı içine aldı. Herkesten gizli, beyaz kâğıtlarda uçan satırlarla sessizliğin büyüten abartıcı tadı içinde sevgimizi yaşamaya başladık.

Defter dışında onunla bir tek kelime konuşmuyorduk. Ama ayrı zamanlarda bizi kendine çeken defter karşısında, mutluluğun şımartıcı çılgınlıklarıyla çözülen ruhumuz birbirinin kucağında idi. Gece, sofrada başında, üzerimizden yıldızlar, havai fişekler gibi kayıp geçerken, soran bir sessizlikle alınyazımızın falını açıyorduk.

Pakize Hanım, bu oyunu korkusuzca izliyor, bazen Hasan Efendi'ye bakarak, anlamlı anlamlı göz kırpyordu. Ben utanç duymakla birlikte Pakize Hanım'ın, bu oyunun yaklaşan mutlu sonunu, müdahale etmeden, bekleyecek kadar sabırlı olmasından, son derece memnun kalıyordum.

Artık her gün eve çiçekler ve meyvelerle dönüyordum. Mahalleli savaşı bırakmıştı. Yenilmiş bir suskunluk içinde, kafeslerin arkasından beni sadece seyrediyorlardı.

Kapıdan girince Zehra, elimdekileri alıyor, kendisi için yazdıklarımı okuduğunu gözlerinin minnetiyle bildiriyor, bazı bencilliklerimi dargın bir gülümsemeyle ayıplıyor, kendisine karşı beslediğim sevgiyi, dudağının kenarındaki arzu titreyişleriyle uzaktan uzağa mükâfatlandırıyordu. Sonra bakışlarını yukarıya kaldırıyor, orada bir şeyler bulacağımı bana hissettiriyor ve mahcuplukla başını çevirerek kaçıyor. O zaman odama koşu-

yordum. Onun duygularını peltak bir dille ifade eden satırlarını adeta içiyordum.

Çoğunlukla onlara cevap vermek için defteri yanıma alarak, parka gidiyordum. Orada, ölümden kurtulmuş bir ruhun buruk çiçek kokularını andıran karanlık duygularıyla örtülü aşkımdan bahsediyordum. Hiçbir şey istemeden, ruhumun labirentlerinde dolaşarak ona adadıklarımı göstermeye çalışıyordum. Dudaklarıyla konuşan hiçbir sevginin, benim beş yüz sayfalık defterimdeki aşktan daha güçlü, daha gerçek ve daha içten olmayacağına inanıyordum.

Biz bir düş oyunu içindeydik. Kaba gerçeklerden uzak, yeni ve yalnız bizim olan bir dünyanın, tayflar gibi hacimsiz, ama renk gibi latif bir dünyanın kahramanlarıydık.

Bu oyun gerçekten, ilk sert yumruğunu, gürültüsüz bir neşe ile Hamit'in huzurunda parmaklarımıza geçirdiğimiz altın halkadan yedi. Parmağımı saran soğuk çember az zaman sonra ruhumu da sıkmaya başladı. Bir kabuk içinde kayboluyordum. Hasan Efendi ile karısı, mutluluk gülümsemesi ve akmayan gözyaşlarının sıcaklığıyla bizi okşarken, biz yan yana, ilk kez gözlerimizle konuşmayarak oturuyor ve Hamit'in, böyle bir gecenin cömert ikramından bütün bedavacılık hırslarını doyuyarak, tıknışını seyrediyorduk. Benden aldığı ve bir hayli dar geldiği görülen elbiseler içinde, tam bir huzurla gülümsüyordu. Ona bakarken, bundan sonraki zamanlarda bizi, Zehra ile ikimizi, artık yemek yemek ve birbirimizi obur iştahlarla süzmekten ibaret bir yaşamın beklediği vehmini duymaya başlıyordum.

Sessiz tören sona erdikten, herkes birbirine hayırlı geceler diledikten sonra, odamda yalnız kaldığım zaman düşten uyanmış gibi, parmağımdaki halkaya şaşkınlık ve korku ile bakıyordum. Parmağıma dar değildi, sarı sarı ışıldıyordu. Ama o ışıklar ondan kurtulmak isteğini içime dolduruyordu. Onu çıkardım, masadaki defterimizin

üzerine koydum. O alttaki ince dokunmuş duygulardan, böyle madensel bir halka nasıl da çıkıvermişti? Defterde hiçbir şey istemeyen tam bir melek duygusu, riyasız bir temizlik vardı. Oysa bu sarı halkada ışıklar sadece arzu ile parlıyordu. Sonsuzluk duygusuyla uçtuğumuz o mavi uzaydan düşerek, birdenbire böylesine sınırlı bir halka içine hapsedilmiş olmak, ruhuma rahatsızlık veriyordu.

Bugüne dek Zehra'nın sadece gözlerine baktığım halde bundan sonra ağzına bakacağımı, kollarında sinirli ya da şehvetli titreyişler arayacağımı, elbiselerinin gizleyişlerinden şikâyet edeceğimi düşünüyordum.

Birdenbire Zehra'nın giydiği aynı kumaştan elbiseler diktiren annesi gözümün önüne geldi. Bundan sonra bu kadının birtakım haklar kuruntulamaya başlayacağını, kendimin de onda bazı vasıfların bulunmayışından yakınacağımı hissediyordum. Bütün bir mahallenin kuşku ile baktığı bir aile içine, sadece birtakım kaprislere kurban olarak girdiğimi, yeni yeni görüyordum. Ya mahalle halkının dedikleri doğru ise?

Müthiş bir can sıkıntısı ile pencereyi açtım. Mahalle aynı dekor içinde uyuyordu. Bütün bu çılgınlıkların onlar tarafından hazırlanmış, kışkırtılmış olduğunu, onları yendiğimi sandığım sırada bütün direncimi ve gücümü yitirmiş olduğumu anlıyordum.

Sokağa nefretle bakarak penceremi kapadım ve yatağa uzandım. Şimdi içeride Zehra da yatağına uzanmış, ampul etrafında uçuşan pervanelere bakarak düşünüyor olmalıydı. Acaba onun başında dolaşanlar da aynı endişeler miydi? Yoksa bugüne dek pervaneler gibi kendi çevresinde dolaştığımı düşünerek, gelecek günlerin top-
rak hazırlarıyla eti geriliyor, içi üşüyor muydu? Aramızda birdenbire bir uçurum daha belirdi. Ben maddi hazların hiçbirisiyle ürpermediğim halde, onun dudaklarında aldatıcı ve çapkın arzularla kızaran titremeler bulunduğu-
nu hatırladım. Defterimdeki satırları da şehvetli değil miydi?

O belki de beni hiç anlayamamıştı. Örtülü duygularımın içine girecek yaşta mıydı? Bende atılışı sadece bir arzu halinde görmüş olacaktı. Oysa bende arzu bir veriştikten ibaretti. Eğer onun gibi karımın istekleriyle hareket etseydim, bu gece, belki de kapısını açık bırakmış olan, benim olmayı kabul eden bir kızın bekleyişini boş çıkaramayacaktım. Hasan Efendi'nin odasından inceli kalınlı horultular geliyordu. Zehra'nın odasındaki lamba ise çağırان ışıklarını pencerelerimden içeri döküyordu. Evet, yanılmıyordum. O bu geceden bir şeyler bekliyordu.

Birden içimde karşı durulmaz bir heyecan uyandı. Damarlarımda deminki sıkıntıya bedel bir ateş akıyordu. Boğazım kurudu.

Kendimi Zehra'nın kapısında buldum. Sıcak bir yalvarışla kapıyı tıkırdatmadan önce Zehra kapıyı açtı. Yüzü arzudan ve heyecandan sapsarı idi. Dağınık saçlarının örtemediğı yuvarlak omuzları, üşümüş gibi, titriyordu. Gözlerinin halkaları büyümüş, burun kanatları açılmıştı.

Dakikalarca kapının eşiğini aşamadım. Ben bir şey istemeye değil, vermeye geldiğim halde, bu kapı bana bir şey sunmak için açılmıştı. Damarlarımdaki o sıcaklığı yitirmiştim. Her yanımda buz gibiydi. Geldiğime bin kere pişmandım.

29

Vaktimin tümünü evde geçirmem gerektiğı bir dönemde, sabahın erken saatlerinde oradan kaçırıyordum. Onun gözleriyle karşılaşmaktan korkuyordum. Bana her şeyini vermek isteyen o sıcak kolları, buz gibi soğuk ürprişle boynumdan çözüp boşluğa bıraktığım ve onlardan cüzamdan kaçır gibi kaçtığım geceden sonra, o gözlerle bakmaya nasıl cesaret edebilirdim? Aramızda ma-

sallardaki hızla büyüyen yüksek bir duvar örülmüştü.

Defterimi kaldırmıştım. Ona baktıkça kendimden utanıyordum. Arzularıma felç gelmişti. Dayanılmaz bir isteksizlik sıkıntısıyla bunalıyor, hiçbir şeyden memnun olmuyordum.

Bu sinirli hallerimi gözden kaçırmayan Pakize Hanım, bendeki değişikliği tümüyle kavrayamıyor, bunu toy bir delikanlının utangaçlığına, kıskançlığına, beceriksizliğine veriyor; beni açmak, sıkıntılardan kurtarmak için her fedakârlığı yapıyordu. Boşuna... En büyük kötülüğü bizi nişanlamak suretiyle yaptığını, bizi büyük ve bir kez görülen düştten uyandırdığını nereden bilecekti.

Birbirimize daha çok kaynaşalım diye bizi evde yalnız bıraktı, kaçtım. Gezintiler tertip etti, gitmedim. Sine-maya götürmek istedi, bunu her şeyden çok bir korku ile reddettim, mazeretler uydurdum:

Sinema karanlığa açılmış bir pencere idi. Ölümsüz yokluk içinde, aldatıcı dünyamızı hatırlatan bu karanlık salonda, ölüm terleri dökerdim. Sinema bana göre bir eğlence değildi. O, çıldıran bir dünyanın sakinleri için bulunmuş bir eğlence idi. Ben, Yunan tiyatroları gibi güneşin altında, güzelliği, mutluluğu yakalamasını bilen oyunlardan hoşlanırdım. Çünkü güneş aydınlığında ölümler insanın sırtını ürpertmezlerdi. Gerçek mutluluk ve gerçek uygarlık güneş aydınlığında idi ve o devir gelmiş geçmişti. Bizim çağımızda uygarlık bir karanlık içine gömülmekte idi. Şehirlerimiz karanlıktı. İnsanlar yeraltında çalışıyorlardı. Şiir karanlığın örtüsü altına saklanmıştı. Roman kahramanlarımız damarlarının ve ruhunun karanlığında yaşıyorlardı. Işık ve renk oyunu olan resim bile, renkli boyalar içinde, kararmış görünüyordu. Biz her gün biraz daha çıldıran ve karanlığa gömülen bir dünyada yaşıyorduk.

Bütün bu sözlerden sonra Zehra'nın: "Mademki bugünün çocuklarıyız, çıldırsak da yerimiz orasıdır." diye kuru bir realistiklikle karşıma dikilmesine tahammül ede-

miyordum. Yüzüne bakmadan, kinli bir hiddetle ona, aramızdaki uçurumu anlatmak istiyor, ama bambaşka bir dil kullanıyordum.

Oraya neden bu kadar gitmek istiyordu? Geceleyin şehrin bütün güzel ve süslü hanımlarını, gösteriş budalası zenginlerini kucağına alan bu yerde, onlarla yarış mı etmek istiyordu? Burasının en iyi terzisi elinden çıkmış elbiseyi onlara göstermek için, hele onlarla güzellik yarışına çıkması için, yaptırmamıştım.

Bu suçlamalarım, siyah göğüslükle gitmeye razı olacağını bildiğim Zehra'yı bu eğlenceden vazgeçiriyordu. Başını gururla kaldırarak odasına çekiliyordu. Ertesi sabah Zehra'nın gözlerinde yorgun bir kırmızılık fark ediyordum. İçime pişmanlıklar doluyordu. Bununla birlikte bir ses bana, ortak yaşantımızın sonunda daha büyük pişmanlıklar duyacağımı fısıldıyor, doğmakta olan filizini hoyratça buduyordu.

Bir gün sinema önünde, köse meczubun büyük bir hazla bıyık takmaya çalıştığı afişlerde *Sevginin Uyanışı* adlı bir film gözüme çarptı. Sonsuz bir tecessüs ve umutla kıvranarak eve geldim. Sinema salonunda neler çekeceğimi düşünmeden, onları bugün sinemaya götüreceğimi söyledim.

Zehra, bir baş ağrısından bahsettiği sırada artık sinemaya hiçbir istek duymadığını, onu içinden öldürdüğümü anlatmak isteyen buğulu bakışlarını üzerimde gezdirdi. Annesi, bu fırsatı kaçırmak istemiyor, dışarı çıkarsa açılacağını ileri sürüyordu. Bense 'Sevginin Uyanışı' adı üzerinde hararetle ve kendimizden bazı pasajlar koyarak, duruyordum.

Öğle yemeğinden sonra Zehra, alelade bir kıyafetle hazır olduğunu bildirdiği zaman, orada onu en güzel kadından daha gösterişli görmek istediğimi söyledim ve kendi kendimle çelişerek, onu en güzel elbisesini giymeye zorladım.

Yola çıkmadan, bende bir kalp çarpıntısı başladı. O

salonun karanlığından gelen saralı bir dil bana, orada bir delilik yaparak bütün insanlar önünde, herkesten çok Zehra'nın gözünde gülünç olacağım ihtimallerinden söz ediyordu. Ayaklarım isteksizlikle daha doğrusu korku ile kasılıyordu. Bastığım toprak güneş aydınlığında bile sağlamlığını yitirmişti.

Pakize Hanım, bir türlü razı olmak istemediği halde, kendimi biraz daha emniyette hissetmek ve gerektiğinde buradan kimseye görünmeden kaçabilmek için, bir loca kiraladım. Paranın üstünü kendisinde bıraktığım билет memurunun boyasız yüzündeki gülümseme, garip bir tarzda bana bir hastane hemşiresinin şefkatli gülüşünü hatırlattı. İçerideki salonda kahve dağıtan beyaz ceketli kahveciyi doktora, kendimi ameliyat olmaya giden bir hastaya benzettim. Garip bir benzetiş.

Yolumun üstüne çıkan Zehra'nın latif el hareketleriyle saçlarını düzenlediği ayna içinde, yüzümün acınacak bir mana ile dolu olduğunu, rengimin pek sararmış bulunduğunu gördüm. Ayaklarım bir halının ucuna takıldı. Sendeledim. Pakize Hanım kolumu tuttu.

Bize locamızı gösteren kıza bahşiş verip savdıktan sonra, ışık altında pırıl pırıl yanan salonda pek az insan bulunduğunu memnunlukla gördüm. Pakize Hanım sinemanın boş olduğu bir zamanda, locada oturmaya akıl erdiremediğini söylüyordu. Kıskançlığın bu türlü iyi değildi. Ona cevap vermedim. İçim durmadan çekilmekte, kalp çarpıntılarımın göğsüme vuruşunu duymaktaydım.

Öğrencilerden, askerlerden, çok konuşan ve çok çekirdek yiyen Musevilerden ve başörtülü ev kadınlarından meydana gelen seyirciler, salonun şurasına burasına dağılmıştı. Hemen herkes başını çevirip bizim locaya, özellikle Zehra'ya bakıyorlardı. Heyecanımı gizlemek ve oyalamak için, Zehra'ya soğuk şakalar yapıyor, Pakize Hanım'a cepkenli bir köylüyü göstererek, bir zamanlar kendisini dağa kaldırmak isteyenlerin de bu adam gibi

iriyarı olup olmadığını soruyordum. Sonra sinema hakkında yeni düşüncelerimi söylüyordum:

Işıklar sönünce burada bulunan bütün insanları bir karanlık yutacaktı. Yalnız insanları değil, buradaki bütün şekilleri ve mesafeleri de yok edecekti. Karanlık kadar güçlü bir şey var mıydı? Karşımızdaki beyaz perde bir an için ay gibi soluk ışıklar dökerek bizi sihri içine alacak, kalplerimiz perdenin avuçlarında, hazla daralacak, bazen gene onun izniyle geniş bir yeis, karanlıkta kalma yeisi, bizi sarmakta gecikmeyecekti. O andan itibaren ayaklarımızın altındaki zeminin çekildiğini ve bir boşlukta sallandığımızı duyacaktık. Çocukluğumuzun sağlam topraklarını, bir kahkaha tufanı içinde bıraktığımız o masal dünyasının olanaklarını, burada gözyaşıyla hatırlamayan, sonsuzluğun yalnız karanlığa özgü bir şey olduğunu görerek, karamsarlıkla erimeyen insan var mıydı?

Benim bu laflarımın ancak kitaplara yakışacağını söyleyen Zehra'ya, kızgınlıkla sırtımı döndüm. Biz birbirimizi hiçbir zaman anlayamayacaktık.

Film başladı. Bir düğmeye basılır basılmaz ışığı yutuveren karanlık, bana bir vampir kanadı halinde çarptı. Sandalyemin parmaklıklarına ayaklarımı kaldırarak büzöldüm. Bu ufalıştaki direnme gücünü artırmak isteyen bir kirpi içgüdüğü vardı. Gözlerimin önünde kaynaşan insan yığını, birdenbire kayboldu ve beyazperdede bir orkestra musikisi gök gürültüsünü andırarak, salonu doldurmaya ve sarsmaya başladı. Çocukluğumun yağmurlu, fırtınalı gecelerinde, annemin göğsüne güvenle sığındığımı, mışıl mışıl uyuduğumu niçin hatırlıyorum? Perdenin beyazlığından yansıyarak, sıralarda oturan insanları gölge gibi boyutsuzlaştıran bu ışığı neden iğrenç buluyorum? Ve niçin bu gölgeler bana masalların kötülük meleklerini hatırlatıyorlar?

Locanın kenarına tutunan parmaklarım, terle ıslanarak sıkılmıştı. Kalbimin gürültüsünü, orkestraya rağ-

men, duyabiliyordum. Bir tehlike ânında kabuğuna çekilmiş ve tehlikenin geçip geçmediğini, tersine çevrilmiş antenlerini korka korka açarak, anlamaya çalışan bir salyangozu hatırlayarak, perdeyi seyretmeye başladım:

Aldatılmanın kurbanı olan bir doktorun, kadınlardan nefret ederek, kendisini akıl hastalarına verişini, birlikte çalıştığı son derece güzel sarışın bir kadına karşı ölmüş kalbinde hislerin yeniden uyanışını anlatan bu filmi bir süre izleyebildim. Çünkü sarışın kadın bende de çoktandır unuttuğum, yitirdiğim duyguları uyandırıyordu.

Anlıyordum ki, Zehra'ya karşı gösterdiğim çılgınlık bir vehimden ibaretti. Beni çağıran kadın Zehra olsaydı, toprağın hazlarını, onun odasında kendimden geçerek toplamam gerekirdi. Oysa kapının eşiğinden bir deli gibi kaçmıştım.

Aramızdaki duvarı artık tamamen görüyordum. Zehra'nın yüreğimde açmaya çalıştığı pencere çoktan örülmüştü. Onun ölümüne karşılık sarışın kadına ait olan yer tüm özlemleriyle yanmaktaydı. Evet, evet. Zehra başkasına ait bir yeri çalmaya kalkışmıştı. Beni bu kıyılara çağıran Zehra değildi.

Sinemanın karanlığında onu tamamen kaybettiğim bir sırada salonun duvarlarında bir delinin kahkahaları çınlamaya başladı. Sürekli, öldürücü, sınırları eriten bu kahkaha ile tüm direncimin tükendiğini, şakaklarımda ve sırtımda soğuk terlerin boncuk boncuk toplandığını hissediyordum. Tımarhanede doktorun kravatıyla alay eden bu çılgın kahkaha, bende de kabarmak üzereydi.

Acaba bin bir divanelik yapan ve bir şeyi doğal gözle görmeyen ben de, bir zırdeli değil miydim? Birdenbire içime bir korku doldu: ya gerçekten deliysem? Bu korku ile birlikte bir arzu da içime yayılıyordu. Haykırmak ve kahkahalarla kesilen: 'Ben deliyim... Hey insanlar! Ben zırdeliyim! Niye korkuyorsunuz? Birbirinin sıcaklığında ve kokusunda güvenlik bulan hayvanlar! Sizin içinizde de benim gibi zavallı deliler yok mu? Bekleyin, hepimiz

günün birinde büsbütün çıldıracağız ve ondan sonra dünya rahat edecek...' gibi suçlayan bir nutuk çekmek istiyordum. Böyle bağırarak ve gülecek olsam, orada bulunan bazı kadınların ve küçük çocukların paniğe kapılacaklarını, bazı kimselerinse beni tatlılıkla oyalayarak bir gömlek içine sokmaya çalışacaklarını tasarlıyordum. Bu tasarının dehşetiyle alnımda bir gerilme ve kopma hissettim ve garip, hayvansal bir ses çıkardım. Bağırarak, kahkahalar ve gözyaşlarıyla salonu altüst etmek üzere olduğum bir sırada, kendi kendimden bir kaçışla locadan fırladım.

Güneşin göz kamaştırıcı ışığı altında, bir titreme ile Bahribaba'ya kadar koştum. Orada bir kanepeye yığıldım. Sarsıla sarsıla ağladım ve bu olaydan sonra Zehra'nın yanına asla dönemeyeceğimi anladım.

30

Biraz kendime geldiğim bir sırada yanıma bir adam oturdu. Onu arada sırada gördüğümü hatırlıyordum. Kızıl bıyıkları vardı ve alnının ortasından çengelle çekiliyormuş gibi yüzü ışık demeti biçiminde bir kırışıklık içinde idi. Büyük mor burnundaki ahmaklıkla gözlerindeki pişkinlik ve düzenbazlık çelişki halindeydi. Kirli bir mendille durmadan sildiği hindi boynundaki güneş yarıklığını hemen ölçtüm ve bunun sürekli aylaklardan olduğunu saptadım.

O da beni kısılmış gözlerle süzüyordu. Bir sigara yaktı, bana da ikram etti. Yüzü hep gülüyor hissini veriyordu. Ama sesinde garip bir hiddet vardı:

Bu kanepelerde insanların çoğu ya ekmek ya da karı yüzünden ağarlardı. Kılığıma bakılırsa beni ağlatan sebebin bu ikincisine ait olması lazımdı. İtiraz boşuna idi.

Onun gözleri küçüktü, ama iyi görürdü. Kusura bakmamalıydım, karı için ağlayan erkeğin Allah belasını ver-sindi. Karıların hepsi orospu idi. Hiçbiri de sadakat nedir bilmezdi. İnsanın parası olduğu sürece yüze gülerlerdi. Soyup soğana çevirdikten sonra onu, don gömlekle soka-ğa bile atarlardı. Hatta ardından kahkahalarla gülerlerdi. Onların ne mal olduklarını anladığı günden beri muhab-betini *Üzüm Kızı*'na bağlamıştı. Ondan vefalı dost yoktu bu dünyada. Zayıf mısın? Seni dev gibi güçlü yapardı. Parasızlık mı çekiyorsun? Onu içebilirsen, kendini Ka-run gibi zengin sanırdın. O, ekmek bulmasa eyvallah der geçerdi. Ama rakısız kaldı mı, deli divane olurdu. Çünkü dünya ayık gözle bakılacak dünya değildi. Sağ olsun, bir kız kardeşi vardı, kadınların en iyisi idi. İki eli böğründe kalsa, onun rakı parasını bulur, buluştururdu. Sarışın bir melekti o.

Ama bir karının eline bakmak da kötü bir şeydi. Fe-lek... Ne denirdi? Kendisi yakın zamana kadar bir başı-nın sultanıydı. Arabacılık yapıyor, geçinip gidiyordu. Ge-ce saat on birde arabayı hana bıraktı mı, sabaha kadar bir şişe başında, dünyanın hayallerini kurabilirdi insan. Ama talih de karı gibiydi işte. İnsanı soyup sokağa bıra-kıverirdi. Önce atları, birbiri ardı sıra, karın ağrısından nalları dikmişlerdi. Arabayı sırtı ile çekecek hali yoktu ya? Belki de çekerdi, kimbilir? Ama hancı kirayı ödeme-den arabayı vermeyeceğini söylemişti. Allah razı olsun-du ondan. Alacaklılarla birlikte arabayı sattırmıştı. Ken-disine de birkaç kuruş vermişlerdi.

Ama sonra iş kötüleşmişti. Bu yaştan sonra hangi ye-ni işi becerebilirdi? Pezevenklik edecek hali yoktu ya? Hasılı sürünmeye başlamıştı, hali dumandı. Bereket kız kardeşi elinden tutmuştu. Kız kardeşler, ne de olsa vefa-lı olurlardı, yemez yedirirlerdi. İşte sevgili kız kardeşi de kendisini boş bırakmamıştı. Ama Allah elbet, ona da bir gün, 'yürü ya kulum!' diyecekti ve o zaman bunları kar-deşine fazlasıyla ödeyecekti.

Şimdilik her gün vaktini parkta uyumakla olmazsa deniz kenarında dolaşmakla ya da bir-iki eski ahbapla dalaşmakla geçiriyordu. Ama kız kardeşi ikindi oldu mu, buraya gelirdi. Çünkü kız kardeşi buradan geçer ve üç-beş kuruş bırakırdı. O da meyhanede alırdı soluğu.

Ya? O ağlasa neyse neydi. Bana ne oluyordu? Elbise-mi satsam bir-iki ay içki içebilirdim. Beş kâğıdı gösterdim mi, istediğim karıyı alabilirdim. Bana ne oluyordu?

Arabacının, kızıl bıyıklarını memnurluk ve iştihâ ile sıvazladığını görmek içimdeki sıkıntıyı artırmıştı. Yeis içinde, benim derdimin şifasız olduğunu söyledim. Dünyasını kaybeden adamın derdine çare olur muydu?

Dünyamı kaybetmiştim işte. Onu karanlık, görünmeyen bir dev gibi, yutmuştu. Şimdi gördüğüm dünya artık eski dünya değildi. Bir gölge oyunundan ibaretti. Oysa ben sarsılmayacak toprağı, batmayacak güneşi istiyordum. Ben servilerin altında açılan çukurların bulunmadığı, yalanın ve faniliğin, yıkıp savuran fırtına gibi esmediği o eski dünyamı istiyordum.

Sözümü kesti:

“Bir zamanlar senin gibi bir adam varmış,” dedi. “O da dünya içinde dünya ararmış. İstermiş ki, ölüm bulunmayan yere gitsin. Ona bir gün Kaf Dağı’nın ardında böyle bir yer olduğunu haber vermişler... Demir çarık, demir asa, yola çıkmış... Ama nafile... Nereye gitse karşısına bir mezarlık çıkarmış. Bir sabah bir kasabaya ulaşmış. Bakmış ki burada mezarlık yok. Her taraf bağlık, bahçelik... Gökyüzü masmavi... Hah, demiş, işte ölüm-süz bir diyar buldum.

Yoluna çıkan ihtiyardan sormuş: ‘Burada insanlar ölmez mi? Hiç mezarlık görmedim.’

İhtiyar:

‘Hayır, burada insanlar ölmez’ demiş. ‘Yalnız günün birinde şu karşiki dağdan bir ses duyar; o zaman onu kimse tutamaz. Kalkar gider. Bir daha da geri gelmez.’

Adam:

‘Hah,’ demiş. ‘İşte aradığım yer burası. Dağdan değil, bağdan çağırsalar kılım bile oynamaz. Gitmem yahu! Bu dünya bırakılır da gidilir mi yani? Daha olmazsa çağırıyor işitmemek için kulaklarımı balmumu ile tıkarım.’

Yıllar geçmiş, günün birinde eş dostla içki içerken kulak kabartmış ve, ‘beni çağırıyorlar,’ diyerek kalkmış. ‘Nereye?’ diye sormuşlar. ‘Beni dağdan çağırıyorlar,’ cevabını vermiş. ‘Otur canım. Burası güzel. O kupkuru dağda ne yapacaksın?’ demişler. O zaman adam: ‘Ah ben de öyle sanırdım. Ama ses o kadar tatlı ki, gitmeden yapamayacağım. Orası buradan güzel olmalı,’ diye söylemiş, yürümüş, gitmiş ve bir daha da dönmemiş.”

Bıyıklarını burarak tükürdü. İşte dünya böyle idi. Evet, böyle olduğu da iyiydi. Ya maazallah ölüm olmasaydı, halimiz nereye varırdı? Kim kimin suratına bakardı?

Arabacının hikâyesi beni ta içimden yakalamıştı. O dağın dayanılmaz çağırışını duyar gibi oluyordum. Birdenbire beni buraya çağıran o karşı konulmaz çekiciliğin de aynı tatlı ses olabileceğini düşündüm ve uçurumun kenarına gelmiş olduğunu neden sonra fark eden bir insan gibi telaşlanarak, ayaklarımı hızla topladım ve düşmemek için kanepenin arkılığına sarıldım. ‘Hayır, hayır,’ diye kendimi teselli ettim, ‘beni çağıran bir sarışın dünya idi. Ölümünden evvel aşk. Evet, onu bulacağım.’

Arabacıya, beni de, karşı durulmaz gizli güçlerin buraya çağırdığını söyledim. Onu bir kere bulabilsem, bu dünyayı seve seve terk edebilirdim.

Son sözlerim ağzımdan çıktığı sırada, gözlerime inanamayacağım bir mucize oldu: Sesimi duymuş gibi, bu şehirde ilk kez gördüğüm, avucuma bir yirmi beşlik büyüklüğünde yara açarak kaybolan kadın, yeşillikler arasındaki yoldan bize doğru geliyordu. Tanrısal bir yoldan iner gibiydi. Eskisinden daha taze olan yüzü, gülücükler içinde, açılmış sarı bir güle benziyordu.

Onu gördüğüm zaman soluğum tılandı. Ona koşmak istediğim halde, yerimde çivilenmiş gibi, kalakal-

dım. O, ağır ağır yürüyordu ve gözlerinin mavi ışığını gözlerimden ayırmıyordu.

“Sen benimsin, benim için ölebilirsin!” diyen Kleopatra bakışlarıyla bakıyordu.

Arabacı, benim büyülenmiş gibi gözlerimi diktiğim yana, başını çevirince hemen yerinden fırladı. Ona, bugün biraz erken geldiğini söyledi. Sonra bana döndü: Gözleri hazdan büsbütün küçülmüştü:

“İşte beni koruyan melek!” dedi.

Ona, beni kurtaracak meleğin de o olacağını söylemek istedim. Ama boğazım kupkuru idi. Mutluluk olup gözlerime hücum ediyordu. Beni en karamsar zamanımda arayan bu kadın gerçek bir melek değil de, neydi? Ben onun kölesi olabilirdim.

Dudaklarının gülümseme ile yayılışında, “En sonu gelebildin!” diyen bir sitem seziyordum. Sokulgan haliyle kanepeye oturdu. Gözleriyle yaklaşmamı işaret etti. Kuzu kadar uysal, ona sokuldum.

Arabacı fazlalığını anlamıştı. Kadının, avucuna sıkıştırmış olduğu paraya bakarak, izin istedi ve koşar gibi yanımızdan ayrıldı. Bir daha da dönmedi. Onun bir tezgâh başında *Üzüm Kızı* ile buluşmaya gitmiş olacağını, garip bir tarzda düşündüm ve şu kısa zaman içinde olup bitenlerle şaşkına döndüm.

Rüyada olmak korkusuyla içim titriyor, başım dönüyordu. Dizlerime değen eteklerini gizlice elledim. Bir ipek yumuşaklığı, rüyada olmadığımı belgeleyerek, cilveyle parmaklarımdan kaydı.

Ona taparak, irademi iradesine bağlayarak bakıyordum. Bakışından memnun oldu. “Benden artık ayrılmazsın!” der gibi gözlerini süzdü. Burnumun kanatları üstünlükle açılıyordu. Direncimi, aklımı dağıtır gibi, saçlarını dağıttı. Elini tuttum, dilim çözüldü:

Onu ne zamandan beri özlüyordum. Küçüklüğüm-den beri hasretini çektiğim dünyayı, onun sıcak göğsünde bulacaktım. Şu küçük avuçlara bütün varlığımı ema-

net ediyordum. Beni çağıran o değil miydi? Mavi göklerin ve ılık denizlerin çağrısıyla beni kendine çeken, ışıktan aydınlık kanın daveti, ondan gelmemiş miydi? Ben de hemen yola çıkmıştım. Ama niçin bana mutluluğu vermeden önce çiçeklerden bir azap yaratmıştı. Avucuma açtığı yara, cennetine girecek mutlu adaylardan olduğumu haber vermek için miydi? Beni onunla mı tanıyacaktı?

Bana anlamayarak bakıyor, dudakları itiraz etmek için açılmak istiyordu. Ağzını parmağımla kapadım. Hiç konuşmamalıydı. Saçlarının her teli ayrı bir fısıltı içindeydi. Gözlerinin söylediklerinden fazla bir şey söyleyecek değildi. Beni alıp götürsündü. Ben tamamen onun-
dum.

31

Parkın üst yanında, denize hükmeden bir tepeye yaslanmış, yeni pansiyonumda, Adalet'in dizleri dibinde bir haftamı çılgın gibi harcadım. İçimde kıpırdamak isteyen vicdan azaplarını ne çabuk susturmuştum?

O mutlu günün sabahında, başım henüz Adalet'in göğsünde dinlenirken sokak kapısı vuruldu. Az sonra arabacının aşağıda hizmetçi kadına çıkışan hımhım homurtusu odaya kadar yükseldi.

Birden sıçradım. Bu adama ne cevap verecektik? Adalet, benim bu telaşım ile eğlenir gibi, tatlı tatlı geriniyor, kalkmak niyetinde olmadığını göstermeye çalışıyordu. Bu ev kendisine aitti. Beni de evine pansiyoner olarak almıştı. Bundan kardeşine neydi? Hem onu rakı parasından başka bir şey ilgilendirmezdi. Merak etmeme-
liydim canım, rahatıma bakmalıydım.

İçimde bir burkulma olmasına rağmen, bu cevap be-

ni sevindirdi. Ama hemen yataktan atladım, ceketimi sırtıma atarak dışarı salona çıktım. Kız kardeşiyle bir arada görünmek bana pek ağır geliyordu.

Biraz sonra merdivenlerden hizmetçi, telaşla yukarı çıktı. Arabacı da peşi sıra koşuyordu. Hizmetçi beni dışarıda görünce ferahlar gibi oldu. Arabacı Mahmut da şaşkınlıkla duraladı, şapkasıyla beni selamladı. Onun güler gibi görünen nobran yüzüne bakamayarak ve ne diyeceğimi kestiremeyerek, tutuk bir baş hareketiyle selamını iade ettim. Bereket Adalet imdadıma yetişti. Sabahlığını giymiş olduğu halde odadan çıktı ve kardeşine müjde verir bir tonda beni evine pansiyoner olarak aldığını söyledi. Arabacının akşam mahmurluğu ile birtakım niyetlerle bozulmuş yüzü, biraz derlendi, toplandı. Esef eder gibi, bundan memnun olduğunu söyledi. Ama barışçılığını mükâfatlandıracağımızı uman bir bekleyişle ellerimize bakıyordu.

Çıkarıp ona bir on lira verdim. Bununla bu akşam arkadaşlarına ziyafet çekebileceğini söyledim. Sonra ona önemli bir iş sipariş ettim: Zehra'nın yüzüğünü ve şu otuz lirayı, ev kirası adıyla postaya verip göndermesini söyleyerek, adresi yazdım, eline tutuşturdum.

Mahmut geniş bir selamla kapıyı çekti, gitti. Ben de vicdanımdaki huzursuzluğu unutmak için, hemen Adalet'in kollarına atıldım.

Bütün günü aşk oyunları ile geçirdik. Adalet'in hizmetçi kadına ısmarladığı içkilerle akşamı karşıladık. Yıllardan beri hep böylesi bir yaşantı sürüyormuş gibi, hiç acemilik göstermiyordum.

Pencere önünde bir kolumu beline doladığım ezeli sevgilimle mutlu, dışarıya bakıyor, gelmekte olan geceye, parkın toprağı altında yatan ölümlere ve ölüme meydan okuyarak, gülüyordum. Artık güneşin batışı, boğazlanan bir hayvanı andırmıyordu. Servilerin karanlık yeşili, yağmur görmüş bir yaprak yeşili gibi içime aydınlıklar dolduruyordu. Umutları yok eden bir kasabanın öğret-

meni değildim artık. Sanki o kasaba, oradaki insanlar ve orada geçen hayatım, uzak geçmişte görülmüş parça parça kötü düştten ibaretti.

Karşıdaki iki penceresi, balkonu ve kapısıyla bir dost yüzünü andıran ev, beni selamlıyor, bir Amerikan perde ile kapanmış gözünü anlamlı bir biçimde kırpıyordu. Arkaya eğilmiş kiremit rengi kasketinde: “Allah muhabbetinizi artırsın!” diyen bir külhanilik vardı. Onun beni kıskanmaması gayet tabiiydi. Çünkü o da, akşam güneşi ile yüzüne utangaç bir kızılık vurmuş olan narin yapılı bir sevgiliyi yanağından öpüyordu.

Gecenin geç vaktinde Mahmut geldi. Son derece sarhoştı. Fena fena kokuyordu. Uzun zaman, arkadaşlarıyla sayemde ‘felekten bir gece çaldıklarını’ söyleyerek, bana cümlesinin teşekkürlerini, hayır dualarını sundu. Eski arabacı dostlarıyla hep benim şerefime kadehler prozıt edilmişti. Benim şerefime, Adalet’in şerefine, sevişme şerefine. Sonra ayakkabılarımın tozları, kravatımın iğnesi şerefine, hasılı içmişler, içmişlerdi.

Onun bir ayyaşın ölçsüz içtenliğiyle anlattığı bu ziyafet, işitilmemiş bir şey gibi bana garip görünüyordu, hazla gülüyordum.

Mahmut, meyhaneden çıkınca hovardalığa gitmeyi teklif eden bir arabacıyı nasıl Kordon’dan kargatulumba denize attıklarını, sırlıslıkla ıslattıklarını anlatarak, hazzımı körüklüyordu.

Sonra yüzük meselesini hatırladı: Yüzüğü bir şehir içinde posta ile göndermeye gönlü razı olmamıştı. Bir posta müvezzii kendisinden daha becerikli değildi ya? Adrese göre aramış, evi bulmuştu. Şuracıkta bir yerdi. Nasıl da o çirkef mahalleye düşmüştüm? O yokuşun halkı, insanı pabuçsuz kaçırdı.

Her neyse, kapıyı çalmıştı. Kendisini eli yüzü düzgün, peltek konuşan bir kadın karşılamıştı. Nereden ve kimden geldiğini öğrendiği zaman, kadının yüreği ferahlamıştı: ‘Demek bir kazaya uğramadı,’ diye sevinmişti.

Konuşmayı duyan bir ihtiyar adamla bir genç kız da, aşağıya inmişlerdi. Kız da fena değildi hani.

İş biraz aynasızdı, ama idare etmişti işte... Bu dünyada her şeyin bir nasiple olduğunu, Allah'ın kör kurdundan bile geçmediğini, bir kısmet kapısını kaparsa ötekini açacağını söyleyerek, yüzüğü geri vermiş, bunu daha münasip bir adama takabileceklarini, çünkü benim azıcık sapık bir adam olduğumu eklemişti.

Arabacı Mahmut'un burada durarak kahkahalarla gülmesine, biz de karşılık vermek zorunluluğu duyuyorduk. Ama benim boğazımda bir tıkanıklık vardı.

Bu sözleri duyan kız, gözleri yaşlı, içeri kaçmıştı. Bunun üzerine o da fazla beklemeden evin kirasını ve yüzüğü vermek istemişti. O vakit Pakize Hanım köpürmüş, parayı Mahmut'un kafasına çalmış! Avazı çıktığı kadar haykırarak, defolup gitmesini emretmişti. Hasan Efendi, bir köşede sadece cigara içiyor, olanları sessiz sessiz seyrediyormuş.

Mahmut, gürültüye pabuç bırakmamış; yere dağılan paraları toplamış, yüzüğü almış, böyle çirkeflerden beni kurtardığı için, Tanrı'ya dua etmişti. Bunun üzerine Pakize Hanım, ayağındaki terliği kapınca sırtına ve kafasına indirmişti. Genç kız da o sırada bir bohçayı arkasından fırlatmıştı.

Hasılı işler yofuna girmişti. Yalnız, kafasına ve sırtına yediği terliklerin acısını unutmak için ev kirasını, yüzüğü ve bohçadaki elbiseyi, bu ağrılara merhem sarmıştı.

Bu sözlere gülmediğimi görerek eklemişti: darılmamalıydım. Bu parayı iş tutar tutmaz bana ödeyecekti.

Mahmut'un keyiften küçülen gözlerini gözlerime dikmesi üzerine, gönlünü alacak sözler söylemek zorunluluğu duydum. Bana mutluluğu cömertçe sunan bir kadının kardeşini üzme hakkım yoktu.

Mahmut'un yüzünde çengelle gerilmiş hissini veren kırıksıklıklar tekrar samimileşti. Bizi rahatsız ettiği için özürler diledi. Ah, bir arabası olsaydı. Bu ayyaşlıktan bir

kurtulsaydı, bizi rahatsız etmeye zamanı mı kalırdı? Ancak emrettiğim vakit gelir, bizi istediğimiz yere götürür, gezdirirdi. Onun içtenlikle konuşmalarında hep isteyen, doymaz, çingenece bir oburluk bulunduğunu ilk anlarda anlayamamıştım.

O gece Zehra'nın ve ailesinin düştüğü kötü durumu unutmak, günahlardan temizlenmek ve Adalet'e yaranmak düşüncesiyle Mahmut'un, belki de laf olsun diye söylediği bu sözleri ciddiye aldım. İsteğini akıllıca buldum. Giderek kapısında arabası olan zengin bir efendinin hazlarını tadabilmek için, çılgın bir hevese kapıldım. Bir arabanın kaç'a alınabileceğini Mahmut'a sordum.

Adalet, bu alışverişi tutmamıştı. Bunun parayı bağlamak demek olduğunu savunuyordu. Ne var ki, ben Mahmut'tan daha hırslı, araba sahibi olmak istiyordum. Bu hırsta, birkaç ay önce, bir arabacıdan gördüğüm hakaretin öcünü Mahmut'tan çıkarmak isteyen sinsi bir hesap da gizliydi.

Cebimde şimdilik bin dokuz yüz liralık bir cüzdanın bulunduğunu övünerek bildirdim.

O zaman Mahmut, iyi bir karuçonun sekiz yüz liraya satın alınabileceğini kesinlikle söyledi. Parayı sabahleyin kendisine vereceğimi bildirdim. Adalet, bu karardan hiç hoşnut olmadı. Somurttu, sonra da kardeşine canı sıkılarak, gecenin bu saatinde evinde ne aradığını bağıra bağıra sordu. Mahmut, gitmezden önce sarhoş ağzının salyalarını yüzümde bırakarak, beni kucakladı, hayır dualar etti, iyi geceler dileyerek, kapıyı çekti gitti. İyilik yapmış bir insanın coşkun duygusallığıyla yüzümde serin ürpermeler duydum.

Ertesi sabah saat onda, bana huzur veren bu karardan caydırır korkusuyla Adalet henüz uyanmadan kalktım, sokağa çıktım. Parka doğru ilerlerken, dün akşam beni selamlayan evin dost cephesine, bir bakışla 'günaydın' demek ihtiyacını duydum. Ama o, hiddetle açılmış pencereden gözleriyle gidişimi kınıyor gibiydi.

Parkın havuzu başında Mahmut'u buldum. Birlikte bankaya uğradık. İsteddiği parayı ona teslim ettim. Titreyen parmaklarla parayı alırken, akşama kadar her arabacı tezgâhını dolaşarak, istediğimden âlâ bir araba bulacağını, bıyık kazıtan yeminlerle temin etti. Giderken arkasına bakıyordu.

32

Mahmut, ne o akşam ne de o geceyi izleyen günler içinde bir daha görünmedi. Ben Mahmut'un başına bir felaket gelmiş olması ihtimaliyle Adalet'i teselli etmek istedikçe, o benim saflığımla alay ederek, gözlerini süzüyor; sonra kızgınlıkla tepinerek, bir bardağı ya da bir sigara tabağını fırlatıp kırıyor ve kardeşine sövüp sayıyordu.

Mutlaka paraları yemek için bir yere savuşmuştu. İnşallah içki masasında çatlar kalırdı.

Ben, Mahmut'un paraları alıp kaçmasından üzgün değildim. Daha doğrusu paraları kaptırdığıma içerlemiyordum, ama ikinci kez bir arabacıdan şamar yemiş olmama kızıyordum. Öte yandan Adalet'i gezdirebileceğim özel bir arabadan mahrum kalışımıza üzülyordum.

Bununla beraber günlerin aldatıcı oyunu içinde her şeyi pek çabuk unuttuk.

İki hafta sonunda Adalet'te bir can sıkıntısı baş gösterdi. Onun yüzündeki isteksizlik ve sarı saçlarının perişanlığında gölgelenen yorgunluk, yüreğime çarpıntılar veren bir üzüntü kaynağı oluyordu. Gizli gizli onun artık benden usanmış olduğunu itiraf ediyor, ateşli açlıkla soğuk doymuşluğun bu kadar çabuk yer değiştirmesine şaşıyordum. Bir gün korka korka onun ağzını aradım, neyi olduğunu sordum.

‘Hâlâ anlamadın mı? Senden nefret ediyorum,’ der gibi yüzünü buruşturduğu halde, evde kapanıp kalmaktan usandığını, oysa bu kılıkla sokağa çıkmaya utandığını, nazlı, yapma bir sokulganlıkla ve bir şey koparmak isteyen kadınca bir tuzakla dile getirdi.

Sebebin bu kadar basit olmadığını kendi kendime fısıldadığım halde, sözlerine umut bağlayarak onu kucakladım, öpücüklere boğdum. Her istediğini almaya, yolunda ölmeye hazır olduğumu söyleyince, boynuma sıcak kollarını doladı.

Bir haftamızı da deli bir satın alma hevesiyle harcadık. Onun ipekli kumaşlar arasında şımarık bir çocuk gibi hangisini seçeceğini bilmeyerek, eli ağzında şaşkın, duraladığını görünce, tezgâhtarın çıkardığı her kumaştan bir ropluk satın almak suretiyle onu deli ediyordum.

Bütün satıcılar onu tanıdık bir yüzle karşılıyorlardı. Her yerde aşırı bir itibar görüyorduk. Bu itibarın kaynağında onun tanınmış bir orospu olmasının önemli payı bulunduğunu önceden nasıl kestirebilirdim?

Bir gün ben kasaya para verirken, aynada, paketi Adalet’e teslim eden tezgâhtarın, ona çapkınca göz kırptığını fark ettim. “Benim gibi enayiye nereden yakaladığı,” sorusu da fısıltı halinde kulağıma çarptı.

Adalet, adamı tersleyecek yerde alçak sesle yalvararak susmasını söyledi. Tezgâhtarla mahrem yakınlığını fark ettiğim anda, başıma kaynar sular döküldü. Kapıda bekleyen arabaya nasıl bindiğimi bilmiyordum. İçim yıkıntı halindeydi, isyan ve nefret duygularıyla doluydu.

Durgunluğumun nedenini çabucak kavradı, aldatıcı etkin silahlarını kuşanarak, beni sevgi gösterilerine boğdu. Dünyanın en iyi erkeği olduğumu söylüyordu. Ona bu iyiliğin sınırlarını soracak, ondan geçiminin hesabını isteyecek yerde, kenetlenmiş çenelerimi gıcırdatmakla yetiniyordum... Üzerime düşmeleri nefret ve hiddetimi artırıyordu. Arabanın bir köşesine büzülmüştüm.

Sevgi gösterilerinin etkisiz kaldığını fark edince, sal-

dırı biçimini değiştirdi. Bu kez dargınlığını silah gibi kullandı. Göğsünün hatlarını gererek, küskünlükle başını kaldırdı ve arabanın öteki köşesine çekilerek somurttu.

Falsosunu örtmek, beni yeniden kazanmak için yapılmış bir oyun olduğunu bilmekle beraber, onun dargınlığına dayanamayan ve ayaklarına kapanmak isteyen aşağılık bir duygu göğsümü tırmalıyordu. Yolda durmadan bu duyguyla boğuştum. Onu susturma hırsıyla bu kadının adi bir park yosmasından başka bir şey olmadığını haykırıyordum:

Bir zamanlar bana, hapishane-kahvehane-hastane arasında gizli bir bağ bulunduğunu düşündüren mahut park kadınlarından ne farkı vardı bu orospunun? Arabacı Mahmut da, sevda tellallarının en çirkefi idi. Rakı uğruna kız kardeşinin güzelliğini ökse gibi kullanan bu kızıl bıyıklı herife para kaptırmış olmamı bağışlayamıyordum. Beni nasıl da avlamışlardı? Çok zayıf bir anda olduğumu fark etmişler, bana dünyanın en büyük vicdansızlıklarından birini ne kolay yaptırmışlardı? Zehra kimbilir ne olmuştu? Ama göğsüme tırnaklarını geçiren duygunun sesi daha tatlıydı. 'Seni buraya çeken şeyin alın yazısı olduğunu unutuyor musun? Nankör olma! Sana yitirdiğin hazları Adalet'ten başka kim verdi? Onu kutsayacak yerde lanetliyorsun!

Namuslu kadın da ne demek? Park kadınlarıyla nikâh dairesinde tapusunu çıkardığınız kadın arasında ne fark var? Kapısında kanuna nöbet beklettiğimiz dört duvar arasında, iğrenerek, bıkmış olarak, kendini veren bir kadın neden namusludur da, arzularına bütün çıplaklığıyla yol veren, ahlak kurallarına, gelenek ifritlerine kahramanca göğüs geren kadın orospudur? Neden ihtiyar bir tüccarın nikâhlı karısı, lüks ihtiyaçlarını karşılamak için, kocasına işve yaptığı zaman namusunu korumuş oluyor da, genç bir erkeğin kollarına kendini bırakan kadın aynı lüks hırsıyla çırpındığı için namussuz sayılıyor?

Şu halde namus, dünya görüşüne göre değişmiyor mu? Akılla bakılınca biz iyiye kötü, çirkine güzel diyoruz. Maskeli gerçeği yalın gerçeğe, sınırlı dünyayı sonsuz bir evrene tercih ediyoruz.'

O halde bu kadını nasıl lanetleyebilirdim? Bana hayatta ilk kez ölümü unutturan o değil miydi? Akşam renklerini, coşkun bir yaşama sevinciyle sabah müjdecisi gibi karşıladığım o güzel günleri bana sunan kimdi? Hiçbir kuşkunun çatal dilini uzatamadığı niçinsiz günler, bir ömür kadar uzun ve mutlu geçtiği halde, ben bir soy-suz tezgâhtar yüzünden, o kadına karşı nasıl kızabilir, onun kalbine nasıl üzüntü verebilirdim? O, dünyadaki tüm erkeklerle düşüp kalkmış olsa bile, bana yeni dünyanın hazlarını sunmuş olması yüzünden, günahlarını kendisine bağışlayamaz mıydım? Oysa o tezgâhtarın yaptığı terbiyesizliği mazur görmem için, bana kadınca af dileyişiyle az mı yalvarmıştı? Şimdi ise arabanın bir köşesinde yüreği üzüntü ile daralıyor olmalıydı.

Onun elini tutmak ve af dilemek istediğim anda, araba evin kapısı önünde durdu. Adalet, bir kez bile dönüp arkasına bakmadan, eve girdi. Arabacıya ücretini verdim ve paketlerle Adalet'in ardından gittim. O doğru odasına girdi, ben de denize bakan pencere önünde oturdum.

Balkon burunlu dostumun gözleri kapalıydı. Siyah storlar çekilen gözkapaklarında, geceyi uykusuz geçirmiş bir hal vardı. O da sevgilisinin ne mal olduğunu mu anlamıştı? Hayır, hayır o, benim yüzüme bakamıyor olmalıydı. Benden iğreniyor ya da nefret ediyordu.

Servilerin de o karanlık yeşil mantoları içinde nefretle büzüldüklerini fark ettim. Burada her şey benden tiksiniyordu. Yalnız ben kendimden iğrenmiyordum.

Göğsümdeki tırnaklar yeniden canımı yaktı! 'Gözlerine bu ters görüşü veren, kitapların üst üste yığılmış iyilik izlenimleridir. Bu dünyayı bize gereğinden fazla ciddi gösteren bu kitapları, bir Çin hükümdarı gibi, toplatıp yakmak istedim. Böyle kitaplar bize, Neron'un merha-

meti gibi yapma bir inanıştan başka bir şey vermezler. Bunlar aslımızı değiştirmek iktidarında degillerdir. Yapmazlar, bozarlar...

Sen bu kadına aitsin. Hem de doğduğun günden beri... Onun karşısında hiçbir şey daha güçlü olamaz. İyilik, doğruluk öğütleyen bütün düşünceleri, görenek ve gelenek zincirlerini bir kenara bırak ve teslim ol!

Adalet, sırtını ve göğsünün sevda pınarlarını yarı yarıya meydanda bırakan jorjet gecelik içinde, salona döndü. Denize bakarak saçlarını düzeltiyordu. Yüzü hâlâ dargındı ve benimle ilgili görünmekten çekiniyordu. Kalbim çoktan baskıdan kurtulmuştu. Kabahatli, sahibinden iltifat bekleyen bir ev köpeği gibi, uzaktan uzağa kuyruk sallayarak, ona sürtünüyordum. Birdenbire hıçkırarak boynuna atıldım; beni reddetmedi.

33

Paralarım iyi günlerle birlikte tükendi.

Kısa bir zaman sonra Adalet'in, ölçüsü gittikçe genişleyen hırçınlıklarına, hakaretlerine, kaçıp gitmelerine hedef oldum. Bazı geceler eve gelmediği oluyordu ve ben bütün bir geceyi ölüm korkusundan daha azgın bir korkuyla geçiriyordum: onu ebediyen kaybetmiş olmak korkusu.

Yüzünde, nedeni açık yıpranmalar, boynunda günah lekeleri olduğu halde geri döndüğü zaman, dünyalar benim oluyordu. Kıskançlığım onu kaybetmek korkusuyla çoktan ölmüştü.

Bana karşı eski sevgi gösterilerinin uyanması için, cüzdanımın yeniden dolmuş olması lazım geldiğini anlıyordum. Oysa ... kasabasındaki mutemedime yazdığım mektuplara cevap gelmiyordu. Hatta tatil iznimin sona

ermesi üzerine gönderdiğim rapora da karşılık alamamıştım.

Hamit'e başvurmak boşuna idi. Onun cebinden ödünç para çıkması, ölümden kurtulmak kadar imkânsız bir şeydi.

Eğer gecenin karanlıklarında pusuya yatabilecek kadar cesur olsaydım, belki de hırsızlık edebilirdim.

Artık evde, lüzumsuz bir eşyadan daha aşağılaşmıştım. Adalet'e söz söyleyemiyordum. Hemen parlıyordu. Bir gün kızgınlıkla bağırarak, beni buraya kırmızı mumlu zarfla çağırmamış olduğunu söylemişti. Canım isterseydi.

'Ah, nasıl olurdu? Beni o çağırmamış da, kim çağırmıştı? Görmüyor muydu, ben onun vücudundaki bir damardan daha yakındım kendisine. Mutlu olmam için kendisini görebilmem yeterdi. Ondan daha fazla bir şey istemiyordum ki. Beni onun melek ruhu çağırmamış da kim çağırmıştı?'

O, "Sersem, deli!" diye hakaret ederek kapıyı şiddetle çarptı, çıktı...

İlk kez gerçek bir kuşkuyla düşündüm:

'Beni buraya kim çağırmıştı?' Bütün gün durmadan bu soruyu sordum kendi kendime.

Adalet, üç gün görünmedi. Bu üç gün ağzıma hiçbir şey koymadım. Evdeki hizmetçi bana Adalet'ten daha kötü davranıyor, erkeksem kalkıp gitmem gerektiğini söylüyor, tükürerek beni evden kovuyordu.

Dördüncü günü Adalet'i görmek için dayanılmaz bir özlemle eve geldiğim zaman kapıyı tamamen kapalı ve sağır buldum. Saatlerce tokmağı boşuna çaldım, durdum. Bu kapının bir daha açılmayacağını, içim yıkılarak anlıyordum. Ama buna bir türlü razı olamıyordum. Neden sonra perişan, parka doğru geri döndüm.

Akşam vakti sevgilisini kollarına almış bulunan kiremit kasketli dostumun acıyan gözlerle bana baktığını gördüm. Kederinden yüzü kararmıştı. 'Senin işin bitti,'

der gibi ağzı kıpırdıyordu. Havagazı fenerini yakmaya uğraşan adamın yanından geçerken, bu sarı Adalet'in çok canlar yaktığını, yüzüme karşı söylediğini hatırlıyorum.

İçten çökmenin gürültüleri arasında, kızgın bir suçlama sesi duyuyordum. Benim yapacağım şeyi onun bana yapmasına izin vermiştim! Köpekleşmiş, aşağılık bir ruhum vardı. İşte köpeğe layık şekilde de sokağa atılmıştım. Belki şimdi o, gene benim gibi bir budalayı aşk oyunları ile aldatmaktaydı.

Ama ben, bütün bu hakaretlere müstahaktım. Tanrı benden öç alıyordu. Sinemada bırakarak kaçtığım genç kızın parmağındaki nişan yüzüğü henüz on günlüktü ve yavrucuğun hiçbir suçu yoktu. Ben delilik nöbetiyle üzerine tüm genç kızlık tutkusuyla geleceğini kurduğu o sarı halkayı geri vermekle kimbilir onun içini nasıl yıkmıştım. Üstelik o, bu acıyı körükleyecek bir semtte oturuyordu. Bir zamanlar peşime takılan haylazlar, şimdi de onun peşine düşmeyecekler miydi? Bu mahallenin saldırısına göğüs gerecek gücü var mıydı yavrucuğun? Orosu dedikleri zaman bunu reddedebilecek halde miydi? Belki de bu yüzden sokağa bile çıkamayacaktı.

Birden bıraktığım odayı hatırladım. Acaba orasını olduğu gibi muhafaza ediyorlar mıydı? Pencereden giren serin rüzgârla tavus tüyleri hâlâ sallanıyorlar mıydı? İçinde temiz duygularımızı saklayan defter, gene masa üzerinde miydi? Yoksa Zehra'nın kapıldığı sonsuz kızgınlık ve nefret kasırgası, onu da silip süpürmüş müydü? Orada olmayı, o rahat yatakta yatmayı ne kadar arzuluyordum. Ah, ben... Kendi rahatımı kendi azgın heveslerim ve budalaca tereddütlerimle mahvetmiştim.

Şimdi ne yapacaktım? Nereye gidecek, nerede yatacaktım? Bu sorudan daha kuvvetli bir istifham beynimin içinde düğümlenmekteydi:

'Beni çağıran kimdi?'

Bu soruya henüz açık bir cevap bulamıyordum. Parkta bir-iki hamaldan başka kimse yoktu. Onlar bura-

da kuytu sıraların birinde, polisten gizli, yatabileceklerdi. Ama ben bunu yapabilir miydim? Kıyafetim çoktan beri ihmal edilmiş olmasına rağmen henüz bir otelin kapısını yüzüme kapatacak kadar eski değildi. Elbisemi ellerimle okşadım. Evet, ben bir otelde yatabilirdim ve yaşam gelmezse otel masrafını, onu satarak pekâlâ ödeyebilirdim.

Bu düşüncenin rahatlığıyla hızlandım. Akşam karanlığı basmadan ... Palas'a yetiştim. Otel kâtibi bu kez beni tanıdı. Büyük bir saygıyla karşıladı. Çevrede dolaşmış olacaktım. İstanbul'a dönmeden yolumun bir kez daha bu şehre uğramış olmasından duyduğu derin memnunluğu bildirdi.

Bana arkadaşımın yattığı odayı vereceğini, böylece otelleri hakkındaki kanaatimi değiştirmiş olacağımı söyledi.

Bavullarımın bagajdan yarın çıkacağını uydurarak, yürüdüm. İlk geceyi geçirdiğim odaya girdiğim zaman, alınyazımın bu odada başladığını ve bu odada biteceğini düşündüm. Ayaklarım kösteklendi. Karyolanın örtüsü açıktı. Sanki içinden daha bu sabah çıkmıştım. Ama şimdi ne kadar başka bir yaratıktım. O sarışın umutlar, artık bir yıkıntıdan başka bir şey değillerdi ve duvarları üzerinde bir baykuş ötüyordu:

'Beni buraya çağıran kimdi?'

34

Birkaç gün içinde içyüzümün meydana çıkacağını düşünerek, bu kez olsun yenilgiye uğramadan buradan ayrılmak için, hemen ertesi gün bir plan hazırlamıştım.

Hamit'i bulacaktım. Ondan eski elbiselerimi geri vermesini rica edecektim. Sonra üzerimdekileri satacak,

otel hesabını verecek, küçük bir odaya sığınacaktım. O zamana kadar da maaşım herhalde beni bulmakta gecikmeyecekti.

Hamit'i odasında yakaladım. Beni gördüğü zaman cimriliğin ve aradan geçen olayların soğukluğu ile yüzü morardı. Daha ne istediğimi sordu. Zehra'nın uzun zaman hasta yatmasına, o zavallı ailenin mahalle halkının alaylarından kurtulmak için, evi yok pahasına satıp kaçmasına sebep olduğum halde, hangi yüzle ve daha ne istiyordum.

Ona kısaca durumu anlattım. Zehra'ya karşı suç işlemiş olmadığımı bir mantık oyunu ile -kendimi inandırmaya çalışarak- onu inandırmaya uğraştım. Ben sinirli, hasta bir insandım. Beni anlamaya çalışmalıydı. Olan olmuştu artık. Ama biz eski iki dosttuk. Bana bir iyilik etmesi lazımdı.

Ama bu iyiliğin ne olabileceğini bir türlü söyleyemiyordum. Bir utancı geciktirmek için, gene geçmiş günleri değiştiren bir mercek altında tutmaya devam ediyordum. Birden yüzüm kızarmadan:

“Bana eski elbiselerimi geri ver Hamit!” diyebildim. Gözlerindeki hoşnutsuzluk, nekeslik ve nefretle karıştı.

Mademki sıkılmadan, hediye ettiğim şeyi geri istiyordum, onu verecekti. Ama artık onun da sıkılmasına lüzum kalmamıştı. Pazar günleri giyebilmek için elbiseyi tornistan ettirmiş ve genişletmişti. Bu da kendisine beş liraya mal olmuştu. Mademki aramızdaki bağı koparmıştım. O halde ona bu parayı ödemedikçe elbiseyi geri alamayacaktım.

Dünyanın bu en büyük tamahkârına kızmadım. Tersine gülümseyerek teklifini kabul ettim. Tornistan edilmiş elbiseyi sırtıma giydikten sonra, birlikte çarşıya giderek, burada diktirdiğim elbiseyi satmaya, alacağım paranın içinden beş lirasını kendisine vermeye onu razı ettim.

Bu işten avucumda on beş lira olduğu halde dön-

düm. Hamit'ten ayrılırken onun bana değil, üzerimdeki elbiseye veda ettiğini omuzları düşük, ağır ağır yürüdüğüünü gördüm.

“Artık beni görmeye gelme!.. Suratını şeytanlar görsün, senin gibi namussuzun!” diye bağırdı. Yumrukları sıkılı, hızla uzaklaştı. Ondan herhangi bir yardım görmek ihtimalinin kalmadığını hesaplayarak, yoluma yöneldiğim sırada, eski elbiselerimin beni, benim onu pek çok değişmiş bulduğumuzu hissediyordum. O büyümüş, genişlemiş, ben ufalmış, daralmıştım. ‘Senden memnun değilim!’ der gibi her tarafımdan isteksizlik ve tiksinişle sarkıyordu.

Bu kıyafetle otel kâtibini göremeyeceğim için, bir zarf kâğıt aldım. Parka giderek bir gecelik hesabı çıkardım. Otel kâtibine otelin rahatlığını ve o odayı unutamayacağımı temin ederek, selamlarımı sundum. Acele İstanbul’a dönmek zorunda kaldığımdan ve yazacağım makaleden bahsettim. Sonra beş lira ile birlikte zarfladım. Orada tanıdığım işsizlerden namuslu bir hamala zarfı vererek, otele yolladım, karnını doyurursun demeye sıkıldığım için, paranın üstü ile kendisine sigara almasını söyledim. Her şeyden kurtulmuştum. Ama içimdeki soru daha şiddetle kıpırdamaya devam ediyordu:

‘Beni buraya çağıran kimdi?’

35

Elimde kalan parayı Adalet’e sarf edebilme hazzı uğrunda, terk ettiği evde kendisini son bir defa aradığım ve bulamayarak kederle geri döndüğümünden beri, çok zaman geçmedi. Artık parka devam eden işsiz ve açlardan biri de bendim. Yatacak yerim vardı, ama ceplerim bomboştu. Yolladığım yeni adrese kasabadan, işime son veril-

diği haberi gelmiş ve satacak bir şeyim kalmamıştı. Mektupta kasaba dedikoduları da yapılmıştı. Doktorun, çeltik fabrikası sahibi Osman Nuri'nin düğününde, fazla içki yüzünden çatladığı, savcının, evinde oturduğu bir dul kadının on üç yaşındaki kızını baştan çıkardığı ve kitabına uydurarak kendisine nikâhladığı yazılıydı.

Şimdi ben de, bankların her birinin altlarını yoklayarak, orada düşürülmüş birkaç leblebi ya da ısırılmış, ama beğenilmeyerek atılmış bir elmayı arıyor, öteki açlardan daima geç kaldığımı, öfkeyle fark ediyordum. Onlar gibi bir banka boydan boya midemin üzerine uzandığım zaman, açlığın düşünceyi, korkuyu öldürdüğünü hayretle görüyordum. Gözlerimde yalnız bir tek arzu donuk donuk parlıyor olmalıydı: bir şeyler bulup yemek...

Bu açlık günlerinde, bir zamanlar kendisine ekmeğimi, azığımı ikram ettiğim bir hamalın çok yardımını gördüm. Benim de kendisine benzer bir kılıkla ve aç olarak kanepeye oturduğumu fark etmişti, ama bana hâlâ eski günlerin saygısını gösteriyordu:

"Ah, Bey," diyordu, "dut mevsiminde, insan bu parkta açlık çekmez. Bir ağaç, yirmi insanı doyurur."

Amma da biçimsiz zamanda talih elimizi kolumuzu bağlamıştı. Şimdi parkta sigara izmariti bile bulmak güçtü. Onu çiğneyerek açlıktan kurtulurdu insan. Ne yapsa, ne işleseydi. Kendi açlığını unutmuş, bana bir şeyler bulmak için çırpınıyordu. Bin dereden su getirerek ve bin bir özür dileyerek beni, yiyecek bir şeyler bulabileceğimiz, bir çöplüğe çağırırdı. Halsiz bir baş işaretiyle dermansızlığımı anlattım. Bunun üzerine pantolon kemerini sıkmanın, açlığa dayanmaya birebir geldiğini söyleyerek, yerinden kalktı, dikkatli gözlerle etrafını araştırdı. Bakışları bir yere saplandı kaldı. Yüzünde bir karar ciddiliği vardı. Onun baktığı yönde ihtiyar bir gevrekçi, başında tablası, ağır ağır yürüyordu.

Hamalın, gevrekçinin peşine takıldığını, sonra ağaçlar arasında kaybolduklarını gördüm. Birkaç dakika geç-

meden hamal, bir çörekle geri geldi. Onu mutlaka çalmıştı, ama:

“İhtiyardan dilendim,” dedi.

Kendisi için yapamadığı şeyi benim için yapan ve çöreği paylaşmayı reddeden bu adamın gözlerine, minnet yaşlarıyla bakıyor, çöreği deli gibi yiyordum. O ise, karşımda, midesine yumruğunu bastırarak, bir işe yarama ve bana faydalı olabilme keyfi içinde, çöreği çiğnemedен yutuşumu seyrediyordu. O andan sonra her teklifini kabul ettim. Beni bir lokantanın artıklarını ve çöplerini döktükleri viraneliğe götürdü. Bir hırsız gibi hareket ediyorduk.

“Görürlerse döverler,” diyordu. Çünkü bu artıklar da satılırdı.

İki kedinin yiyecek aşırıdıkları bu çöplükten biz de, bir kirli gazete içine, yemek artıklarının temizlerinden seçerek doldurduk. Onları parkta bölüştük. Onun bu iyiliklerine karşılık, ben de onu parkın banklarından ve polislin elinden kurtardım. Yatağımı geceleri onunla seve seve paylaştım. Ama benim açımdan bu yardım, karşılıksız değildi. Gece korkularımı hesaba katmam gerekiyordu.

36

Arkadaşım, mağazaların birinde bulduğu taşıma işinden kazandığı paralarla beni beslemeye kalktığı zaman, açlığın öldürdüğü onurum ayaklandı. Onunla birlikte çalışmadıkça bu paradan yararlanmaya hakkım olmadığını söyledim. Onun yürekten itirazlarına karşı ayak diredim.

Bugün arkadaşım ile birlikte ben de, bütün mağazalarından birinin önündeki kalabalığa karıştım. Bir ustaba-

şı bizi, küfürlerle içeri çağırırdı. Herkes bu küfürleri bir müjde haberi gibi karşıladı ve alınmadı. Önümüze birer çuval önlük, sırtımıza birer semer takarak, işe başladık.

Ben bir çuvalı kaldırmayı denedim, yapamadım. Çuvalları kolaylıkla taşıyan hamallar, benim güçsüz kollarımla, çelimsiz vücudumla alay ettiler. Karı gibi bir adamın, çuvallarla dövüşmeye geleceğine, parkta oturup uygunsuz karılara müşteri bulmaya çalışması daha doğru olurdu. Bu sözleri söyleyen adama, benim de bu dünyada yapabileceğim bir işim olduğunu, ama onu elimden aldıklarını gözyaşlarıyla anlattım. Arkadaşım, beni ağlatan adamın üzerine atılarak burnunu ezdi. Hamallar araya girdiler. Kapı dışarı edilmemek için, üçümüzü de barıştırdılar. Ama o gün akşama değin hepsinin bana, domuza bakar gibi, hain hain baktıklarını gördüm.

Arkadaşımın yardımıyla payıma düşen çuvalları taşıyarak, akşamüzeri gündeliğimizi aldığımız zaman, arkadaşım tütüncü kızların çıkmasını beklememizi teklif etti. Elimizde epeyce paramız vardı. Yarına Allah kerimdi. Bu gece, herkes gibi eğlenmek, bizim de hakkımızdı. Çalışmıştık. Surattan yana da züğürt sayılmazdık, çok şükür. Ee... Çoktandır perhizkârdık da...

Onu reddederek canını sıkmaktan çekindim, ardına düştüm. İşçi kadınlar, ellerinde sepetler, mendile bağlanmış bakır sahanlar ya da çinko sefertasları olduğu halde yola dökülmüşlerdi. Çoğunun yüzleri tütün gibi sarı, gözleri yorgundu. Bazılarının üstleri başları gibi yüzleri de, çapkın bir istekle ve çağırışla gülüyordu. Hepsinden sokağa bir toz tütün yayılıyor, genzi yakıyor, insana aksırma ihtiyacı veriyordu. Kadınların yolunu bekleyenler çoktu. Bunlardan bazıları, lacivert ceketleri altına beyaz mendiller sokmuşlardı. Gömleklerinin yakaları kravat-sız, bağrıları açıktı. Sigara içiyor, altın dişlerini gösterek kızlara laf atıyordu.

Bu kalabalık arasında birden, eski bir göğüslük giymiş olan Zehra'nın, kansız bir beyazlıkla küçülmüş yü-

zünü seçtim. O beni görmemişti. Yorgun ve bezgin bir halde yürüyor, etrafını görmüyordu. Dizleri meşin yamalı bir külot pantolon giymiş ceketsiz bir işçinin, onun yanına sokulduğunu, Zehra'ya kaba ve çirkin yılışmayla bir şeyler söylediğini fark ettim. Zehra, ona nefretle bakarak, kaldırım değiştirdi. Ama işçi peşini bırakmadı.

O zaman kalabalık arasında daha fazla gizlenemedim. Fırladım ve arkadaşımın hayretle açılan gözleri önünde, sabahtan beri bir çuvalı kaldıramayan pısırik insandan umulmayan bir ataklıkla işçiye kolundan tutup savurdum. Kaldırıma yuvarlanan külot pantolonlu adam, benim kendisi gibi bir işçi olduğumu anlayınca, ağır ağır kalktı, düşen kasketini başına yerleştirdi, yumruklarını sıkarak ve küfrederek üzerime yürüdü.

Zehra, beni işte o zaman gördü. Bu davranışından, başka herhangi bir kadın memnun olabilirdi. Ama onun gözleri hiç de dostça bakmıyordu. Tersine, o siyah gözlerde kızgınlık, nefret alev alev yanıyordu. İşçiye de, beni de olduğumuz yerde donduran bir hırsla bana küfretti. Ne üstüme vazifeydi de, âlemin işine karışıyordum? Boynumu kırıp kendi yoluma gitseydim ya. Birbirini seven iki insan arasında işim neydi? Onlar bugün darılır, yarın barıştırlardı. Bana ne oluyordu? Onu ne zannediyordum, park yosması mı? Defolup gitmeliydim. Ben namus hırsızlarından biriydim.

Sapsarıydı. Dudakları titriyordu. Onu hiç bu kadar güzel, hiç bu kadar vahşi görmemiştim. Hıçkırarak ağlamak üzereydi. Bunu gizlemek için koştu, dostça ve kendini sunarak, adama sokuldu, onun üstünü başını silkeledi, koluna girdi. İşçi bu beklenmedik değişimin uyardığı memnunlukla bana teşekkür edecek durumdaydı. Yürüdüler. Zehra'nın omuzları titriyordu. Belki de hırsından ağlıyordu. Peşleri sıra ben de bir zaman sürüklendim. Sonra kayboldular.

.....

Oh, Tanrım! İçimde bir daralma hissediyorum.

Demir bir el beni boğuyor. Bu geniş caddeler, bu büyük şehir, bu dünya bana dar geliyor. Oysa arkadaşımın deli gibi içtim. Sarhoşum. Ama beni hiçbir şey avutmuyor. Nerelere gideyim?

“Denize... Denize!.. Onun sonsuz maviliğine koş!” diyen kim? Bana kim sesleniyor? Doktor mu? Onun hakkı var. Etrafımızı çeviren zaman ve mekânın boyutları içindeyiz. Burada her şey hesaplı, sınırlı. Mavi sonsuzluk, tüm engellerden kurtarır mı insanı? Ah, ne kadar da tatlı bu ses.

“Denize... Denize!.. Babanı da o çağırıyordu.”

Ah, doğru söylüyorsun. Ama sen kimsin? Beni kim çağırıyor? Dağın sesine koşan ve oradan dönmeyen, o bilinmeyen şehrin insanlarından biri miyim ben? Beni kim çağırıyor?

“Baban gibi sen de, kollarımda rahat edeceksin. Ne bekliyorsun? Safo’nun altın saçları da bende.”

Anlıyorum, şimdi anlıyorum. Deniz Tanrıçası! Beni çağıran sensin. Taa uzaklardan, karşı durulmaz bir cazibe ile beni kendine çeken sensin! Sınır hissinden kurtulma isteği ile yanan babamın kanı, aynı ateşle benim damarlarımda da köpürüyor. Anlıyorum. Bu kanda sana karşı dayanılmaz bir eğilim var. Beni çağıran sarı saçlı Tanrıça! Guruba karşı saçlarını yay ve beni bekle! Tüm aydınlıklar, tüm mavilikler sende... Sana geliyorum. Engel olan her şeyi bırakarak geliyorum... Sema şahidimdir ki, bu yaptığımdan pişman değilim.

17.9.1941, Karantina - İzmir

KEMAL BİLBAŞAR

Cemo

Cumhuriyet'in ilk yılları. Doğu Anadolu'nun yaman coğrafyasında, aman vermez havasında, binbir oyunuyla insanı coşturan, yoran doğasında yaşayan bir söylence *Cemo*. Kömür gözleri ocak alevi gibi yanan, kara saçları gök ışıltıları taşıyan, çatıldığında hançere dönüşen kaşlarıyla yürek yakan Cemo. Başı eğdirilemeyen, Nuh dedi mi peygamber demeyen Cemo, insanlarına da, hayatına da dişiyle, tırnağıyla sahip çıkan yiğit bir kadındır. Doğu Anadolu'da bir masal gibi geçen hayatıyla edebiyatımızın simge isimlerinden biri. Kemal Bilbaşar'ın ağılık düzenindeki insanları, aşiret törelerini, inançlarını, yaşama biçimlerini olan-

ca gerçekliğiyle yansıtan bir dille yazdığı *Cemo*, unutulmaz roman kahramanları arasında yer almış biri. Bir direnişin son romanı. İlk yayınlandığı 1966'dan beri sevilerek okunan bu romanın ikinci bölümü olan *Memo* ile birlikte şimdi Can Yayınları'nda.

KEMAL BİLBAŞAR

Memo

Cumhuriyet'in ilk yılları. Geçen yüzyılın ilk yarısı. İmparatorluk içindeyken bile kendi egemenliğini koruyabilmiş olan ağalar, çıkarlarına dört elle sarılmışlar, direniyorlar. Aşiret düzeninde çatlakların, kutuplaşmaların derinleştiği bir dönem ve patlak veren fırtına: Dersim olayları. Acımasız koşulların rüzgârlarıyla savrulan, yitip giden insanlar... Bu fırtınada obasını, insanlarını fitneden korumaya ant vermiş, kulları uyarıp diriltmeye baş koymuş bir çan ustası: Memo. Doğu Anadolu'nun amansız koşullarından, kendine özgü yaşam biçiminden doğan bir trajediye tanıklık ediyor bu roman. Binyıllar içinde katmanlanmış de-

ğerlerin, geleneksel, yerleşik düzenin dönüşüm ve değişim sancılarını olanca çıplaklığıyla ortaya koyan bir dil, çarpıcı bir anlatım. Sert ve acımasız bir coğrafyanın, mevsimsiz boranlarla savrulan hayatların destanı. Tarihe içerden bir tanıklık.

KEMAL BİLBAŞAR

Başka Olur Ağaların Düşünü

Bütün gece Murat'ın gözüne uyku girmedi. Yatağına uzanmış, pencereden aya bakarak bin bir şey düşündü. Namusunu hiçe sayan on beş yaşındaki bir kıza karşı ödevini yapmış dürüst bir insanın yürek rahatlığı yoktu içinde; tersine, kendini suçlu, duygusuz, alçak bir insan görüyordu. Kollarında sıktığı genç kızın kadınca, aşk dolu kokusunu, yalvarışlarını, gözyaşlarını bir türlü uzaklaştıramıyordu kendinden. Güllü'ye hak veriyordu. Tıbbiye'nin nemli, ölüm sinmiş mahzenlerinde birçok insanca yetkiliklerini yitirmiş olmalıydı. Damarlarında gençlik kanı dolaşan hangi erkek Menekşe'ye karşı kendisi kadar duygusuz kalabilirdi?

Gençlik, aklın, mantığın yüksek duvarlarına tırmanıp aşan bir duygu coşkunuğu demektir. Menekşe, yaşının hakkını vermişti. Erkek kadar yürekli, kanının, kalbinin çağırışlarını duymuş, gururunu çiğnemiş, sevdiği adama kendini vermeye gelmişti. Oysa kendisi korkak, hilekâr, kaypak, onu reddetmişti. Genç, güzel, yüreği ılık ılık sevgi dolu kıza sahip çıkmaya cesaret edemediği için anasının hakları arkasına, toplum kanunlarına saygıya, Osman Ağa'nın yergilerine sığınmıştı.

Başka Olur Ağaların Düşünü'nde Kemal Bilbaşar, inançlar, gelenek, töreler, hayat görüşleri, çatışan çıkarlar, nedenler/sonuçlar arasında gelişen olayları gelenekçi bir anlayışla, yerli renklerle bezenmiş betimlemelerle ortaya koyuyor; kasaba ve köy yaşayışını folklordan da yararlanarak masalsi bir dille anlatıyor.

Tüm kitaplarımızla ilgili
ayrıntılı bilgi için:
www.canyayinlari.com

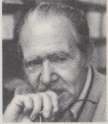
KEMAL BİLBAŞAR

DENİZİN ÇAĞIRIŞI

ROMAN

FOTOĞRAF: GÖNEŞ KARABUDA

Ah o ilçe, o küçük kasaba, beni böylesine zavallı yapan orası değil miydi? Belki mayamda bozukluk vardı. Belki de ben gerçekten hasta yaratılmış bir adamdım. Ama hiç kuşkusuz beni hasta ve zavallı yapmakta o kasabanın büyük günahı vardı. Düşündükçe yalnız benim değil, oraya gelen hükümet doktorunun da, savcının da, jandarma komutanının da az zaman sonra kabuk bağladıklarını ve bu kabuk içinde gizli bir derdin yumağını sardıklarını hatırlıyorum. Demek kasaba da suçluydu. Onun yıkık kalesinin dışları arasında çok insanın yaşama hevesleri törpülenmişti.

Denizin Çağırışı, Türk edebiyatında, psikolojik yabancılaşmanın konu edildiği ilk roman olması açısından önemli bir yapıtı. Yazıldığı dönem yeterince anlaşılamayan *Denizin Çağırışı*'nda, bir kasaba öğretmeninin ruhsal sorunlarını, çelişkilerini, onun iç dünyasının derinliklerine inerek, büyük bir incelelikle anlatıyor **Kemal Bilbaşar**.

KAPAK RESMİ: SEBASTIAN MECKEL

ISBN 978-975-07-0279-2

9 789750 702792

<http://www.canyayinlari.com>

KDV İÇİNDEDİR

9,00 YTL